

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVI. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1896. Február 6.

6. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi Iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérme,
idendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Egyházmegyei gyámintézetek.

(Vége.)

Ha tehát a kényszer előtt kinjában kilépni szándékozó meghajlik, a törvényesség megtartásának nagy képét mutatják az atyák; ha pedig valamelyik olyan eszeveszett lenne, hogy csupán az évi részvénydíjak megtakarításáért, vagy talán keserü dacból mégis kilépne, markukba nevetnek, mint a kik a törvény által felállított védvámön tisztességes polgári haszonhoz jutnak. Felforgó esetből ismerem a vélekedést: »Maradásra nem kényszerítünk; kiléphetsz, azután részvénydíjat nem fizetsz; természetesen, jogosultságod is megszűnik; hanem, nézd, kötvényed itt van, ezzel beperelünk.« Hát, nem szívtelen okoskodás-e ez, nem farizeusi cselekedet-e, mely, hogy valakinek az agyában megfogamzott, az maga szégyen az irgalmasságot predikáló papokra. Nem hallottátok-e, atyámfiak: »Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot!« (Máté, 9, 13.) Ha tehát valamely egyházmegye az összehívandó gyűlésen is megmaradna e merev, csak látszólag jogos állásponton, az a mélyebben kutatók előtt azt a gyanut keltené föl, hogy nem tiszta gondolat vezérli. De, az ilyen egyházmegye:

c) Nem is egészen jogosan jár el. Gondolom, ez az állításom fogja a leghevesebb ellenmondást támasztani. »Hogyan, még önrendelkezési jogunkat is kétségbe lehetne vonni? Hát, még a saját pénzünk felett sem intézkedhetünk korlátlan hatalommal?« Hát, én azt hiszem, hogy az egyházmegyei gyámintézetek nem intézkedhetnek korlátlan hatalommal, úgy, hogy határozatuk végérvényes legyen; itt annyival kevésbé, mert az a pénz nem egészen az övék. Hanem, igenis, az erdélyi ev. ref. egyházkerületi közgyűlés, azon törvényhozó, kormányzó, és ítélő hatalomnál fogva, melyet az 1872-ik évben életbe lépett szervezeti törvény reá ruházott (Lásd dr. Kolosvári S. Egyház-jog, 162. lap), és a melyet ezen egyház-

kerületre nézve az ő kezében ugy 1881-ik évi debreceni, mint az 1891. budapesti országos zsinat érintetlenül hagyott, nem csak ellenőrző felügyeletet gyakorol minden, az egyházi életet legtávolabbról is érintő, az egyház minden tagjainak, éppen meg hivatalnokainak életébe vágó intézmények és cselekmények felett, de döntőleg, végérvényesen, törvény erejével határoz mindazokban.

Ha tehát valahol, így még az autonomiára támaszkodó egyházmegyei gyámintézeteknél is nem mindenképpen folynak ékesen és szép renddel ott az egyházkerület fog rendezőleg közbe lépni. Az egyházkerületi közgyűlés az a legnagyobb erő, a melyre az elnyomott kisebbség az egyházmegyéből bizalommal támaszkodhatik. Mert mi lenne, ha az erőszakoskodásra mindenütt hajló emberi törekvések elől a gyöngéeknek nem volna hová menekülniök

Hogy pedig az egyházkerületi közgyűlés e dolog elbírálásánál nem az egyházmegyékben itt-ott elfoglalt merev, szívtelen, és magasabb szempontból nem is eszélyes álláspontra fog helyezkedni, az kitetszik az idézett körlevél szelleméből, és abból a hangulatból, mely tisztán látható az Igazgató-Tanács 1895. dec. 27—29. napjain tartott ülésén a Baló Bálint kérelme tárgyalásánál (Közlöny, 1896. -ik sz. 17. lap), a hol ezt mondja. »Kétségtelen, hogy leikészeink azon nagy terhet, mely reájok a két, illetve, három hasonló intézet tagsági kötelezettségéből hárul, elbirni, amugy is csekély javadalmuk mellett, nem képesek.«

Igaz, hogy ugyanezen igazgató-tanácsi végzésben van olyan rész, a melyből azt lehetne ki-magyarázni, hogy maga az Igazgató-Tanács nem formál jogot az egyházkerületi közgyűlés számára ezen kérdésbe beavatkozáshoz. Ez a rész az, a hol ezt mondja: »Hogy miképpen oldják meg e kérdést az egyházmegyék, arra az Igazgató-Tanács annál kevésbé akar irányítólag betolyni, mivel az egyházmegyei gyámintézeteknek, mint

inkább magánjellegű szövetkezeteknek, önelhatározási jogát korlátozni, hatáskörében nem áll.»

Hár, én először is az egyházmegyei gyámintézeteket legkevésbé sem tartom magánjellegű szövetkezeteknek. Ime, az erdélyi ev. ref. egyházkerületben csaknem minden egyházközségben áll fenn kepeváltó alap, a mit az egyháztagok, mint magán-vállalkozók, saját hasznukra teremtettek, raktak össze, és gyarapítottak, a mely ennél fogva, tulajdonképpen, egyházi vagyonná csak akkor lesz, a mikor elég lesz az egyházi hivatalnokok fizetésére, és tényleg abból fizettetnek azok: mégis, felügyelete és rendelkezése körébe vonta azt az egyházkerület. Nem tudom, van-e az erdélyi egyházkerületben olyan egyházmegyei gyámintézet, melynek alapszabályai vagy egyházkerületi közgyűlésen, vagy az Igazgató-Tanács által megerősítve nem volnának, és a melynek alapja kizárólag lelkészek filléreiből állott volna elő. Ha van, ez inkább tekinthető magánjellegű szövetkezetnek. De viszont, egy ilyenek létezése olyan, tiltott manipulációkra, szédelésre vezethető anomália, sötétben bujkálás, melynek megszüntetése a leg-sürgősebb teendőnk egyike.

Ugyancsak a hivatolt igazgató-tanácsi végzésre megjegyzem, másodszer, hogy abban igenis van mondva, hogy az Igazgató-Tanács az egyházmegyékre befolyást gyakorolni nem akar, de az nincs, hogy határozataikhoz sem fog hozzá szólni, bármilyenek legyenek azok.

Tekintve pedig azt, hogy minden egyházmegyei gyámintézet alapszabályainak egyházkerületi közgyűlési, vagy igazgató-tanácsi megerősítést kell nyernie, és nyert is bizonyosan a legtöbb, a mi nyilván mutatja, hogy ezek nem tekinthetők magánjellegű szövetkezeteknek;

tekintve továbbá, hogy olyan közvagyon felett, melynek egyfelől nem minden tulajdonosai élnek, így azok akarata ki nem tudható a vagyon rendeltetésében beállott nagy kérdés felől, a mikor is az élőknek csak erőszakosan lehet a maguk részére lefoglalni a teljhatalmu rendelkezési jogot; olyan közvagyon felett, a melynek hová fordítása felett az élő részvényesek közt nincs teljes egyezés; ilyen vagyon felett, mint vitás kérdésben, végérvényesen csak felsőbb bíróság dönthet: ez itt az egyházkerületi közgyűlés;

tekintve végül, hogy azokban a vagyonokban nem egyedül a papoknak, még nem is csak a megnevezett kegyes jóltevőknek adományai vannak, hanem, hogy növekedhessenek, az egyházkerület,

mint törvényhozó hatalom, megengedi, hogy ha valamely megüresedett papságban »kegyjavadalomra jogosult nincs, a kegyjavadalom, a halál utáni első félév alatt, az egyházmegyei özvegyárva alapot illeti« (»Utasítás« az egyházi törvényekhez, 201. §. 85. lap), a mivel egyházakat adóztat meg gyámintézetek javára; ugyancsak a segélyforrások közt, mint azt egyházmegyei gyámintézetek alapszabályaiban láthatjuk, szerepelnek ilyenek: rendszeres évi gyűjtések, a miknek engedélyezése ismét csak az egyházkerületi közgyűlést, vagy az Igazgató-Tanácsot illetheti; büntetés pénzek, és más jövedelmek:

mindezekből, előttem legalább, világos, hogy az egyházmegyei gyámintézetek részvényeseinek többsége sem így, sem úgy dönteni, korlátlan hatalommal nem bír; hanem, az ő határozatát végérvényesen helyben hagyni, vagy megváltoztatni, joga az Igazgató-Tanácsnak, illetőleg, az egyházkerületi közgyűlésnek, a mint hogy a Baló B. ügyének tárgyalásánál az idézett körlevél ez ügyben egyházkerületi közgyűlést helyez kilátásba. (Közlöny, 1896. 1-ső sz.) Az egyházkerületi közgyűlés pedig, az Igazgató-Tanács előterjesztése folytán, remélhetőleg, el fogja ismerni szükségét annak, hogy a lelkészek, az egyházmegyei gyámintézetekkel szemben fennálló kötelezettségeik alól felmentessenek.

Az egyházmegyéknek, ugyanazon körlevél értelmében, tárgyalniok kell egyuttal az egyházmegyei gyámintézetek jövő sorsát, rendeltetését.

Az egyházmegyei gyámintézetek, mikor majd bevételeik megszűnnek, az országos mellett, lassan-lassan elsorvadnak. Új tagok valószínűleg be nem lépnek; így a meglevő tőke a részvényesek özvegyei és árvái közt időrül-időre kiosztatván, elapad. Pedig volna egy mód, hogy megmaradjon. Tenni oda, a hol hasonló rendeltetésű pénzek úgy is vannak, és pedig élő forrásaik levén, el nem enyésző vagyont képviselnek. A kétféleből csinálni az erdélyi egyházkerületi papok özvegyei és árvái számára külön, még egy erős intézetet. Tehát, vagy a »Szeretetház«-nak adni, vagy még inkább a központi gyámintézethez csatolni.

Mint fentebb mutogattam, nem valami bűnös jogfeladás lenne ez a papok részéről, mert nem csak a magukét adnák. És ha ez eszmével az egyházmegyék meg tudnának barátkozni, könnyebben kibékülnének a kötelezettség alatt állók felmentésének gondolatával is.

Jézus korának vallási és politikai pártjai.

III.

A filozófia szerepe a keresztyénység előkészítésében.

(Felolvastatott 1895. dec. 11-én tartott felolvasó estélyen.)

(Vége.)

Ezen irányok közül az első az új pythagorási, bár némely vonásaiban a régi pythagorási iskolához hasonlít s annak különösen a számokkal való manipulációt nagy előszeretettel űzte, lényegében mégis a Plató és Aristoteles gondolataival operál. A számok náluk épp oly szerepet visznek, mint Plátónál az »ideák«, eszmék. Közép dolgok isten és a világ között, a világnak ősz képe, az istenség gondolata, minden dolgoknak alapja. Az ő mintájukra alakítja isten a dolgokat. Mindennek alapja a szám, azaz, a számokban kifejezhető viszony. Az egy = az istenség, az ész, a formák formája, a legfőbb jó, a harmonia, a boldogság, nevezetetik Apollónnak, Heliosnak, Atlasnak, sem férfi, sem női, vagy inkább mindkettő egyszerre; a kettő = a különbség, ellentét, változás s mint a sokság és részekre osztottság alapja = az anyag, természet, neve isten-anya, Izis, Artemis, Demeter, Aphrodite s mint a harmonia forrása = Erato; a három a tökéletes szám, mint a melynek kezdete, közepe és vége van = a tökéletesség, ima, áldozat, erkölcsiség s mint tökéletes, hordozhatja mindenik istennek nevét. A világ két részből áll, a változás nélküli és változás alá vetett részből; amaz a holdon felüli égi, hová a csillagok is, mint látható istenek tartoznak; emez a hold alatti, földi, melyek közt az összeköttetést a démonok tartják fenn. A természet, a föld koronája az ember, a bámulatos mikrokosmos, kiben egyesül minden magasabb és alsóbb rangú erő, s kinek lelke, mint a világlélek, önműködő szam és így anyagiatlan, halhatatlan s a test halála után a démonok sorába tartozik. A démonok középlények Isten és a világ között, kiknek lakása a föld és hold közti levegőég. Rájuk bizta isten a világkormányzás művét, s így ők a jónak jutalmazói, a gonoszak büntetői, de köztük is vannak gonosz démonok, kik az embert a rosszra, bűnre csábítják és tőrbe ejtik. A mi az ember rendeltetését és feladatát illeti, arra nézve az új pythagoreizmus sajátossága ott kezdődik, hol e feladatot vallásos szempontból tekinti, mert egyébkint csak a platói, aristotelesi és stoikus nézetek tarka vegyülete. E vallásos erkölcsi felfogás szorosán összefügg alapján monotheistikus teológiájukkal. A mennyiben isten szellemi lény, tisztelete is szellemi és erkölcsi kell, hogy legyen, sőt ennek hangsúlyozásában annyira mennek, hogy tyana Apollonius egyenesen azt mondja, hogy az istennek nem kell áldozat, hanem »szótlan imával«, szellemünk tisztaságával kell őt tisztelnünk. Másfelől azonban a legfőbb isten e tisztán szellemi imádása nem zárja ki az alsóbb rangú istenek érzéki tiszteletét, kiket tisztulással és áldozatokkal kell megnyernünk, mert ők a közvetítők s tőlük függ a jövődő kinyilatkoztatása: a jóslás.

Mint tudva van, az újpythagoreusok a tökéletes ember ideálját Pythagorásban és a tyana Apolloniusban szokták felmutatni. E szerint, az ember tökéletes-

sége a vallásosságban áll és az igazi filozófiálás nem egyéb, mint istentisztelet. S bár az istentisztelet egyik része az istenismeret és erény, másfelől nem kisebb fontosságú az, hogy az emberi gondolkodás csodás isteni kijelentés által egészítettessék ki és az erkölcsi élet askezis által magasabb szentséget nyerjen. Szerintük Pythagorás is nemcsak vallás-erkölcsi reformátor, nemcsak filozófus, hanem az istenek kedvence, különös isteni kegyelem-ajándékokkal; sőt isten az emberek közt, csodatevő, biztos, jós, tökéletes próféta. Hozzá hasonló, sőt a Phylostratos által (Kr. u. 220) adott kép szerint, még magasabb a kappadociai tyana Apollonius, ki az isteni magasabb kijelentés által belátva, hogy a lélek a testben, mint egy börtönben, zárva van és alsóbb rendű ösztönök hatalma alatt áll ettől igyekszik megszabadítani az embereket. Ezért, mint isteni küldött, templomról-templomra járva, hirdeti az új igazságot, mely az élet tisztaságában s a helyes istentiszteletben áll, mely »a kegyes érzületben s nem az áldozatokban áll« és abban, hogy, mint ő, »az egész életet isten szolgálatában, embertársaink javára gyümölcsöztessük.« Ki ez igazi bölcsességnek adja át magát, az felülmulja a közönséges emberi természetet s magasabb képességei bizonyítékául csodákat tesz és biztos jövődőt mond.

Annak a törekvésnek, mely, midőn a régi népvallásban megmaradni többé nem tudott s a filozófusok egymásnak ellentmondó nézeteit, kivétel nélkül, a legnagyobb kételylyel fogadta, de, a mely mégis valamely kielégítettségre vágyakozva, lábai alól elveszti a valódiság talaját és a közvetlen szemléletben, eksztázisban, miszteriozus elragadtatásokban akar egyesülni a világon kívül levő, attól teljesen különböző istennel s a mely éppen azért, mert nélküli az értelmi gondolkodás minden correctivumát, az egészséges vallásosságot megmételvező s a bölcsészeti gondolkodást lealacsonyító csodahitbe, babonába, démon és szellemidézésbe megy át, legpregnansabb nyilvánulása az ugynevezett újplatói bölcsészet, mely, a midőn bölcsészeti alapokon egy új univerzális vallás létrehozását kísérti meg, úgy tekintendő, mint utolsó kísérlet a pogány vallásos és bölcsészeti világnézet megmentésére az alhatalmasodni indult keresztyéniséggel szemben. Vitéz kora két-három századdal esik a Jézus kora után, de az elemek, melyekből kifejlődött, születését századokkal megelőzve, ott keresendők együtt az újpythagorási és a még röviden ismertetendő Philo Judeus nevéhez kapcsolt zsidó-görög vallásbölcsészeti bölcsőjénél Alexandriában.

Hogy annak a görög filozófiának, mely már Plátónak a legmagasabb eszmében »a jó eszméjében«, Aristotelesnél »az első mozgatóban« (πρωτον κινουον), a stoikusoknál »a világlélekben« az »abszolút« fogalmára s így bölcsészetiileg arra a magaslatra jutott el, melyen vallásos tekintetben Izrael állott a »monotheizmus« ban; hogy ennek a bölcsészetnek a polytheistikus pogány vallásokkal szemben csak negatív viszonya lehetett s támogatásukra csak a közép isteni lények fogalmában nyert némi alapot s hogy pozitív érintkezési pontokat csak a monotheistikus zsidóságban találhatott, könnyű belátni. Ki lesz azonban az, a ki ezt nemcsak észre-

vegye, hanem érvényesítse is? A büszke heliénék közül ki fogna komolyan foglalkozni »az emberiség utálata tárgyának«, mint akkor a zsidókat nevezték, vallásával? Az eszme teremtett magának képviselőt és ez a zsidó származású Philo volt. Egyike azon a millióal magasabb számra menő zsidóknak, kiknek elei már régen ide hurcolkodtak s a kik, bár megtartották nemzeti karakterüket vallásukban és szokásaikban, ha nyelvükben nem is mindig, de, a kik az új hazának igaz fiai s érdekeinek hű szolgálói lettek. Mint előkelő családból származott ifjú, kinek testvérbátyja, az alexandriai zsidóság elnöke (alabarcl) volt, előkelő nevelésben részesült s ismerős volt természetesen a görög műveltségben a bölcsészettel is; de, mint igazi zsidó, ki hajlott korában az alexandriai zsidóság jogainak védelmére küldöttségben is járt Caligula császárnál, testestül-lelkestül ragaszkodott atyai vallásához. Ugy volt vele, mint minden alexandriai zsidó, hogy görög műveltségével a Mózes vallásához való törhetetlen ragaszkodását kellett egyeztetnie. Ő az, a ki először mondja ki nyíltan, hogy »az igazi theológiának széleskörű, tudományos, filozófiai ismeretlei kell párosulnia« s ő teszi az első kísérletet, hogy vallásos tudatának tartalmát, gondolkozva, feldolgozza s azt a szükségesekkel kiegészítve, bölcsészeti és theologiai nézeteit belsőleg összhangba hozza. Ő volna az első vallásbölcsész, ha gondolkozásának szárnyát nem szegné meg nem közné egy külső tekintély: a zsidó zentírás. De, mert legfőbb bizonyosság nála az, hogy teljes és tökéletes isteni kijelentés, az ó-szövetség szent könyveiben van ítéve.: bölcsészeti gondolatait csak ennek körén belül érvényesítheti s így lesz az első scholasztikus.

Ismeretes dolog, hogy azon ellentétből, melyben az írás tekintélye és a bölcsészeti gondolkodás szabadsága juttatta, alaptételét, mely szerint a zsidóknak adott s szent könyveikben letett kijelentés teljesen megegyezik a görög böcsészettel, csak úgy tarthatta fenn, ha a görög böcsészet eszméit erőszakosan saját szent könyvébe bele magyarázta. Mert, hiszen ő a zsidóság szent könyveit, isten tökéletes kijelentésének tekintette, melynek nemcsak tartalma, hanem szavai, betűi, pontjai, nem csak, még görög fordítása is, isteni csodás működés eredményei s így minden tévedést kizáró abszolút nyilvánulásai a tökéletes igazságnak. S ha e mellett mégis a görög filozófiáról s annak képviselőiről oly magaslatlól szól, hogy Plátót az emberek legnagyobbikának, szentnek mondja, isteni férfiaknak nevezi Parmenidest, Empedoklest, Zenót; ha Hellast a tudományok és igazi emberi művelődés bölcsőjének nevezi az egész világra nézve: ez nem történhetik máskint, mintha mind a kettőt egy és ugyanazon forrásra viszi vissza: az isteni kijelentésre. A különbséget, mi köztük látszólag fennall, úgy enyésztet el, hogy a görög böcsészet eszméit belemagyarázza az ó-szövetségbe, az allegorizáló írásmagyarázatokkal s aztán másfelől azt állítja, hogy a görög böcsészek az ó-szövetségből merítették tanáikat. Az ó-szövetség kifejezései alatt, mondja, mélyebb értelem rejlik, de azt csak az tudja benne feltalálni, kinek isten e mélyebb értelmet kijelenti. E kijelentés, vele az ó-szövetség kifejezéseiben, a

görög böcsészet eszméit ismerteti meg, így pl. az első emberpár teremtésében a férfi a szellemet, a nő az érzéki észrevevést jelképezi s azt jelenti, hogy a kettő együtt jár; a paradicsom, melybe helyezték, azt jelenti, hogy isteni erővel ruháztattak fel; az élet fája az istenfélelmet, a paradicsom négy folyója a négy kardináli erényt jelenti. Ábel a képzettség nélküli kegyesség. Kain az önzés, Enos a remény, Énoch a bünbánat, ki felszáll az égbe. Ábrahám felesége Hágár, a szolgánő == az alsóbb rangú tudományok, míg az igazi feleség Sára, a filozófia. Jákób fia, József, a politikus; tarka kabátja, melyet atyjától nyer, a politikus sokoldalú foglalkozását jelenti. Izrael a lélek, Egyiptom, mely rabságban tartja a test, Potifár felesége az érzéki kéj, stb.

A bölcsészeti felfogás, melyet Philo ilyen úton az ó-szövetségi iratokba bele magyarázott, isten és a világ ellentétéből indul ki, mely azonos a szellem és anyag, a teremtő és teremtmény közti ellentét. Isten, e szerint, ellentéte mindannak, a mi a világban tapasztalható, s miután a világi dolgok tulajdonságaik által vannak meghatározva, állítja istenről, hogy ő minden tulajdonság-nélküli, kiről csupán annyit mondhatunk, hogy van. Ezért az isten egyedüli helyes neve a zsidók által használt »Jahve«, melynek jelentése: »a ki van.« Másfelől, azonban, isten, mint az egyedüli való lét, minden létnek alapja, s így a dolgok minden tulajdonsága megvan benne, mint teremtő, létrehozó okban. Az ellentétet, mely az így megalkotott isten-fogalomban létre jön, az által igyekszik elhárítani, hogy az isteni tulajdonságokat, mint erőket, megkülönbözteti, sőt mondhatjuk, egy bizonyos mértékig elkülöníti magától a meghatározhatatlan istentől, s mellette külön léttel, személyiséggel ruházza fel. Az isteni erők közt a két legmagasabb: a hatalom, és a jóság. Jósága folytán teremtette a világot, hatalma által tartja fenn. A harmadik és legfontosabb, az isten után közvetlenül következő, s a hatalmat és jóságot is magában egyesítő: a Logos.

Engedje meg, a mélyen tisztelt közönség, hogy e kifejezésre, és a vele járó fogalomra becses figyelmét különösen felhívjam, s figyelmeztessem arra, hogy a mi szentkönyvünkben a Jézus személyéről szóló evangéliumok utolsója, a János neve alatti is, ugyanezen fogalommal kezdődik, a mennyiben első mondata, miután Károli a »logos« kifejezést »Igé«-nek fordítja, így hangzik: »Kezdetben volt az Ige, és az Ige istennél volt, és az Ige isten volt. Méltóztassanak visszaemlékezni azokra, mit az evangélium Jézus Krisztusról, mint Logosról mond, én pedig feltüntettem a Philo böcsészetének Logos-fogalmát. Azt hiszem, meglepő lesz a hasonlatosság.

A Logos, Philo szerint, az isteni erők összesége, maga a munkás isteni értelem, kiben az istenségnek teljessége lakozik. Ő közvetítő isten, és a világ, isten, és az emberek között; istennek helyettese, küldötte, tolmácsa; általa teremti isten a világot, általa adja tökéletes kijelentését; másfelől, az emberek részéről ő a főpap, ki könyörög érettünk, ő vezet istenhez. Istennek képe, árnyéka, benne lakozik az isten, a láthatatlan isten benne lesz láthatóvá, ő istennek fia, elsőszülött, egyetlen. Méltóztassanak összehasonlítani ezeket azon nyilatkozatokkal, melyeket a

negyedik evangyéliom írója tesz a Logos Jézus Krisztusról, vagy éppen neki szájába ad. Például, ezeket: kezdetben csak a Logos volt, és az isten volt, általa teremtettek mindenek, a láthatók és láthatatlanok, »senki sem mehet az Atyához, hanem csak én általam«, »a ki engemet lát, látja az Atyát«, sat. és lehetetlen lesz, be nem látni, hogy itt az őskeresztyénség felfogása a Jézus Krisztusról egészen a Philo-féle bölcsészet Logosának köntösében jelenik meg.

A mi még a Philo-féle bölcsészetre nézve jellemző, az az, hogy a bölcsészetnek, mint vallásnak, egy célja van: az ember üdvössége. Erre nézve az első, az önismeret. Csak ha megismerjük saját gyarúságunkat, semmisségünket, bűnös voltunkat, s magunkat és a környező világot teljesen elfeledjük, csak úgy érhetjük el, hogy üdvünket megközelítsük. E fokozatos fejlődésnek három lépcsője van. Az első az askesis: a legalsóbb rendű, mert fáradsággal vivja ki azt, a mi pedig fáradság nélküli, isteni ajándék; a második a tanítás által megszerzett, mely szilárdabb alapokon nyugszik, de még alúl marad a legfelsőn, mely az elragadtatásban, különös isteni megvilágításban, közvetlenül szemléli az istent. És e legmagasabb fok nem csak törekvés, hanem valósággal el is érhető, midőn az ember közvetlenül istenhez emelkedik, midőn nem csak isteni szellemmel felruházott próféta lesz, hanem magában hordozza az istent, istenné lesz maga. »Ha az isteniben részesülni akarsz, mondja, nem csak a testen, érzelmi észrevételen, beszéden kell felül emelkedned, hanem túl a próféta lelkesültségen, ihleten, beszéd, s öntudat nélküli gyermekké kell lenned. Ha az isteni örültség körül veszen, öntudatod napja leáldozik, s emberi értelmű világa bele olvad az istenibe: akkor nem magad beszélsz, hanem az isteni szellem, mely benned lakik, s mely, mint egy hárfán a művész, játszik veled. S most oda tér vissza Philo, honnan kiindult: ez isteni tökélyre emelkedett ember Mózes, az isten követe, barátja; maga is isteni lény, az emberek megváltója, üdvözítője, főpap, király, és próféta. Igazán mondja Thoma, hogy »Philo írta, »A Mózes élete«, az alexandriai evangyéliom, melyben Izrael törvényadója zsidó-filozófiai világ-megváltóvá magasztosul; és hejyesen jegyzi meg Pflaiderer, hogy e képnek pendantja Plátó Sokratese, és a synoptikus evangyéliomokból ismert Jézusnak a János evangyéliomában az istenség piedesztáljára állított képe.

Mélyen tisztelt közönség! Sziveskedtek, szerény kalauzolásom mellett, megtekinteni azt a vázlatos képet, mit a Jézus kora bölcsészeti rendszereiből összealkottam, s most a látottak eredményeit összefoglalva, megfelelhetünk a kérdésre, hogy mennyiben készítette elő a bölcsészet a keresztyénség útját.

1-ször is az a bölcsészet, mely Xenophanes óta soha sem szünt meg a pogány népvallás isteneinek az istenfogalomhoz méltatlan képzeteit ostorozni, midőn így a pogány istenek tekintélyét rontotta közvetve; midőn pedig Plátó s Aristoteles által a bölcsészet »abszolút«-jának fogalmát létrehozta, közvetlenül készítette elő a »monotheismust« s benne a keresztyénségnek a zsidóságon kívüli elterjedését.

2-ször. Midőn a bölcsészet sem zárkózott el a sziv

és kedély jogainak elismerésétől, hanem maga is foglalkozott vele, sőt a népvallásban immár kielégítettést nem talált, műveltek részére maga kísérlette meg a hiányzó vallásos világnézetet rendszereiben megalkotni, annak a vallásos érzületnek ébrentartásán munkált, melynek hiányában a keresztyénségnek nem lett volna mihez kapcsolódnia.

3-szor. Midőn az önmagában elvonult istenségnek a világgal való érintkezésére s a kijelentés közvetítésére szükséges középisteni lényeket elismerte: ez által a pogány népek tudatában előkészítette azt a helyet, melyre a keresztyén missionáriusok könnyen ültethették be az istenség attribútumaival immár bőven felruházott Jézus Krisztust, mint isten tökéletes kijelentőjét, a megváltót, idvezítőt, isten egyszülött fiát, az isten-embert.

4-szer Midőn egyfelől a római világbirodalom gyakorlatilag, a bölcsészet pedig tanaiban köztudatra jutatta az emberek egyenlőségét, ez által előkészítette a talajt a Jézus által hirdetett fiasági és testvériségi keresztyén gondolatok számára. És végre,

5-ször, a mint már azt különösen is kiemelttem, a bölcsészet volt az, mely a fellépett keresztyénség theologusai számára azokat a fogalmakat és eszméket szolgáltatva, a melyek tudományos formául szolgáltak vallásos meggyőződéseik kifejezésére s ez által a theologia megalapítására. És e tekintetben nemcsak Pál apostol, nemcsak a kisebb páli levelek és János evangélioma, hanem a későbbiek, Iréneus, Tertulián, Origenes s az őskeresztyénség annyi kiváló theologusa, mindannyian a görög bölcsészet eszméit használják fel keresztyén hitük kifejezésére.

Azonban, mélyen tisztelt közönség, ezzel én korántsem azt akarom mondani, hogy a keresztyénség Jézus Krisztus nélkül is, talán a görög bölcsészetből is előállhatott volna, s ha valaki az előadottakból ezt a benyomást nyerte volna: az a legnagyobb mértékben félreértett engemet. Vallásos hitem egész erejével, tudományos meggyőződésem teljes komolyságával vallom, hogy Jézus Krisztus nélkül nincsen keresztyénség. Csakhogy sem a Jézus Krisztus az ő páratlanságát, istenfiaságát, s azt, hogy a vallásos tudatnak örök időkre központja, sem a keresztyénség az ő tökéletes vallásos voltát nem tudományos nézeteinek köszöni, hanem csak, és kizárólag csak azon élénk isten-tudatnak, azon élénk belső vallásos viszonynak, melyben a bölcsészet szintelen abszolútja szeretettel teljes, gondviselésében munkás »mennyei Atyává«, az emberek egyenlősége »istenfiasággá« és »testvériséggé« magasztosul, és a közösség, mely erre épül, sem római, sem görög, sem zsidó birodalom, hanem »isten országa« »szentekékek egyessége« e földön.

Éppen azért, s ezt akartam hangsúlyozni, midőn a Philo-féle logosnak a negyedik evangyéliommal való közeli rokonságára rámutattam, s ezt akarom kiemelni most is, hogy a kik a keresztyén vallás igazságainak azon kifejezés formáit, melyeket a bölcsészettől kölcsönözve, az apostolok és egyházi atyák saját keresztyén meggyőződésük kifejezésére használtak, örök érvénynyel és változhatatlansággal akarják felruházni: azok feledik a vallás és theologia, a theologia és bölcsészet közti különbséget és viszonyt. S midőn a helyett, hogy

a különbséget érvényesítve, elismernék a keresztyén vallásnak, vagy Jézus vallásának örök érvényét, a róla alkotott theológiának pedig változhatóságát, sőt szükség-szerű változandóságát, vagy a legjobb esetben is, a különbséget csak a bibliai fejlődésen kívül hajlandók elismerni, míg azon belül a kettőt egynek véve, változhatatlan igazságnak deklarálják a szellemmel együtt annak kifejezés-formáit is: akkor, öntudatlanul bár, de ugyanazon jelenség ismétlődését készítik elő, melyet a Philo allegorikus irásmagyarázatában, s a racionalizmus biblia-magyarázataiban nevetségességének egész nagyságában látott a történelem. Oda jutunk, hogy a keresztyén igazságok kifejezésére csak a Plato-Aristoteles-Philo-féle bölcsészet, a gnosticizmus, és zsidó messiási képzetek alkalmasok; Lessing, Kant, Hegel, Schleiermacher, az újkori tudomány és bölcsészet pedig mint hogyha nem is léteznék.

Mily sajnálatos, szegényes felfogása ez a keresztyénségnek! Mennyire nem érvényesül itt, hogy a betű megöl, s csak a lélek, a szellem él, és elevenít!

Igen, csak az a szellem, mely zsidóságot és pogányságot, vallást és bölcsészetet, az államot és történelmet egyformán felhasználta Jézus előtt előkészítőjéül, utána megvalósítójául annak a szent viszonynak, melybe a mennyei atya velünk, gyermekeivel, lenni akar; az a szellem, mely a Jézus Krisztusban megtestesülve áll szemünk előtt: a feltétlen isten-szeretet, és korlátlan ember-szeretet, az atyai, fiui, testvéri szeretet szelleme: ez az, mi a karácsoni evangéliomban nekünk is szól, ígérve megtartást, hirdetve békességet, ajánlva tökéletességet, s benne örök életet!

Nagy Károly.
theol. tanár.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1896. jan. 28, 29

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök aa. Jegyzőkönyvet vezetett: Kádár János, s. titkár. Jelen voltak: Szász Gerő, főjegyző, dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes, Gyarmathy Miklós, Herceg Lajos, ig. tanácsosok. Márkus János, titkár, Deák József, pénztárnok és Maksay János, számvevő.

Az ülés megnyitása után fölterette elnök aa. a kérdést, hogy kíván-e valaki az időközben elnököleg elintézt és a gyűlés asztalán fekvő jegyzékben ismertett ügyekhez hozzászólni? Senki sem kívánván, a tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétele határozatképpen kimondatott.

Ezután a napirendre tűzött ügyek nyertek az alábbiak szerint elintézt.

Első helyen az erdélyi ev. ref. papfiuk árvaháza tárgyában beérkezett egyházmegyei vélemények ismertettek, melyek nagy része elvileg helyesnek tartja a mult évi egyházkerületi közgyűlés előtt ismertett igazgató-tanácsi tervezetet, de legtöbb egyházmegye kifogást emel a papi fizetéseknek ezen célra leendő újabb megterhelése ellen; sőt, az enyedi egyházmegye a kollegiumokkal kapcsolatosan óhajta parciális árvaházakat felállíttatni. Vannak végül oly egyházmegyei vélemények is, melyek nem csak a fiuk, de az árva leányok számára is óhajtják brendeztetni a létesítendő új inté-

zetet. Igazgató-Tanácsunk ugyan tárgyalás alá vette az egyházmegyei véleményekben foglalt módosító javaslatokat, de, mert meggyőződött arról, hogy a különféle és sok tekintetben figyelmet érdemlő javaslatok kellő méltatását így ülésből alig eszközölheti, áttette az összes iratokat főt. püspök aához, a szeretetház létesítésének buzgó kezdeményezőjéhez, fölkerván őt, hogy az egyházmegyei észrevételek tanulmányozása után, a közgyűlés elé terjesztendő javaslatra nézve, véleményyt nyilvánítani sziveskedjék

Murvy Miklós, peéri lakos felebbezése folytán, az egyházközségi presbiteriumnak az egyházmegyei tanács által is jóváhagyott azon határozata, melylyel őt, az egyházi adószedői tiszt el nem fogadása miatt, két frt. bírságra ítélte, feloldatott s nevezett aa. csak feddésre ítéltetett, minthogy a felebbezésben kifejtett indokok alapján ezen harmadfoku büntetés alkalmazása tényleg igen súlyosnak találtatott.

Gernyeszegi egyházközségünk indokolt kérésére, a papi kepe részleges megváltása engedélyeztetett, akkint, hogy a 4795 frt. 81 krból és 75:20 hl. tengeriből álló kepeváltó-alap fedezze a 414 frt. megváltási összeget és közel 300 frt. tartaléktőke fenmaradjon, mely az egész kepefizetőkre nézve jövőre is fenhagyott 1 korona, félkepefizetőkre nézve megállapított 25 filler, stb. hozzájárulással növelve, az esetleges kamatcsökkenés ellen is biztosítékot nyújtson.

Főt. püspök aa. javaslatára, az egyházkerület levéltárában őrzött urasztali kanná, kehely és tányér, a zalathnai egyháznak ajándékozott, mely egyház a szabadságharc alatt szenvedett veszteségeit csak a legutóbbi időben kezdi kipótolgatni s most is a berendezkedés nehézségeivel küzd. Az igen értékes főnnebbi urasztali készlet elajándékozását a mult évi egyházkerületi közgyűlés határozta el s a megajándékozott egyház kiválasztásában az is indokul szolgál, hogy a klenodiumok adományozójának, Székely Lászlónak, egyik hason nevű utóda, a gyulafehérvári egyházmegye főgondnoka volt, s így nem valószínű, hogy azok a gyulafehérvári egyházmegye valamelyik községéé, talán éppen Zalathnái voltak s a 48 iki pusztítások elől való megmentés céljából kerültek az egyházkerületi levéltárba.

Torda-szentlászlói leikész, Thamó Gyula aa. azon kérése, hogy a Kerekes Bogdán elleni végrehajtási jogát az egyházkerület az egyházra ruházza át, teljesíthető nem volt, mert Igazgató-Tanácsunknak a nevezett adós ellen kitűztetett árverésről még egyáltalán tudomása sincs.

A kolozskalotai egyházmegyéből beérkezett jelentések szerint, több helyen anabaptista ámitók fordulnak meg s tévtanaikkal a nép hitét megmetyelyezvén, a lelkész és hivek közötti surlódásokra szolgáltatnak alkalmat. Igazgató-Tanácsunk sajnálattal vett e körülményről tudomást, s fölhevta az érdekelt lelkészeket, hogy barátságos felvilágosítás és atyai oktatás által hassanak oda, hogy a tévtanok hiveink körében lábra ne kapjanak.

Enyedi kollegiumunk Előljáróságának fölterjesztése alapján, az üresen álló három theol. tanári állás betöltésére célzó pályázati hirdetés közzététetni határozatott.

Felvinci egyházközségünk ismételen kérvén 2800

forintnyi regále-kártalanítási tőkájének kántori-lak építésre leendő kiutalását, e kérés teljesítése részére kilátásba helyeztetett arra az esetre, ha kimutatja, hogy ezen elkölthetetlen alaptőkének bizonyos idő alatt való visszahelyezésére fedezettel rendelkezik.

Jancsó Sándor, volt mezőbáncsi lelkész aa. egyházközségével az őt illető fizetésre nézve leszámolván, ezen elszámolást az egyházmegyei tanács feloldotta, s Jancsó Sándor, aát. az állítólag túl-élvezett javadalom visszatérítésére utasította. E határozatot, azonban, Jancsó aa. meglebbesztette. Igazgató-Tanácsunk úgy az egyházközség presbiteriumának, mint az egyházmegyei tanácsnak határozatát feloldotta, mert egyfelől a presbiteriumi határozat az egyház közgyűlése által jóváhagyva nem volt, másfelől pedig az egyházmegyei tanács is szabálytalanul járt el, midőn egy senki által meg nem felelő határozat érdemi elbírálásába bocsátkozott, a mire, az új zsinati törvények szerint, ily vitás fizetési ügyekben még felelő esetén sem a tanács, hanem a közg. bizottság illetékes. Utasított tehát az egyházközség új, és a törvényes formák megtartása mellett tartandó tárgyalásra, és határozat hozatalra.

A kolozsvári honvédkerületi parancsnokság kérése, hogy az összes honvédirodák elhelyezésére alkalmas épület felépítése iránt tegyünk ajánlatot, csak abban az esetben találtatott teljesíthetőnek, ha a parancsnokság kész tervet és költségvetést mutat be, mert annak költségeit egyházkerületünk nem viselheti.

Fogarasi egyházközségünk közgyűlésének azon határozata, hogy Jancsó Vilmos, okleveles tanítót a negyedik tanítói állomásra közfelkiáltással megválasztotta, tudomásul vétetett, s a részére kiállított díjlevél, a szokott fentartással, megerősítést nyert.

Szászvárosi Kún-kollégiumunk Előljárósága véle-

ményt kért Igazgató-Tanácsunktól azon eljárását illetőleg, mely szerint a néhai gr. Kún Kocsárd végrendelete szerint, a Kún-árváknak hagyományozott, s a kollegiumnál letett regálékötvények időközi szelvény-kamatait a hagyományosoknak kiadni vonakodott. Igazgató-Tanácsunk, a jogügyi bizottság véleménye alapján, azt ajánlotta az Előljáróságnak, hogy a kérdéses szelvényeket, minden esetre, adja ki a kötvény-tulajdonosoknak, mert bár a visszatartás mellett szóló indokok első tekintetre nyomatékossáknak is látszanak: per esetére, bizonyára, a követelő hagyományosok nyernének. mert a szelvények tényleg tartozékai a hagyományt képező kötvényeknek. Együttal kérést intézett Igazgató-Tanácsunk gr. Kún István, főgondnok aa. hoz. ki ezen határozat alkalmából főgondnoki tiszteréről lemondott, hogy állását továbbra is megtartani, sziveskedjék.

Fülei egyházközségünk indokolt kérésére, egy mit sem jövedelmező sziklás erdőjének 2500 forinton történt eladása, jóváhagyatott.

Enyedi kollegiumunk 1896. évi költségvetése tárgyalatott ezek után, s némi módosításokkal, ez évre kivételesen jóváhagyatott, de együttal fölkerlte Igazgató-Tanácsunk az Előljáróságot, hogy jövőre a költségvetés szükségleti részét, a fentartott három intézet szerint, külön-külön állítsa össze, hogy az egyes intézetek speciális szükségletei könnyebben áttekinthetők legyenek.

Végül, a theol. fakultás Igazgatóságának ajánlatára, theologiai zene-, és ének-tanító, t. Farkas Lajos, aa. részére, a Szász Domokos-alapítvány kamataiból, rendkívül buzgó és sikeres működésének elismerése mellett, 50 frt. jutalom utaltatott ki.

Még néhány apróbb ügy nyert ezután elintéztést, mire az ülés, az idő előrehaladottsága miatt, bezáratott.

—r—s.

TÁRCA.

Könyvismertetés.

Pál apostol élete, és levelei. Irta: dr. Masznyik Endre, theol. akad. tanár. Első rész: Pál élete.

(Pozsony. 1894. Szerző sajátja. XXXVIII. fejezet, 466 l. Ára 4 frt)
(Folytatás.)

Mindenekelőtt bejárták és hitükben megerősítették a syriai és ciliciai gyülekezeteket; azután Derbébe, innen pedig Lisztrába mentek, a hol egy harmadik munkatárs, Timóteus csatlakozott hozzájuk. Lisztrából Ikoniumba és Antiókhiaiba utaztak, s aztán neki vágtak az ismeretlen világnak. Phrygia szelid halmain keresztül, Kis-Ázsia belsejébe, Galáciaiba, majd Bythiniába és Mysiába akartak hatolni, hogy innét hajón átkeljenek Európába; de tervüket nem valósíthatták meg, mert Pál Galáciában súlyos beteg lett, s e miatt huzamosabb ideig itt kelle maradniok.

A pál betegsége áldás lőn a Galatákra nézve. Istennek igéje, melyet Pál nagy erőtlenséggel hirdetett, termékeny talajra talált köztük, s megnyerte őket az igazságnak.

Galáciából, az európai misszió eszméjétől hevítve, Troászba mentek vándoraink, innen pedig Macedonia első gyarmatvárosába, Philippibe eveztek át. Itt hintegetni kezdték az evangéliom magvait s buzgó fáradozásuk

folytán csakhamar szép kis gyülekezet alakult, melyhez Pált mindvégig a legbensőbb és legbizalmasabb kötelekek fűzték. A philippibeli gyülekezet volt az ő öröme és koronája, sőt tán az egyetlen, melytől nyomorusága napjaiban, elve ellenére, ajándékot fogadott el.

Philippit, a zsidók támadásai miatt, odahagyni kényszerülvén, Amphipolison és Apollonián át, Macedonia fővárosának, Thessalonikának vették utjokat. a hol Pál három szombaton keresztül hirdette nagy sikerrel az evangéliumot; de a zsidók itt is felizgatták a népet és a Jázon házát, a ki Páléknak szállást adott, valóságos ostrom alá fogták.

Pál és társai, ilyen körülmények közt, Thessalonikában sem maradhatván tovább, éjnek idején Beróába menekültek. Silás itt hátramaradt, Pál és Timóteus pedig, pár napi időzés után, Athénébe hajóztak.

Pál lelke felháborodott, midőn látta, hogy a művelt, hogy a műveltségről híres Athéné tele van bálványokkal. De talált egy oltárt is, melyre e szavak voltak felírva: »Az ismeretlen istennek.« A zsinagógában és a köztéren legott hirdetni kezdte az evangéliumot, de az athéni philosophusok ellene támadtak és az areopagusra vitték, a hol az »ismeretlen isten«-ről, Krisztusról és a feltámadásról hatalmas beszédet mondott.

Athénből, miután ennek bölcsei isten igéjét megvetették, Timoteust elküldé Thesszalónikába, ő maga pedig Akhaja központja, Korinthus felé irányítá lépteit.

Korinthus híres kereskedő város volt. Óriási gazdagság, a természet és művészet rengeteg kincsei halmozódtak össze falai között; de az élvhajzásat és erkölcstelenség is buján tenyészett.

Körülbelül 54-ben érkezett az apostol Korinthusba, s itt csakhamar megismerkedett egy derék házaspárral, Aquilával és Priscillával, a kik szíves barátságot mutattak iránta és házukba fogadták. Pál, mivel azonos mesterségük volt, örömet csatlakozott hozzájuk; egész héten át velük együtt dolgozott, szombaton meg az evangéliomot hirdette.

Nem sokára Silás és Timóteus is megjöttek Macedoniából s miután hírül adták, hogy a thessalonikai gyülekezetben aggasztó bajok merültek föl, Pál, ezeknek elenyésztetése végett, megírta a Thesz. I. levelet; azután pedig egyesült erővel fogtak a tértítés munkájához. Fáradásuk nem is maradt siker nélkül. Különösen a pogányok közül, napról-napra többen hallgatták az evangéliomot s rövid idő múlva virágzó gyülekezet alakult Korinthusban.

A fanatikus zsidók itt is elkövettek minden lehetőt, hogy az evangéliom terjedését meggátolják, de erőlködésük hiábanvaló volt. Egy alkalommal, Gallio nevű helytartó előtt, vádat emeltek Pál ellen, de Gallio nem akart vallásos kérdésekbe avatkozni és elutasítá őket. Midőn pedig az ítélettel elégedetlen zsidóság zugolódni és erőszakoskodni kezdett, a pogány keresztyének Zosthenesre, a zsinagóga fejére rohantak, megragadták és jól elverték.

Pál e történet után, darab ideig még, Korinthusban maradt s békén folytatta munkáját, a korinthusi és vidéki gyülekezetek szervezését. Hanem aztán, mihelyt célját elérte, mihelyt »az isten néki adott ajándéka szerint, mint bölcs építőmester, Korinthusban és vidékén is alapot vetett«, ismét új munkamező után nézett. De az itteni gyülekezeteket sem akarta egészen magukra hagyni; azért elhatározta, hogy oly pontot szemel ki, újabb tevékenysége számára, a honnét, ugy keletre, mint nyugatra eső gyülekezeteit, s ezek közt első sorban Korinthus, folyton szemmel tarthatja s velük állandó összeköttetésben maradhat.

Ezt e pontot, mely órállomásul szolgált, meg is találta Ázsia egyik nevezetes városában, Ephesusban; de ott már (mint látni fogjuk) biztos alapot nem vethetett, mert alig hogy munkába fogott, kitört a harc, s neki jobbra-balra hadakoznia kellett ellenségeivel.

Pál életének e viharos időszakát rajzolja szerzőnk a harmadik szakaszban, melynek címe: »a hadakozás kora.

Korinthusból 55-ben, Gajus, Aristárkhus Aquila és Priscilla társaságában érkezett Ephesusba az apostol.

Mint máshol, úgy itt is, első dolga volt, neki is, társainak is, a mesterség után látni s mihelyt megélhetése biztosítva lön, hozzákezdett az alapvetéshez.

A munka, legalább egyelőre, nem ment nehezen. A talaj, úgy látszik, meg volt már egyengetve az evangéliom magvai számára. Kevéssel a Pál Ephesusba menetele előtt, egy Apollos nevű, ékesen szóló férfiú működött ott; de Apollos csak a János keresztségét ismerte, ugyanazért Pál mintegy tizenkét férfiut keresztelt meg a Krisztus ne-

vére, kiket Apollos a János nevére keresztelt vala. A János-tanítványokon kívül, valószínűleg, keresztyén elemek is voltak Ephesusban, s ezek a tértítés munkáját még inkább megkönnyítették, úgy, hogy rövid, kitartó fáradozás után, tömegesen sorakoztak az evangéliom zászlója alá

Kétségtelen azonban, hogy Pálnak és társainak működése nem szorítkozott csupán Ephesusra, hanem kiterjedt a vidékre is, ki az egész tartományr. Tudjuk magának az apostolnak leveleiből. Mikor ugyanis Ephesusból az u. n. első korinthusi levelet írja, már akkor így szól: »Köszöntenek titeket az ázsiai gyülekezetek.« S ezek közül néhányról, nevezetesen, a kolosséi, laodiceai, hierapolisi, troázi és milétusiról más iratokban külön is említés tétetik.

Sőt, igen valószínű, hogy ezen vidéki missiója közben, bárha rövid időre, ellátogatott Galáciába is, hogy tanítványait hitükben megerősítse. Szép növekedésnek indult vetését nem fenyegette ugyan még ekkor komolyabb baj; de már hintették ellenfelei a konkolyt, s Pál nagyon jól tudta, hogy hamarosan bekövetkezik a veszedelem is.

És az apostol nem is csalódott. Alig hogy újra elfoglalta órállomását, az ellenség föltűnt a láthatáron; a hamis atyafiak megjelentek Galáciában, hogy az igazság terjedését meggátolják, s azokat, a kik immár szabadokká lettek, ismét a szolgaság igájába hajtsák.

(Folytatása következik)

Ifj. Péter Károly.

K é r e l e m,

a felfalusi ev. ref. egyházközség nevében, minden jó szívekhez.

Félve merjük csak fölemelni kérő szavunkat, mert tudjuk, hogy milyen sok manapság országszerte az olyan szükség, és megvalósításra váró feladat, a melyik mind hozzád fordul esdő szavával jóságos, örök nagyhatalom te, érző szívek áldozatkészsége!

Uj templomunk alapkövét óhajtanánk mi is letenni még ez évben, hazánk millenári esztendejében. Össze is gyűjtöttünk már e célra magunk között, szegénységünkhöz, és csekély számunkhoz képest, egy akkora összeget, mintegy nyolcezer koronát, mely csaknem egy egész harmadát teszi ki mindnyájunk egy esztendei jövedelmének.

Szóval, mi próbáltunk magunkon segíteni, hisszük, hogy isten is megsegít bennünket. Ez az első jogcímünk a segélykérésre.

A második, hogy mi itt oláh és szász nyelvű hazánkfiak között, semmi téren sem akarjuk hagyni magunkat. Mert, mi egyházközségünket minden szempontból úgy tekintjük itt, mint ama nagy fölségnek, az ezer esztendő magyar államnak leghűbb testőrgárda ezredéből való őrszemet. Kétszeresen szent lesz a mi templomunk, mert bástyafala is lesz az itt mindenkor a leghűbb magyarságnak, a református székely-magyarságnak.

Kérünk azért szeretettel mindenkit, a kihez eljut kérő szavunk, hogy nyújtson ha csak egy tégladarabkát, ha csak egy pár fillért is, a mi építendő templomunkhoz.

A szíves adományok »Szabolcska Mihály, Szász-Régen« címzéssel küldendők lehetőleg ez év május végéig, a mikorra a végleges elszámolást szeretnénk megejteni.

Előre is minden jóakarónknak hálás köszönetünket nyilvánítván, maradtunk

Felfaluban (Maros Tordamegyében), 1896. január havában, ev. ref. egyházközségünk nevében, minden jó embereknek szerető testvérei:

Baki András,
gondnok.

Szabolcska Mihály,
lelkész.

Felfalusi egyházközségünk ezen kérelmét ajánlom a hivek segedelmező, testvéries figyelmébe annak kijelentésével, hogy kétszer ad, a ki gyorsan ad, és legyen az adomány csekély, avagy nagy: isten előtt egyiránt kedves áldozat.

Kolozsvárott, 1896. jan. 6.

Szász Domokos,
erdélyi evang. ref. püspök.

Különfélék.

== **A tiszánineni egyházkerület püspöke**, főtiszt. Kún Bertalan, aa. a napokban ülte meg jó egészségben életének nyolcvanadik esztendejét. Egyesek, testületek, valósággal elhalmozták szerencse-kívánataikkal. Minő végzetlen nagy idő! Mondják azok, kik az életnek kezdetén vannak. Minő szép élet! Mondják azok, kik az életnek becsét a jellem-szilárdságban, közhasznu munkálkodásban, az emberi méltóságnak önmagunkban való keresésében és megtalálásában találják meg. Mint ha csak tegnap, vagy tegnap előtt lett volna: mondja az ősz püspök, és hisz, szeret, remél, kezdi az újat, folytatja a régít, és munkálkodik, dolgozik elfáradás nélkül, és felemeiő példát ad, élni a szépnak, a jónak, a felségesnek, mert »a véneknek illendőségük az ő megöszülésük.«

== **A hegyen épített város**, az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyik legszebb egyháza, a kolozsvári, nagy fontosságú, és magához méltó elvi határozatot mondott ki a legközelebbi vasárnapon tartott, tömegesen látogatott közgyűlésében egyhangulag. Nem kisebb célnak megvalósítása az, mint a millenáris esztendő megünneplésének méltó emlékéül, és az isteni gondviselés iránti hálának látható kifejezéseül: egy harmadik templomnak felépítése, dícsőségére istennek; további fundamentomául isten országának; hajlékúal a tiszta evangyéliom prédikálásának, és lelki üdvösségére mindazoknak, kik az isten előtt való kedvességet a tiszta erkölcsnek, az erénynek, a világosságnak, a lelki szabadságnak, és a hazaszeretnek szeretetében és gyakorlásában keresik, és találják meg. Az indítványt, és annak megható, meggyőző indokolását főtiszt. Szász Domokos, püspök aa. tette meg, úgy is, mint kolozsvári pap, ki azonnál 500 forinttal lépett az adakozók sorába, kit még sokan követtek száz forintos ajánlatokkal. A részletekről még korán lenne beszélni. Legyen elég annyi, hogy a pompás templom fundamentoma még e millenáris esztendőben le lesz téve, és egy pár esztendő múlva, ég felé nyúló tornyával hirdetni fogja, hogy isten segítségével, a kolozsvári buzgó hivek áldozatkészségével nagy dolgokat lehet művelni ma is, ha olyan erős akaratu, isten országáért, és az egyházért élő vezére van, mint Szász Domokos.

== **Közeledik, egyre közeledik hazánk ezred-éves innepe.** És habár a zakatoló, a forrongó mindennapiság minden nap meghozza a maga bajait, küzdelmeit; és bár a politikai élet kimélet és tekintet nélkül dobálja nem egyszer szennyes hullámaait: mindezek ki nem zökkenhetik már a nemzet egészét és részeit ama főlemelő hangulatból, mely az általános és részletes készülődésben keresi és találja meg kellő kifejezését. Eltekintve ama világtörténeti manifesztációtól, melyet az ország szive, a főváros fog bemutatni a világnak: örvendetes mozgalomról hoz hirt minden nap arról a fokozódó érdeklődésről, melyről a mindenféle körök, és testületek tesznek tanubizonyoságot. Mi leginkább örvendünk annak a mozgalomnak, melyet a tantestületek tanusítanak, mert meg vagyunk győződve, hogy bárminő egyszerű programot hajtanak is végre, de a növendékek szívében jó tékony és kitörülhetetlen nyomokat fog hagyni e szent föld-hez való ragaszkodás, a termékeny hazaszeretet tekintetében. Hisszük, hogy a mi tanítóink is mindent el fognak követni, hogy méltóknak bizonyítsák magukat a nagy esztendőhez, a mi éppen itt, nálunk kívánatos, hól az oláhnemzetiségű fészkelődés dühöng. Készüljenek, hogy el ne késsenek.

== **Az első fecske.** »Milleniumi predikáció.

Irta Bitay Béla. Ára 20 kr. Sok tudással, sok olvasottsággal, a multba vetett éles pillantással, a jövőbe helyezett nagy reménységgel, és igaz lelkesedéssel irt lelkesítő művecske. Méltó a megszerzésre. A milleniumi predikációra vonatkozólag lapunkhoz is küldött be egy barátunk egy indítványt, melyet legközelebbiről közülni fogunk. Előre is felhívjuk rá a figyelmet. Megérdemli.

== **Páratlan sikert ért el dr. Csiky Lajos** »Hit, Remény, és Szeretet könyve.« Imádságok és elmélkedések, a magyar protestáns nép számára. Aránylag rövid idő alati, 1884 óta most már negyedik kiadásban jelent meg, és eddig huszonháromezer példányban forog a közönség kezén. A kritika méltánylása mellett, ez a legszebb elismerés a derék könyv használható volta mellett. Ára vászonba kötve 1 forint, diszkötésben 2 forint.

== **Kolozsvármegye kir. segédtanfelügyelője**, dr. Szabó Mihály egy derék könyvet irt pár évvel ez előtt, a »Tanítók (tanítóknők) jogai és kötelességei« cím alatt, mely igen rövid idő alatt teljesen elfogyott. Most tetemesen meg bővitve a születése óta keletkezett rendeletekkel, eivi jelentőségű határozatokkal ismét átdolgozta. E könyv nem csak a tanítókra nézve valóban nélkülözhetetlen, de haszonnal forgathatja mindenki, a kit a nevelés ügye érdekel. Megjelenik márc. második felében, és 2 frt. előfizetési árért, mely a szerzőhez Kolozsvárra küldendő, bérmentesen fog megküldetni.

== **Nyugtázás.** Az egyházkerületi Papi Értekezlet 1895. évi tagdíjjaiból, a legutóbbi közlés óta, kezemhez vettem: nt. Kovács Elek, küküllői esperes urtól 25 frtot. nt. Musnai Károly, n.-sajói esperes urtól 11 frtot. tisz. Páncél Károly és Balla Károly, fogarasi lelkész uraktól 1—1 frtot. A midőn ezeket nyilvánosan nyugtázom, szívesen kérem a hátrálékban levő egyházmegyék nt. espereseit a tagdíjjak beszedésére, s felkűldésére, hogy aztán a személyekre szóló nyugtákat, egyházmegyék szerint, szétküldhessem Kolozsvárrt, február 1. 1896. Dr. Borcsa Mihály, pénztáros.

== **Értesítés.** »Pál Apostol Élete és Levelei« című munkám XIX—XX. füzete (7 ivnyi terjedelemben) e hó végén okvetlenül megjelenik. Szolgáljon e kijelentés megnyugtatóul a tudakozódóknak. Pozsony, 1896. febr. 3-án. Dr. Masznyik Endre, theol. akad. igazgató.

== **Jótekonyság.** A könyörület gyakorlása az év minden szakában szép s nemes cselekedet. Legkedvesebb s legszükségesebb a téli zord időkben. Ezért fejezzük ki hálás köszönetünket most azoknak, kik az egész iskolai év folyamán, kollegiumunk szegény sorsu, jól tanuló növendékeit, naponkint meleg étellel látják el s nem engedik, hogy a rózsás arccal bejövő tanulók egészen elsápadva menjenek haza szünidőre. A kegyes jóltevők nevei itt következnek: dr. Vályi Gáborné, Zeyk Dánielné, brnő, br. Bánffy Albertné, Somodi Istvánné, Varga Dánielné, özv. Veress Sándorné, dr. Bartha Jánosné, Dr. Békési Károly ur, Benigni Sámuelné, Biró Gyuláné, Biró Jánosné, Dénes Ferencné, Eöry Tivadarné, Geréb Mártonné, Gráf Jakabné, Dr. Góth Manóné, Gyarmathy Miklósné, Hantz Györgyné, Herepei Gergelyné, Horovitz Sámuelné, Kiss Sándorné, Horváth Kálmánné, Dr. Kolosváry Sándorné, Meiszner Józsefné, Mihály Lászlóné, Mózsai Józsefné, Parádi Kálmánné, Perl Józsefné, Peielle Róbertné, Péterfi Zsigmondné, Szathmári Ákosné, Szatsvai Dénesné, Szász Domokosné. Szász Geróné, Szeszák Ferencné, Széki Miklósné. Szilágyi Györgyné, dr. Török Istvánné, Dr. Sárkány Lajosné, Kilin Miklósné, Karl Ferencné, Csernyánszky Lajosné. A helybeli ev. ref. kollegium igazgatósága.

== **Hibaigazítás.** Lapunk legközelebbi számának 44. oldalán közre adott »Tudásul« feliratu cikk első sora így olvasandó: »Egyházkerületünk *nem* egy intézetében, sat.« A mig tavasz lesz, és a nyíló virágok közt gyom is terem: sajtóhibák is fognak előfordulni, a legnagyobb figyelem mellett is. Ezt sajnálni, lehet; érte haragudni, nem.

HIVATALOS RÉSZ.

347—1896.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi evang. református kollegium
m. t. Elöljáróságának.

Nemes Mihály, festőművész, »Magyar viseletek albuma« cím alatt, tíz füzetre felosztott, száz-százhusz nagy részben színezett albumlapból álló, s magyar történeti érdekű jelmezek és fegyverek rajzait az országban található egykoru emléktárgyak, képes krónikák és falaképek hű és szakszerű feldolgozását tartalmazó kosztüm munkát készít, melyhez dr. Nagy Géza, szaktudós, magyarázatokat ír. Az egész munkának ára 30 forint, mely 10 forintos részletekben, három év alatt fizethető le.

Tekintettel arra, hogy e munka a szemléltető történeti obtatásnak, nem különben a művelődési történet, s a művészet iránti érzék fejlesztésének becses eszközül szolgál, azt a középiskolai könyvtárakba való beszerzésre, a vallás-, és közokt. m. ktr. miniszter úr 58.330—1895. szám alatt kelt intézvényével, melegen ajánlja.

Felkérjük a mt. Elöljáróságot, hogy ha ezt a munkát megrendelni óhajtáná: ebbeli szándékát az Igazgató-Tanács-hoz minél előbb bejelenteni, szíveskedjék, hogy a miniszter úr kivánságához képest, ez iránti bejelentésünket megtehesse.

Kolozsvártt, 1896. január 24.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

467—1896.

PÁLYÁZAT,

theologiai akadémiái tanszékekre.

Az 1896-ik év folyamán tartandó egyházkerületi közgyűlésen, választás útján, a nagy-enyedi ev. ref. Bethlen-kollegium theologiai akadémiáján, elhalálozás folytán megüresedett három rendes tanszék fog betöltetni.

E tanszékek egyikével az ó-, másikával az újszövetségi exegetikai, harmadikával a sythematika theologiai, és a rokon tudományok tanítási kötelezettsége jár, a konventi tantervben megszabott heti maximális órászámmal.

E tanszékek mindenike után járó javadalom évi 1650 frt. készpénz, 50 frt. ötödéves fizetési pótiék, természetbeli lakás, vagy 300 frt. lakbér, és esetleg veteményes kert-rész.

Az alkalmazandóknak a kollegium minden lehető esetre (végkielgítés, nyugdíj, özvegyek és árvák ellátása, sat.) szorosán ugyanoly kötelezettségek ellenében, ugyanolyan jogokat biztosít, milyenek ez állami, illetőleg, más nyilvános tanintézetek tanáira nézve az 1885. évi XI. és az 1894. évi XXVII. országos törvénycikkekben vannak megállapítva.

Az állomás 1896. szeptember 1-én foglalandó el.

A pályázni óhajtok életkorukról, vallásukról, képesíttségükről, eddigi alkalmaztatásukról, és irodalmi működésükről szóló bizonyítványokkal felszerelt folyamodványaikat az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó Igazgató-Tanácsához 1896. évi március hó 1-ig, nyújtásuk be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató Tanácsának Kolozsvárt, 1896. évi január hó 28-án tartott üléséből.

Márkus János,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

237—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett új-tordai egyházközség papi állomására pályázat nyittatik.

Kötelességek: mindennemű rendes papi teendők végzése. Az egyházközség által fentartott iskola fölötti felügyelet s abban heti két órán vallástanítás. Az új-tordai áll. elemi népiskolába járó ev. ref. vallású növendékeknek meghatározott időben vallás-erkölcsi oktatása, miért is az államtól 50 frt. tiszteletdíjra számíthat.

Javadalom: 1. Az egyházközség pénztárából 800

frt. évnegyedes előleges részletekben. Az egyházkerületi pénztárból 84 frt. 50 kr. kamarai javadalom, félévi utólagos részletekben. 3. 700 négyszög-öl terjedelmű szőlő, melynek kat. tiszta jövedelme 2 frt. 8 kr. 4. Stóla, az eddigi gyakorlat szerint, azon megjegyzéssel, hogy a teljesen vagyontalan egyháztagok díjtalanul temetendők el. 5. 1 hold 298 négyszög-öl terjedelmű belső telek, három szoba, konyha, előszoba, kamarából és pincéből álló lakházzal és gazdasági épületekkel.

Pályázati határidő: 1896. március 2. Folyamodványok nt. Sándor János, esperes aához küldendők, Miriszlóra, u. p. Nagy-Enyed.

Kolozsvártt, 1896. febr. 4.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

236—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozs kalotai egyházmegyébe kebelezett sztánai egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: Tisztességes lakás gazdasági épületekkel és 328 frt. 83 kr. értékű fizetés, a melyből 168 frt. 83 kr. a kepe és kanonika porció értéke, 160 frt. pedig a nagymélt. vallás és közokt. miniszter ur által engedélyezett államségély.

Folyamodási határidő: márc. 1. Folyamodások nt. Deési Gyula, esperes aához küldendők, Gy al u b a.

Kolozsvártt, 1896. febr. 4.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

IRÁSBELI FELADATOK,

a nagy-enyedi evang. reform. theol. akadémiánál 1896-ik évben tartandó alapvizsgára és lelkészképesítő vizsgákra.

1. Alapvizsgákra.

a) Egyháztörténelemből: Adassék elő, hogy a 16-ik századbeli német reformátorok és tanai ellen, az ágostai békéig minő nevezetesebb pápai és birodalmi gyűlési határozatok hoztak a ezek ellenében, mely rendi gyűléseken és hitvitákon viték ki tanai és egyházuk létjogosultságát?

b) Vallásfilozófiából: Polytheismus, pantheismus és monotheismus. Ezen elnevezések a vallásos képzetek fejlődésének minő fokozatait jelölik és a vallás e különböző alakjai genetikailag minő viszonyban állanak egymással?

c) Ószövetségi bevezetésből: A Ruth. könyve rövid tartalma; keletkezési kora, iratásának célja.

2. Első lelkészi képesítő vizsgára.

a) Egyházi beszédírásra 1. Róm. 8, 15. 1 Ján. 3. Jak. 11, 17.

b) Hit- és erkölcstanból: Luther és Melancton, Zwingli és Kálvin. A lutheri egyház és a reformált egyház minő értéket tulajdonított a hitnek és minőt a cselekedetnek?

c) Ószövetségi biblikából: A kultus centralizációjának története.

Második lelkészképesítő vizsgára.

a) Magyar prot. egyház-történelemből: Az 1790/1-iki 26-ik törvénycikk lényege és eredménye, kapcsolatban keletkezésének előzményeivel.

b) Egyházjogtanból: Adassék elő röviden, hivatkozással az ide vonatkozó nevezetesebb országos törvényekre, hogy az Árpád-házból és a vegyes-házból származó királyok alatt, minő viszonyban állott a magyar egyház és állam s minő állást foglalt el mindkettő a pápasággal szemben?

c) Homiletikából: Tárgy és szöveg választás az egyházi beszéd alkotásánál minő viszonyban állanak egymással? Egyházi szónok mellőzheti e szöveget?

d) Gyakorlati biblia magyarázatból: Cselekedetek könyve 19, 23—34 Ezen kívül, szóbeli magyarázat tárgyai I. Móz. 2, 15—17. Jer. 36, 26. Dán. 7, 13—14. Jónás 4, 10—11. Malakiás 4 rész. 19. Zsolt Máté 8, 18—20. Luk. 15, 11—24; 16, 1—13. Ján. ev. 3, 14—16. Róm. 1, 16; 5, 19 l. Kor. 13 rész. Gal. 5 rész. Jakab 2, 24. Kijelentés k. 14, 13.

Nagy-Enyeden, 1895. október 17-én tartott theol. tanári ülésből.

Fancsó Sándor, s. k.

theol. akad. dékán.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Mai számunkhoz egy negyedív melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Aibert könyvnyomdájában. Kolozsvártt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVI. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1896. Február 13.

7. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmentu-*
küldendők: *Külmagyaruta 9. sz.*

Nyiltlevél, körlelkész-társaimhoz.

I.

Nem akarok egyházkerületünk magunk fajta papjaiból ekklezsiát létesíteni az ekklezsiában, de ha már létesült azon szolgálati kör, melynek nehéz terhét, főpásztorunk bizalma folytán, vállainkra vettük, kötelességünk, számot vetni azon kivételes helyzettel, mely az új intézménynek következménye, s a melyben az érdekelt felek mi vagyunk.

Körülbelől egyike vagyok azoknak, kik a legelső időkben nyerték a körlelkészi megbízatást, s már kilenc éve, hogy, mint körlelkész, szolgálom az anyaszentegyház érdekeit olyan ponton, hol, a mint ti mindnyájan, kedves barátaim, jól tudjátok a magatok tapasztalatából, ezen érdekek a legtöbb veszélynek voltak, s vannak ma is kitéve. A felsőbb hatóságok elismerésével nem egyszer találkoztam, szereztem is jelentékeny tapasztalatokat. E két körülmény kölcsönöz bátorságot, hogy bizalommal forduljak hozzátok, midőn ügyünket veletek megbeszélés tárgyává óhajtom tenni. Több kérdés merült fel, mely már rég szükségessé tette volna, hogy hallassuk szavunkat. Nem tettük. Miért? Az okot most nem kutatom. De, elérkezettnek látom az időt, hogy tovább ne maradjunk némán.

Meg vagyok győződve intéző hatóságaink legjobb indulatáról, melylyel a körlelkészeket támogatni készek, nagy horderejű, nagy erkölcsi felelősséggel, sok gondnal, még több lelki és testi törődéssel együtt járó hivatásuk betöltésében. Azonban, nem lehet tagadni azt sem, hogy a körlelkésziségeket érdeklő intézkedések nem mindenben történtek kellő körültekintéssel; a minket személyileg érdeklő kérdésekben, véleményadásra alkalmat nem nyertünk; sőt, igen fontos kérdésekben csak bevezetett tényekkel kellett számolnunk.

Azt hiszem, mindnyájan tapasztaltuk, hogy nem ment minden gúnytól az a különben tréfára

hajló telfogás, mely a körlelkészekkel szemben uralkodik, önálló egyházközségben szolgáló pap-társainknál. Ez engem nem feszélyez. Idővel, tán, el is enyészik. De, nekünk kell első sorban arra munkálni, hogy, bár nehéz, de szép hivatásunk lelkiismeretes betöltésével, a gondjainkra bizott szorvány-gyülekezeteiket oda emeljük, hogy az ősiségükre büszke egyházközségeknek méltó társaivá fejlődjenek. Ez, magában véve, olyan kérdés, melyhez mindnyájunknak lehet, és kétség kívül, van is szavunk. Talán eddig is közöltük gondolatainkat ott, a hol alkalmunk nyílott, de nem kerestünk alkalmat, a kérdéseket felhozni ott, a hol szavunknak általánosabb értékű hatása lett volna. Pedig, saját érdekünk követelménye, hogy a nyilvánosság előtt is ismeretes legyen ténykedésünk, elismerést nyerjenek úgy egyházainknak, mint saját magunknak személyi érdekei. Ez a cél lebeg szemem előtt, midőn az ebben való közreműködésre felhivlak mindnyájatokat. Egyikkel-másikkal közületek eddig is beszélgettünk a »mi« dolgainkról, de sajnosan esett hallanom olyan véleményyt, hogy állásunk kivételes volta tiltja, helyzetünknek egyik-másik ferdeségét bíráló tárgyává tenni. Nem tartom lehetőnek, hogy az őszinte szóért, melyet a közügy érdeke sugott, bár kit is közülünk kedvetlenség érjen, holott a közkérdések egészséges megoldását csak a vélemények szabad, és higgadt nyilvánítása biztosíthatja. Hol van az a státutum, mely minket ettől eltiltana? Ki vonja kétségbe hogy a mi ügyünk nem közkérdés? Ebben a meggyőződésben hívom fel most figyelmeteket arra a képtelen helyzetre, melybe nyugdíj-ügyünk juttatott.

Némelyikünk tagja volt már előbb, vagy tagjává lett, mint körlelkész, egyik, vagy másik egyházmege gyámintézetének. Az egyházkerületi gyámintézetnek mindnyájan tagjai vagyunk. Egy év óta köteles tagjaivá lettünk a körlelkészi nyugdíj-intézetnek. A folyó éven kezdve, szintén

kötelezett tagjainak sorába iktatott az országos gyámintézet. Nó, ne mondja többé senki, hogy nem kívánatos a körlelkészi állás, csak győzzünk fizetni minden felé. Ha mi szegényül élünk is, majd élvezni fogják az előnyöket az özvegyek, és árvák!

De, nézzük csak a dolgot közlelről. Némelyikünknek a belépési harmincnégy százalékon kívül, csak tagsági díjban 40—50 forintot kellene évenként fizetni. Számitsatok utána, melyik bírja el a közületek? Hiszen, 600 forintot csak kivételesen meghaladó, csekély fizetésünkben alig tudunk élni. A sok költséggel járó utazások, melyekre, tapasztalatból mondom, az úti átalány sehol sem elég, néhol nincs is, a törvény és közizlés által megkívánt tisztességes ruházkodás, mit, úgy szólván, lefoszt rólunk a sok utazás, jövedelmünk jelentékeny részét fölemészti. Egyházaink exponált helyzete még több-kevesebb reprezentációs kötelesség teljesítését is megköveteli, a mi mind költségbe kerül, tán több költségbe, mint rendes paptársaink gondolják. Költsél csak takarékosan ezekre, s ha ezen felül még gyermekeid is vannak, tanítsd őket otthon alig marad fizetésedből annyi, hogy szegényes élelmedre elég legyen. És most fizess 30—40—50 forint nyugdíj-járulékot évenként, ha tudsz. Belépésed évében pedig $24 + 10 = 34\%$ -át első évi fizetésednek. Ha számításom csal, s valamelyik közületek képes lesz, csalódásomról meggyőzni, igen nagy hálára kötelez.

Más megoldást nem tudok képzelni, mint azt, hogy mindnyájan kérjük illetékes helyen, a kettős köteleztetésnek egyike alól való felmentésünket. Én ilyen értelemben már is fölterjesztettem kéresemet az Igazgató-Tanácsához.

Indokoltam kéresemet azzal, hogy nem méltányos, nem jogos, nem igazságos, minket rákényszeríteni, hogy mindkét intézetnek tagjaivá legyünk:

mert példátlan, hogy bármely hivatáskörben szolgáló egyén egy fizetést élvezve, két nyugdíj-, vagy gyámintézetbe belépni, kényszerítettessék;

mert az egyiknek is elég jelentékeny terheit alig vagyunk képesek hordozni, mindkettőt éppen nem;

mert képtelenség, hogy özvegyeink és árváink mód nélkül túlhajtott igénynyel, halálunk után nagyobb jövedelemre tarthatnának számot, mint a mennyit élveztünk együtt az alatt, míg mi, férjek, a munkának terhét hordoztuk.

Pedig, az utóbbi eset áll elő, már csak tíz

évi szolgálat után bekövetkező halálunk esetén. Alapul véve 600 forintos fizetést, a férj tíz évi szolgálata után, az özvegy, péld. négy árvával, többnek van, és lehet annyi, sőt több gyermeke is, már 650 forint (csak két árvával is 530 frt. tehát a férj fizetésének 88% -ka); húsz év után, négy árvával, 750 forint (két árvával 590 frt. 98% , egygyel 510 frt. 85%); harminc év után, csak két árvával, 670 forint; negyven év után, 750 forint ellátást élvezni volnának jogosultak. A legtöbb esetben magasabb lesz az özvegy-árvai ellátás, mint a férj fizetése volt.

Mutasson valaki még egy olyan példát, a hol az özvegyek és árvák az elhalt családfő fizetését meghaladó ellátásban részesülnének! Hiszen, szép és jó volna, de terheit el nem hordozhatjuk. Ha úgy tetszik, ejtsétek el harminc éven túl az árvák számításba vételét: az özvegyet, árvák nélkül, harminc év után megilletné 490 forint, 81% ; negyven év után, 550 forint, 92% . Számításba vehetjük még azt is, a mint, kétségen kívül, be fog következni az emelkedés csak egy tized mulva is, hogy az országos gyámintézet 300 frt. özvegy-árvai kegydíjat fog nyújtani: akkor a fönnebbi szám adatok még emelkedést fognak mutatni. Ugy tetszik nekem, hogy van valami igazság azon tréfás megjegyzésben, hogy az erdélyi körlelkészek családjában, bizonyos számú évek mulva, kívánatosnak fog látszani a családfő halála, kívánatos lesz az özvegység és árvaság.

Ugyde, egy általános nyugdíjazási elv van applikálva a körlelkészi nyugdíj-szabályzat 21. §-ának utolsó alineájában és 26. §-ában, hogy t. i. az özvegy a férj nyugdíjának, 600 fortig terjedő fizetés után, csak 50% -át kapja, az árvák pedig együtt nem élvezhetnek az özvegy nyugdíját meghaladó nevelési járulékot, tehát az özvegy és árvák ellátása nem lehet több, mint az elhalt férj fizetése volt. Igaz, hogy ez a »mi« szabályzatunkban csak a »mi« intézetünkre szól, de hogy általános nyugdíjazási elv, azt tagadni nem lehet. Nem állítom, de nem lehetetlen, hogy ezen elvet a »mi« özvegyeinkkel és árváinkkal szemben, általánosságban fogják alkalmazni annak idején. Így még nagyobb lesz a képtelenség, mert, ha mindkét alapba teljesítünk befizetést, az özvegyeket és árvákat mindkét alap, tekintet nélkül egyik a másikra, köteles volna, az alapszabályszerű ellátásban részesíteni.

Az Igazgató-Tanács is belátta azon tulságos megterhelhetést, mely a körlelkészekre háramlik,

hiszem, hogy belátta a képtelenséget is; van is reményem, hogy meg fogja találni a méltányos megoldást, de azért nem tartottam szükség felettinek, most, a míg még nem késő, rámutatni azon fonák helyzetre, melybe mi, körlelkészek jutottunk. Legyetek rajta ti is, hogy érdekeink méltányos figyelemben részesüljenek.

Ujvári István,
m.-ludasi ev. ref. körlelkész.

Jézus korának vallási és politikai pártjai.

IV.

As essenusok.

(Felolvastatott 1895. dec. 18-án tartott felolvasó estélyen.)

Annak a felolvasási sorozatnak rendjén, a melyet a nagyérdemű közönség szíves érdeklődése mellett, a Jézus korának vallási és politikai pártjairól s eszméiről volt szerencsénk tarthatni, ma este az essenusokról kívánok szólni; arról a vallási pártról, vagy inkább vallásos szövetkezetről, a melyről tudósok és nem tudósok, komolyan, vagy csak egészen felületesen, gyakran állították már, hogy a keresztyénség tulajdonképpen ennek a kebeléből állott elő és hogy maga Jézus is vagy az essenusoknak, vagy pedig valamely ezekkel rokon pártnak volt csak pusztá eszköze.

Jézus isteni személyének és az általa alapított keresztyénségnek a világtörténelemben való megjelenése valami olyan páratlan és egyetlen, hogy a gyarló ember szereti mind a kettőt minél inkább levonni magához a föld porába; mert sokkal könnyebb mind a kettőt leszállítani arról a fenséges talapzatról, a melyre őket az isteni kéz állította, mint hozzájuk nekünk felemelkedni. Sokkal inkább szereti az ember mind a kettőt természetes, történelmi okokból kimagyarázni, mintsem bennük az örök irgalmu istennek végetlen kegyelmét szemlélni s a kegyelmet hittel, odaadással elfogadni és szinte örül, a mikor talál bennük egy-egy vonást, a mire rámutathat: ime, ez a farizeusok; ime, a más a sadduceusok; ime, a harmadik a zsidó-görög bölcselők; s ime, a negyedik és a többi meg az essenusok tanából, gondolataiból van bennök. Mozaikszerűleg vannak összeállítva mind abból, a mit mások már előbb kigondoltak és tanítottak. S magának a Jézusnak a nagysága is csak abban áll, hogy meg tudta korának uralkodó gondolatait érteni, annak eszméit önmagában egyesíteni, reményeit várakozásait felfogni s mindezeket népszerűen ki tudta fejezni. Nagy, mert korát megértette.

Annyi feltétlenül igaz, hogy az a világot kormányzó örök bölcsesség és szeretet, a ki kezében tartja a történelem fejlődését, valóban »az időknek teljességében« küldötte el Jézust és úgy vezette a történetet, hogy annak folyamán a keresztyénségnek előállása és hódítása mintegy természetesnek tünt fel, mintha más-kint nem is hehetett volna.

»Semmi dolgot sem cselekszik az ur isten addig, mig nem megjelenti az ő titkát az ő szolgáinak, a prófétáknak« (Ám. III. 7.) mondja Ámos próféta. Lehet-e

már az embernek közelebb éreznie magát az élő istenhez, ahhoz, a ki addig nem cselekszik semmit, míg meg nem jelenti az ő szolgáinak.

»És ime, vala ott egy férfi, kinek tekintete vala mintegy ércnek és lenből csinált zsinór vala az ő kezében és egy mérő pálca és áll vala a kapuban«, írja már Ezékiel (XI. 3, s köv.) Az az istenség, a melyhez Ámos és próféta társai még oly közel érezték magukat, már kezd messzebb esni a babyloniai fogság pap prófétáitól s közéje és az isten közé már, ime, »egy férfi« áll, a ki neki a kijelentéseket közvetíti és azokat magyarázza.

Izrael istene mind távolabb és távolabb költözik az ő népétől, vagy jobban mondva, az ember mindig távolabb érzi magát ő tőle. Az a tiszta és szent isten nem lakhatik az ő népe között, nem érintkezhetik vele közvetlenül. Egy csomó közvetítő lény, egy sereg angyal jár fel és le az ég és föld között, hogy az ember mégis valamiképpen oda férhessen istenéhez. Isten és az ember közé oda áll egy áldozó papság, közbenjáró-kint; ott füstölög az oltár, hogy felszálló füstjével még jobban eltakarja a hetedik égben trónoló istenséget és ott van a titokzatos kárpit a szentek szentje előtt, hogy földi ember be ne pillanthasson a redők mögé és be ne léphessen oda, hogy szemtől szembe, ő maga leborulhatna ura, istene előtt és elzokoghatná bűnbánata könnyeit, avagy esdekelhetne tőle kegyelmet és áldást. Nem lehet. A választott papi rend majd közbenjár. Te magad nem mehetsz istenedhez. Ha felszáll a tömjén, melyet meggyújtottál, ég felé emelkedő füstje jó illattétel lesz az urnak s angyalok arany poharakban viszik eléje.

Nemzedékek nőnek fel így, a közbenjáró papság gyámkodása alatt. Isten közvetlen szavát nem szólják többé próféták. Ott az irott törvény, ezt kell betölteni. Údv az engedelmesnek, kárhozat az engedetlenkedőnek. Az ur parancsol, szolgálilag kell neki engedelmeskedni, a szolga alázatosságával várni a bért: a törvény cselekedeteiért.

A görög és a római nem hisz már az emberek képére teremtett isteneikben. Jókat mulat azok kalandjain s neveti őket. A művelt lelkeket el fogja a kétely, s tétovázva keresik, hogy »mi az igazság«? A bölcselők messze felette járnak a tömegnek és elvont tanait nem tudják megérteni a köznapi emberek s ha megértenék is, mi hasznát vennék a rideg tudásnak és a még hidegebb erénynek.

A zsidó bölcselő sem tud hinni a maga szent könyveiben, képlegesen kezdi azokat magyarázni s mégis a betűben keresi azt, a ki pedig lélek. Közéje és istene közé is oda kell állítani egy egész sereg közvetítőt, mert annyira távol esnek egymástól.

De én magam akarok az én istenemmel érintkezni; én magam akarok előtte és csakis ő előtte vezekelni; én magam akarom az ő szent orcáját látni, kegyelmes, biztató, vigasztaló szavát hallani! Mit nekem oltár, cifra és gyarló papság, tömjénfüst, áldozati vér! Megyek magam s ha a mélységből felkiáltok az Urhoz, lehetetlen, hogy meg ne hallgasson s ha rebegő szememmel keresem, lehetetlen, hogy meg ne találja m

Ime, nagyérdemű közönség, az essenusoknak és minden komolyan vallásos léleknek a hangja!

»Micsoda jót cselekedjem, hogy az örök életet vehessem?« (Mt. XIX. 16) Ez minden sóvárgó lélek kérdése. Az ember a maga üdvösségeért cselekedni, tenni akar valamit.

Az essenusok is azon kezdik, hogy cselekedni, tenni akarnak valamit azért az üdvösségért, a mely után vágyakoznak. És ebben egyeznek meg koruk egyéb vallási pártjaival; hogy aztán másokban meg annál jobban különbözzenek tőlük.

Mind azoknak a vallási és politikai pártoknak, a melyekről eddig szólni szerezcsénk volt, az volt a közös vonásuk, hogy mindenik, többé-kevésbé a bölcselkedő, vagy a számító értelemnek volt a terméke. Az egyik megmaradt tisztán csak az elmélet mellett, a másik inkább kilépett a gyakorlat terére is; de még ez utóbbi is, pusztán csak az értelmet vette igénybe, vagy a legjobb esetben is csak a képzelő erőt táplálta fényes ceremóniáival.

A vallás azonban nemcsak arra van hivatva, hogy az értelmet világosítsa, hogy a képzelő erőnek adjon táplálékot, vagy, hogy az ember magaviseletét, avagy a külső isteni tiszteletnek formáit szabályozza. Vannak még egyéb jogos követelése is az embereknek, a melyeket a vallásnak ki kell elégítenie. Ezek a szívnek, a kedélynek a vágyai, sóvárgásai. A szellemi életnek ezt az oldalát a zsidó vallás majdnem teljesen mellőzte. Még maguk a próféták is, alig tettek valamit ebben az irányban. Ékesszólásuk gyönyörűen tudta festeni a Jehova szentségét, igazságosságát és fenségét; fenszárnyaló képzeletük a legragyogóbb színekben tüntette fel az urnak és kiválasztott népének nagyságát; fáradhatatlan munkásságuk, önfeláldozó hűségük pedig az engedelmességnek, a hódolatnak és az istenfélelemnek szolgált példányképpül. És Izrael istene meg is elégedett ezekkel az érzésekkel. A közte és hivei között levő viszony nem a szív odaadásán, a szeretet vonzódásán alapult. Nagysága paizskint védte az ő népét és biztonságba helyezte; de nem emelte föl, sőt inkább szakadatlanul emlékeztette a maga kicsinységére. »Eredj bé a kősziklába és rejtezzél el a földbe az ur félelme előtt és az ő nagyságának dicsősége előtt«, mondja Ézsaiás próféta s a mikor majd bételik a föld a Jehovának ismeretével, mint, a hogy a tenger vize betölti az ő medrét, akkor »a kevély szemű ember megaláztatik és az embereknek magasságuk lenyomattatik és csak az ur magasztaltatik fel azon a napon. Mert a seregek urának bosszuálló napja jó el minden kevély és magasságos ellen és minden felemelkedett ellen, hogy megaláztatassék«, sőt a Jehova nagysága mellett még a Libánus büszke cédrus fáinak, Básán hatalmas tölgyeinek, a magas hegyeknek, felnevekedett halmoknak, a magas tornyoknak, az erős kőfalaknak, a tenger minden hajóinak és minden szoboralkotásnak is meg kell aláztatniok, nem türi meg az ur a magas embert és az embereknek nagyságát. (Ézs. II. 10 s köv.) Az istennek tekintete a gyarló emberre nézve halált hozó s még a mikor megszánja is az ő népét és irgalmasságában lehajlik is hozzá, akkor is menydörgés és villámlás kísérik ut-

ját, a »forgószélből« szól még Jóbbal, az ő szolgájával is, a cherubokra, a viharfelhőkre ül és azok szárnyain repül, úgy, hogy még az igaz ember is alig állhat meg ő előtte, hát még az istentelen! Az ilyen méltán kérdezheti: »Kicsoda maradhatna mi közülünk a megemésztő tüzzel? Kicsoda lakhatnék mi közülünk az örökkévaló lánggal?« (Ézs. XXXIII. 14.) Gyönyörűen mondja Gerok, volt stuttgarti prédikátor, »Sinai« című költeményében, a mint a sinai hegyet, a mózesi törvényadás helyét leírja, hogy »e sivár szikla körül nem cseveg madárdal, nem hallszik vándor szava, nem dübögő patkója, csak a szelek zugják a régi melódiát, csak a menydörgés zeng. mint egykoron. Virág e sziklafalon nem virit, ezüst patak termékenyítőleg nem csorog alá a völgybe, hervadt itt a földi lét, csak egy-egy keselyű kovályog az elhagyott azurban. Az isteni törvény van itt órási betűkkel felvésve s a bűn tengeréből felemelkedve. megsemmisítőleg fenyeget. Öröm virága nem fakad a törvény sziklatömbjén, életnek vize nem ömlik alá fagyos ormairól; az ember csak megalázódva érzi semmiségét, s feje felett csak az ítélet keselyűi csapdosnak.« »Ne szállj perbe én velem, óh, én édes istenem!«, sóhajt fel a megrémült lélek és csak egyszer-egyszer olvassuk az ó-testamentomban, hogy szelid esti szellő képében lebben el a Jehova egy-egy kedvelt embere előtt, hogy a fáradt lelket megerősítse s felüdítse; de a halandónak akkor is palástjával kell eltakarnia arcát, hogy ne érinthesse egészen közel.

A zsidó vallásból hiányzott az egyéni közvetlenség. Az egyén elveszett a nemzetben. Nem mint ember, hanem, mint zsidó állott viszonyban a Jehovával. Közte, és istene közt ott állott egy törvény, és egy oltár, a melyek nem ő érette voltak, hanem ő volt azokért, és a melyek nélkül ő maga — semmi. Már pedig, a vallás igazán az egyénnek a legprivátabb ügye, és a vallás csak úgy elégíthet ki, csak úgy emelhet fel, és csak úgy boldogíthat, ha közém, és az isten közé még csak egy átlátszó felhőcske sem áll, annál kevésbé egy fellebbenthetetlen nehéz kárpit.

Az essenusok érdeme, hogy a zsidó vallást ezzel az új, ezzel az egyéni elemmel gazdagítják. Ezt ők érvényesítik először.

A történelmet kezében tartó isten a maga leg-hatalmasabb nevelő eszközét: a nyomoruságot, az elnyomattatást, a szenvedéseket vette elő, hogy megtanítsa azokat, a kiknek fülök volt a hallásra, és szemök a látásra, arra a nagy tanításra: »jőjjetek én hozzám, kik megfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én megnyugasztlak titeket«, de jőjjetek közvetlenül, egyenkint; én nem mint izraélitát, hanem, mint embert, mint az én gyermekemet hivlak magamhoz!

(Vége következik.)

Kenessey Béla,
az ev. ref. theol. fakultás igazgatója.

Indítvány.

Talán egy kissé későre is állok elő velem. De, azt hiszem, még sem annyira későre, hogy nyélbe ütni, ne lehetne.

Hazánk, nemzetünk ezer éves fennállásának öröminnepét, számításom szerint, körül-belől június 8—14 napjai

körül kell meginnepelnünk egyháziilag is. Ekkor tartandó beszédeinknek, okvetetlenül mindenütt és minden tekintetben, meg kell felelniök az innepély méltóságának. Minthogy pedig a »nekünk adatott kegyelmi ajándékokban különbség vagyón«, igen okosan cselekszünk, ha ilyen megfelelő alkalmi beszédekről jóelőre gondoskodunk.

Azt hiszem, hogy egy vallásos buzgóságtól, lángoló hazaszeretettől duzzadó, s ezer éves történetünk nevezetesebb eseményeivel gazdagon felékesített remek egyházi beszédért szívesen megadóztatjuk magunkat 1—1 forintra. A mult évi »Névkönyv« adatai szerint 512 rendes, 32 kör-, s 34 lelkész-tanító van egyházkerületünkben. De legyen csak 500, így is, ha mindenki megadja a forintját, 500 forint gyűl be.

Indítványozom tehát, adjuk össze forintjainkat, és tüzzünk ki »Milleniumi beszéd«-re oly pályadíjakat, melyek méltók legyenek papi testületünkhöz. Az irandó beszédek folyó évi május hó 1-ig beküldendők legyenek a »Prot. Közlöny« szerkesztőjéhez, a ki, azt hiszem, szívesen fog gondoskodni azoknak méltó megbírálsáról. A tőlünk begyüldendő (az egyházmegyék szívesek lesznek a közvetítő szerepet elvállalni) 500 forintból, vagy 1000 koronából az első legjobb beszéd 400, a második 300. és a harmadik 200 koronával jutalmaztassék. Egy alkalmoszerű, de nem hosszú ima 100 korona jutalmat nyerjen. A beszéd is egy, legfeljebb egy és fél nyomtatott ívnél hosszabb ne legyen ilyen pályadíjak mellett. azt hiszem, legjelesebb erőink is sorompóba fognak lépni. A pályadíjat nyert beszédek a »Prot. Közlöny« két egymás utáni számában közöltessenek, és pedig lehetőleg május havában, hogy a beszédek papjaink által a milleniumi isten-tiszteleten felhasználhatók legyenek.

Ha az általam javaslatba hozott pályadíjak igen nagyok lennének, úgy a begyüldendő 1000 koronának csak fele része fordíttassék pályadíjakra, fele, vagyis 500 korona pedig adassék a Kolozsvártt felállítandó papi fiu árvaház javára, úgy szintén annak javára adassék azon pályadíj is, melyre megfelelő méltó beszéd nem jőne be. Végül, kimondandónak tartom azt is, hogy e beszédekre, miután a pályadíjakat mi tüzzük ki, csak is az erdélyi ev. ref. egyházkerület kötelékében szolgáló papok és theologiai tanárok pályázhatnak.

Ennyiből áll indítványom. Én az eszmét megpenditettem. Lássuk, mi lesz belőle.

Juhász Izidor,
evang. reform körlelkész.

Mi az indítványt feltétlenül helyesnek, szépnek, és szükségesnek tartjuk. Kivitele paptársaink beleegyezésétől, támogatásától függ. Esperes-társainkat szívesen kérjük, érintkezzenek egyházmegyéjük lelkipásztoraival, és e hó végéig okvetlenül értesítsenek, hogy a megvalósíthatás esetében, kitűzhessük a pályázatot oly időben, hogy elég alkalom maradhasson a megírásra, a megbírálsra, és közölhetésre egyiránt. Az áldozat kevés; a haszon nagy, és egyházkerületünknek dicsősége lesz, ha e nagy esztendőhez méltó egyházi beszédek fogják hirdetni a hazaszeretetet, és a jó isten iránt való hálát.

Kolozsvártt, febr. 9. 1896.

A szerkesztő.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1896. fer. 9.

Elnökölt: főt. Szász Domokos, püspök aa. Jegyzett: Kádár János, s. titkár. Jelen voltak: Bartha Lajos, gen. direktor, Bihari Sándor, dr. Vályi Gábor, Gyarmathy Miklós, Deési Gyula, Herceg Lajos, ig. tanácsosok, Parádi Kálman, tanügyi előadó, dr. Deák Albert, ügyvéd, Deák József, pénztárnok, Márkus János, titkár és Maksay János, számvevő

Az ülésen kívül elintézett ügyekben tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétele után, következett a napirend s ennek során első helyen az erdélyi egyházkerület theol. fakultásának Kenessey Béla, igazgató által szerkesztett s a főt. püspök aa. elnökletében tartott tanári gyűléseken megállapított rendszabályai. A munkának teljes címe ez: »A kolozsvári Ferenc József-tud. egyetemen kapcsolatban álló erd. ev. ref. egyházkerületi theol. fakultás Törvényei és Rendtartási Szabályai. Beosztása s tartalma, röviden a következő: A) Törvények. B) Rendtartási szabályok. Az első fejezet alatt, az I. cimben a theol. fakultás kormányzása tárgyalatik, körül lévén irva benne a püspök, Igazgató-Tanács, előljáráóság és tanári kar jog- és hatásköre. A II. cim a növendékek felvételét, annak feltételeit, a fizetendő díjakat s a növendékeknek ugy a fakultáshoz, mint az egyetemhez való viszonyait tárgyalja. A III. cim a tanulmányi rendről, az előadások látogatásáról és a szigorlatokról szól. A IV. cim ismereti a theologiai vizsgálatokat, a konvent szabványai szerint. Végre, az V. cimben a fegyelmi törvények adatnak elő, a fegyelem gyakorlási módja s az önkéntes eltávozás és elutasítás eseteiben követendő eljárás szabályai vannak ismertetve.

A második fejezetben, rendtartási szabályok címe alatt, az internátus összes növendékeire vonatkozó szabályok vannak megállapítva, nevezetesen, a fölvetel, a fizetendő díjak s a jótéteményekben való részesedés módozatai, nemkülönben a dolgozó szobákban, tantermekben, a könyvtárban s olvasóteremben, a zene- és énekeremben, hálótermekben, a ruhatárban, a betegszobában és fürdőhelyiségben, a tornahelyiségben, ebédlőben való magatartás szabályai, a szolgaszemélyzettel szemben való magatartás, a játéktér házszabályai, stb. vannak előadva s végül, a legáció elnyerése, s megadása módozatai, valamint a szünidők tartamai vannak meghatározva.

Ig.-Tanácsunk a nagy gonddal s részletességgel összeállított szabályzatot egészben örömmel elfogadta, s a főt. egyházkerületi közgyűlés elé, megerősítés végett, leendő fölterjesztését határozatilag kimondotta, csak éppen néhány kisebb módosítást tevén a theol. fakultás előljáráóságának szervezetében, a vagyónügyek körüli kezelési szabályokban és a tanítói segéderők alkalmazására vonatkozó eljárásban.

A tervezetben ugyanis az előljáráóság elnökül a püspök, tagjaiul négy gondnok, a tanári kar, egyházkerületi számvevő és pénztárnok, valamint a fakultás gazdasági gondnoka van felvéve. Minthogy azonban, e szerint, az elnök esetleges akadályoztatása esetére, he-

lyettesről gondoskodva nincs, a püspök mellett az egyházkerületi főjegyzőt, mint törvényes püspök-helyettest, is fölvette Ig.-Tanácsunk az előljáróság tagjai közé s a gondnokok számát egygyel apasztván, egy fő- és két algonoknak még a legközelebbi egyházkerületi közgyűlés által leendő megválasztását elhatározta; kihagyatott továbbá az előljáróság tagjai közül az egyházkerületi pénztárnok és számvevő, mint kik az előljárósági vagyongazdálkodás főhatósági felülvizsgálatának közegei s így az előljárósági vagyongazdálkodás vezetésében részt nem vehetnek, sőt ezek a theol. fakultás gazdasági gondnoki állásának szervezésével nélkülözhetőkké is váltak, a mennyiben az előljáróság pénztárnoki és számviteli szakelőadót éppen a gazdasági gondnok személyében bír.

Még egy nagyobb szabású dolgozatot fogadott el Igazgató-Tanácsunk, tanügyi előadó aa. részletes ismertetése alapján, t. i. a »Gimnáziumi tanügyi és fegyelmi Rendszabályok« at, melyet Parádi Kálmán, tanügyi előadó szerkesztésében, az e célra kiküldött, s gróf Kuún Géza, egyházkerületi főgondnok aa. elnöke alatt működött szakbizottság állapított meg. Kimondotta egyúttal Igazgató-Tanácsunk, hogy ezen munkát elfogadás, illetve, végleges megerősítés végett, a tavaszi közgyűlés elé terjeszti, s kinyomatásáról is sürgősen gondoskodik, hogy az a jövő tanévtől kezdve már életbe léptethető legyen.

Hasonló ellátásban részesült az erdélyi ev. ref. főgimnáziumokkal kapcsolatos elemi iskolák számára készült »Tanterv és Utasítás« is.

Nagyszombati egyházkerületünk indokolt kérésére, az elhalálozás által megürült kántor-tanítói állásra, tizenhárom folyamodó közül, Simó József, ez idő szerint seges-

vári tanítót ajánlotta fel Igazgató-Tanácsunk a közokt. miniszter urnak, szerződésileg lévén kikötve az egyházi főhatóság joga ezen állami iskolai tanító-állomás betöltése körül, minthogy az egyház hozzájárulásánál fogva, ezzel az állással a kántor-tanítói teendők végzése is össze van kötve.

Bemutattattott a székely-udvarhelyi kollegium ugyan rendszeresített latin-történelmi rendes tanári szék pályázati hirdetése, s tudomásul vétetvén: közzététele kimondatott.

Bihari Sándor, igazgató tanácsos aa. egy, a néhai Antal János, püspök tulajdonát képezett, nagyváradi bibliát ajándékozván a theol. fakultás könyvtárának, ezért részére meleg köszönet szavaztatott.

Örvendetes tudomásul vette, továbbá, Igazgató-Tanácsunk a kolozsvári egyházkerület közgyűlésének azon jelentését, mely szerint hazánk ezer éves fennállásának emlékére, s az isteni gondviselés iránti hálától indítva, a milleniumi év maradandó emlékéül, egy új templom építését határozta el, s annak, valamint a mellé építendő papi lakásnak építési költségeit 60,000 forintban állapította meg. Az új templom helyéül a város leggyorsabban fejlődő »hidelvei« kerülete jelöltetett ki, hol hiveink nagy számban, s a mostani két templomtól igen távol laknak, s így a lelki gondozást néha nélkülözni kénytelenek. Engedélyt adott egyúttal Igazgató-Tanácsunk arra, hogy az építkezés céljaira az egyház mostani negyedik papi telke, s harangláb-telke eladassék, valamint, hogy a hivek körében adományok gyűjtessenek.

Végül, még néhány kevésbé jelentős ügy nyert elintéztést, s ezzel a tárgysorozat ki lévén merítve, az ülést elnök aa. bezárta.

—r—s.

TÁRCA.

Könyvismertetés.

Pál apostol élete, és levelei. Irtá: dr. Masznyik Endre, theol. akad. tanár. Első rész: Pál élete.

(Pozsony. 1894. Szerző sajátja. XXXVIII. fejezet, 466 l. Ára 4 ft.)
(Folytatás.)

E célból, először is bemutatják a jeruzsálemi apostolok fejétől, Jakabtól nyert ajánlóleveleiket, azután elmondották, hogy őket nem rut önzés, hanem a népek üdvösségének magasztos eszméje és forró szeretete vezérli, hogy ők meg akarják menteni mindazokat, a kik, félrevezetve, örök kárhozatba rohannak. Ez a szent cél hozta őket Galáciába is. Mert, kötelességük, figyelmeztetni a galatákat, hogy az az evangéliom, melyet befogadtak, hamis, s ha mellette maradnak, soha sem üdvözülnek. Majd megtámadták, kétségbevonták a Pál apostolságát; önzőnek, ámitónak, az evangéliom meghamisításának igyekeztek őt feltüntetni, hogy elszakíthassák tőle a hiveket. És a galaták, a kik az üdvösség dolgát komolyan vették, a hamis atyafiak hitető beszédére, megtántorodtak és elhajoltak más evangéliomra.

Pál, mihelyt e hihetetlennek látszó dologról értesült, szent haragra lobbant, és sietett az ellenség aknamunkájának végét vetni. Levelet irt a galatáknak, hogy megvédelmezze önmagát és evangéliomát s e védelem kapcsán megtántorodott hiveit kijózanítsa, ellenfeleit összetiporja s ügyét diadalra segítse

Ez a levél a paulinizmusnak s a paulinizmus örök ségében lépet protestantizmusnak egyik legbecsesebb okmánya, legszebb apologiája. Az apostol minden vádra felel, a mit csak a hamis tanítók ellene emeltek; de úgy, hogy védelme egyszersmind a leghatalmasabb támadás. Míg a galatákat majd csendes szemrehányással, majd kemény feddésel, majd meg fájó szive kitörő forró szerelmével igyekszik fölvilágosítani és megnyerni, addig ellenfeleit a történet megmásíthatatlan tényeivel, az eszmék benső igazságának hatalmával, kérlelhetetlen logikával, közbe-közbe maró gunnyal fegyverzi le és teszi semmivé.

Minő hatása volt a levélnek? Erre a kérdésre forrásaink nem adnak feleletet; de, valószínű, hogy célját elérte, hogy a galaták, annak hatása alatt, ismét Pál mellé sorakoztak, s a hamis tanítókat elűzték a gyülekezetből.

Miután Pál evangélioma ügyét Galáciában biztosította, első gondja volt, ha rövid időre is, Korinthusba ellátogatni, s megfigyelni ott az idők, és az élet jeleit. Ez a látogatás nagy bánatba ejtette az apostolt, mert hiveit nem olyanoknak találta, a milyeneknek akarta. Lelke, mely imént még büszke örömtől hevült, ha szeretett gyermekeire gondolt, most mély keserűséget érzett a sok bűn, a tisztátalanság, feslettség, és paráznaság miatt, mely közöttük tanyát ütött.

Megszomorodva tért vissza Éphézusba, mert belátta, hogy ezt a betegséget egyhamar, meg nem gyógyíthatja.

S mihelyt visszaérkezett, mint szerető atya és hű pásztor, útat és módot keresett, a gyülekezet megmentésére. Azzal legott tisztában vala, hogy ő maga egyelőre nem mehet Korinthusba. Kettős oka is volt reá. Egyik az, hogy Éphézusban egy Demeter nevű ötvös, a ki ezüsből Diána temploma másolatait készítette, s nem kis haszonra dolgozott, Pálban üzletének megrontóját látva, éppen föllázítani készült kézműves társait. A másik okot magától Páltól tudjuk. Az apostol ugyanis föltette magában, hogy nem megy ismét szomorúsággal Korinthusba. Nem, inkább marad, s bevárja, míg hívei észre térnek, míg fölébred bennük a hiterő, és önfegyelmzésre képesíti őket.

Azért, maga helyett, hű munkatársát, Timóteust küldé hozzájuk, remélvén, hogy személyes megjelenésével és föllépésével sikerülni fog, a megtántorodottakat jó útra terelni. Egyúttal levelet irt a korinthusiaknak, melyben, egyebek mellett, arra inté őket, hogy »ne társalogjanak a paráznaikkal«. (I. Kor. 5, 9.)

De, sem a Timóteus föllépése, sem pedig az apostol (elvezett) levele, nem volt képes, a bajt megszüntetni. A gyülekezet többsége számba se vette az atyai intelmeket, csak egy kis töredék, mely még mindig az apostoli szellem közvetlen hatása alatt állott, látta a fenyegető veszedelmet,

felelőssége tudatában, összegyűlt, megbeszélte a közös bajokat, a vitás kérdéseket, s írásban közölte Pál apostollal. E tudósításon kívül (melyet, a gyülekezet megbízásából, Stefána és társai vittek Éphézusba) még más forrásból (Khloé embereitől) is értesült Pál a korinthusi dolgokról, s főleg a pártoskodásról.

Az apostol válaszát, az I. Kor. (kánonikus) levelet, ismerjük. E levélből, mely az öskeresztyénség történelmének egyik legbecselesebb forrása, a korinthusi gyülekezet bajairól meglehetősen világos képet alkothatunk.

A korinthusi bajok kutfejét Pál a hitegység megbomlásában, vagyis, a pártoskodásban találja, s azért levelének főcélja, a szakadás megszüntetése. Négyféle pártot említ az apostol: az első Pálról, a második Apollósról, a harmadik Kéfásról, a negyedik meg Krisztusról nevezte el magát. Pál e pártok mindenikét (saját pártjának sem kedvezve) jogosulatlanoknak mondja; a pártoskodást, az evangéliom alapján, határozottan elítéli; s aztán, az egyes pártok erkölcsi tévelygéseit, és a köztük felmerült vitás kérdéseket igyekszik apostoli bölcsességgel és tapintattal eloszlatni. Végül, felhívja a korinthusiakat, hogy gyűjtsenek könyöradományt a jeruzsálemi szegények számára.

A második (vagy I. kánonikus) levél sem volt képes a korinthusi gyülekezet bajait elenyésztetni. Sőt, időközben, még rosszabbra fordult a dolog, mert a hamis atyafiak oda is belopóztak, s egymás után tépdésték szét ama szent köteleket, a mikkel a korinthusiak Pálhoz és evangéliomához valának csatolva.

Pál minderről még Éphézusban értesült, alkalmasint éppen Timóteus útján. Megtudta tőle, hogy Korinthusban teljes kudarcot vallott, hogy a küldött levélnek nem volt semmi hatása; megtudta azt is, hogy az ellenség felizgatta Timóteus ellen a híveket, s ezek, a helyett, hogy szívesen fogadták volna őt, megtámadták, lenézték, sőt meg is sértették.

Ennyi rossz hír hallatára, nem csoda, ha Pál apostol, a ki éppen ez időtájtban, a Demeter-féle lázadás, és a hamis atyafiak támadásai miatt, halálos veszedelemben forgott,

gyötrő félelem fogta el. De, azért nem hagyta annyiban a dolgot. Ismét követet küldött Korinthusba: a bátor Titust, egy kemény és haragos levéllel, melyben, a Timóteus sérelmén kívül, hihetőleg, azon dolgokat tárgyalta, melyekről tőle tudomást szerzett.

Titus, úgy látszik, egészen más eredménnyel tért vissza, mint Timóteus. Korinthusban kedvező fordulat állott be. A kik eddig ellenszegültek, s még az apostol szavára sem hajtottak, azok most, megbánva tettüket, megtértek, s megtérésüket első sorban azzal mutatták meg, hogy a Pál parancsának engedve, a sértésért elégtételt adtak. De, nem csak ez a változás történt. A korinthusiak egyébkint is egészen új életet kezdettek. Kitűnnek immár mindenben, ki a hitben, beszédben és buzgóságban, sőt biztos a remény, hogy ki fognak tűnni a jeruzsálemi szegények iránti jótékonyságban is. S mindez, Titus érdemétől eltekintve, főként annak a kemény és haragos levélnek volt az eredménye. Nem ok nélkül mondja róla az apostol: »Ha megszorítottalak is titeket azzal, most már nem bánom, noha előbb bántam!« (II. Kor. 7, 8.)

(Vége következik.)

Ifj. Péter Károly.

Különfélék.

= A vallás- és közoktatásügyi miniszter.
Wlassics Gyula, a képviselőházban közelebről nyilatkozott a felekezeteinknek adandó állami dotációról, mely szerint a papi fizetéseik minimumát 800 forintban véve föl, évenként félmillióra menne az összeg, melyet fokozatosan vél kiegészíteni és a melyről törvényjavaslatot szándékozik előterjeszteni. Teljességgel nem akarván kételkedni sem a miniszter, sem a kormány jóakarátában, jó néven vesszük, ha ígérnek, ha már beszélnek rólunk, mert ez tán bizonyíték a tekintetben, hogy ott fenn is meg vannak győződve a felől, hogy a legmagyarabb, az államfentartó felekezettel szemben végre is e hazának igazságot kell szolgáltatni. Csakhogy azt a törvényjavaslatot inkább ma szeretnők látni, mint holnap. A szükségben levőnek nagyon messze van a holnap.

= Sokat tudhat az ember de nem mindent.
Ha ez az igazság igazság, hát ugyan mért röstelkednék átvenni a budapesti »Prot. Egyházi és Iskolai Lapból« azt az örvendetes hírt, hogy a mi derék theol. tanáraink a börtönben folytatni fogják az adventben szép sikerrel megkezdett, és szép eredménnyel biztató felolvasásokat. »A szenvedő Jézus jellemképe« lesz a ciklus érdekes tárgya. Felolvas Molnár Albert február 26-án, az urvacsoráról, március 4-én Kenessey Béla, a gecsemáne-kerti jelenetről, 11-én Pokoly József, a főpap udvarán lefolyt eseményekről, 18-án Nagy Károly, Krisztus Pilátus előtt, és 25-én dr. Kecskeméthy István, Jézus a keresztfán. Akarjuk hinni, hogy egyházkerületünkben van egy néhány olvasója a budapesti lapnak is, és éppen ez ösztönzött, hogy hírét átvegyük, és a mi szerény lapunk útján is tudomásul hozzuk az egész egyházkerület minden egyházának, melyeket, kétségen kívül, ez a dolog érdekel annyira, ha nem jobban, mint a tisztántúli, vagy a dunamelléki egyházakat. Csodálatos dolog az, de megszokott, hogy a hazánkat érdeklő politikai hírek előbb, és legelőször Bécsben adatnak világgá: a mi egyházi életünket érdeklő mozgalmakat meg Budapestről tudjuk meg. Pedig, hivatalos lap is vagyunk, vagy mi a tatár! Igazán, szeretnők megkérdezni, sőt kérdezzük is: miért vagyunk, ha nem kellünk?

= Említettük már, hogy a szil.-szolnoki egyházmege közgyűlése elhatározta az apróbb esperességekre való felosztást, és bizottságot küldött ki a részletes terv kidolgozására. A bizottság kiküldetésében eljár, munkálatát elkészítette, kinyomatta, s a legnagyobb valószínűség szerint, a közgyűlés el is fogja fogadni, mert a ki á-t mondott, annak b-ét is kell mondani. Nem kívánunk ez alkalommal a rész-

letekbe bocsátkozni, miután a helyi szükségek megbíralására azok hivatottak, kik közvetlen közelben látják a viszonyokat. Csak egy megjegyzést teszünk. A bizottság munkáta úgy kontemplálja a dolgot, hogy az új rend, illetőleg, az új esperességek 1897. jan. 1-én életbe lépnének. Mi, a kik a dolgot kezdeményeztük, s minden alkalmat felhasználtunk, hogy ez irányban buzdítsunk, őszintén óhajtánók, hogy minél előbb, ne holnap, de ma kezdődjék az új élet. Mind a mellett, úgy véljük, hogy a szil. szolnoki javaslat egy kicsikét korai. Nem hisszük, hogy kivihető legyen olyan módon, hogy az érdekelt egyházmegyék részenként, külön külön, más-más időben szerveztethessenek. Mi úgy képzeljük, és úgy óhajtjuk, hogy az egész egyházkerületben egyszerre történjék meg a fontos alakulás annyival inkább, mert e dologhoz feltétlenül szükséges az Igazgató-Tanács ingerenciája, és természetesen, az egyházkerületi közgyűlés határozata. E tettek pedig, esetről-esetre, nehezen vállalkozhatnának határozat hozatalra, míg az együttes szervezés munkáját, igenis, szentesíthetik. E mi felfogásunk ne lankassa az ez irányban buzgólkodókat, de ösztönözze munkára, kezdeményezésre azokat is, kik hozzá sem fogtak. Mindent a maga idejében. A teljes idő — még nincs itt.

— **A szilágy-szolnoki egyházmegye** özvegy-árvai gyámintézete folyó hó 5-én tartotta meg azt a gyűlést, melyen el kellett volna határozni, hogy a gyámintézet fentartassék-e továbbra is, vagy feloszolják? A kérdés, valóban, nem egészen könnyű, mert, ha nagy teher omlik azok vállaira, kik a fentartás esetében két gyámalapba kellene, hogy fizessenek, de más felől, feloszolni is bajos, mert már megszerzett jogokat konfiskálni, nem szabad. Nem csodálkozunk, hogy a szil.-szolnoki atyafiak sem tudtak eredményhez jutni. Hosszas, elkeseredett vita után, szavazásra került a dolog, és a véletlen úgy rendelte el, hogy a fentartás és a felosztás mellett egyiránt tizenöt szavazat esett. Ekkor aztán megindult az indítványok, a javaslatok egész hosszú sora, melyek közül a végén is abban nyugodtak meg, hogy a gyűlés jegyzőkönyvét felküldik az Igazgató-Tanácsnak, dönten az véglegesen. Azt hisszük, hogy a szil.-szolnoki egyházmegye nem marad egyedül ez elhatározásával. Lesznek még egyházmegyék, melyek ezt az utat választják a kibontakoz-

záshoz. Pedig, ha nem volnánk olyan szegények, és rászorulva minden fillérre, milyen szép lenne, fentartani e gyámintézeteket, és majd — valamikor, midőn felszabadulnak, egyesíteni az egészet egy köz, egy szent cél elérésére, tán a papi nyugdíj alap javára. Százötven-kétszáz ezer forintos tőke lenne az, melyet fillérek áldozatából gyűjtöttek össze az erdélyi szegény kálvinista papok!

— **Dr. Bartók Jenő, ki sokáig volt kolozsvári** segédpap, és az egyházkerületi Papi Értekezlet megalapításánál, mint ideiglenes titkár derekasan közre működött: e hó 3-án Debrecenben az ujszövetségi görög-nyelvből és exegezisből letette a docensi vizgát oly szép eredménnyel, hogy a próbatanítás mellőzésével promoveálták. Szívesen küldjük szerencse-kívánatunkat.

— **Szívesen emlékezünk meg bodolai egyházunkról,** mely 1868-ban megalapítván magtárát azzal, hogy akkori lelkésze, Magyar Károly, Gidófalvára választván el, a kánonika porción termett gabonáját a bodolai híveknek ajándékozta, mostani lelkésze, Szabó Ferenc és magtár-kezdő és kezelő Cirmes György gondos, lelkiismeretes kezelése mellett, oly virágzó állapotba jutott 1870 óta, hogy a kepe már 1894-ben megváltatott 440 forinttal. Hát bizony, ez sem valami briliáns fizetés, de legalább biztos, melyet sem a jégeső el nem ver, sem a felhajthatatlanság kellemetlenségei nem keserítenek meg. Meg aztán bizonyíték, hogy kicsiny makkból lesz a tölgy; cseppből a tenger; erkölcsi erős akaratból épül fel istennek országa, és így tovább-tovább.

— **Kérelem.** Lelkem régóta ösztönöz ama kegyeltes tartozás leróására, hogy néhai Mihályi Károly, boldog emlékü professzorom dalait, és idegen dallamokra írt költeményeit összegyűjtsem, és »Iskola i dalok« cím alatt, kiadásra előkészítsem. Tiszteletteljesen kérem azért egyfelől mindazokat, kik az ötvenes és hatvanas években a n.-enyedi Bethlen-kollegium harmóniájának tagjai voltak, s gyűjteményükben a zeneileg is nagy képzettségű tanártól akár önálló dallamok, akár pedig csak dalszövegek találhatók; másfelől azokat is, a kik ilyenek hülléte iránt engemet tájékoztatni képesek, hogy azokat az énekeket, illetőleg, költeményeket másuttan rendelkezésemre bocsátani, esetleg útbá igazító felvilágosítást megadni, s ez által a hálás tanítványt kegyeltes szándékában támogatni, kegyeskedjenek. Szászvároson, 1896. február hó 11-én. **D e á k G e r ő,** kollegiumi tanár.

HIVATALOS RÉSZ.

619—1895. PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

A székely-udvarhelyi ev. ref. kollegium főgimnáziumánál egy ujonnan rendszeresített történelmi és latin nyelvi rendes tanári szék a folyó évi egyházkerületi közgyűlésen választás útján be fog tölteni.

E tanszék évi javadalma 1200 forint alapfizetés, öt ízben járó 100 forint ötödéves korpótlék, és 200 forint lakbér-illetmény.

Pályázni óhajtók felhivatnak, hogy vallásukat, képességeiket, eddigi szolgálatukat, védkötelezettségüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt, és az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó Igazgató-Tanácsához címzett folyamodványukat a székely-udvarhelyi ev. ref. kollegium Elöljáróságához 1896. évi március hó 10-ig, nyujtsák be.

Megjegyzendő, hogy csak ev. ref. vallású egyének pályázatai vétetnek tekintetbe.

A megválasztott tanár az országos tanári nyugdíj-intézetnek jogosított és kötelezett tagja, s állomását 1896. szeptember 1-én köteles elfoglalni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától Kolozsvártt, 1896. február 7-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

250—1896.

PÁLYÁZAT.

A szilágy-szolnoki ev. ref. egyházmegyébe kebelezett lomperti egyházközség kántor-tanítói állomására, ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: 1. Tisztességes lakás, kerttel. Egy-

házhatóságilag 273 forint 40 krra becsült kepe- és kánonika-porción haszonélvezete. 3. A nm. vallás és közokt. miniszter úr által engedélyezett 124 forint évi állam-segély.

Kötelesegei: az ev. ref. vallású tanköteleseknek a törvényszabta módon és időbeni oktatása, és az orgonista-énekvezéri teendők ellátása.

Pályázati határidő: 1896. február 28. A felszerelt kérvények nt. Viski Pál, esperes aa.-hoz küldendők, Zováryra (Szilágy megye).

Kolozsvártt, 1896. febr. 9.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

22—1896.

MEGHÍVÓ.

A görgényi ev. ref. egyházmegye kántor-tanítói Értekezlete február 20-án. Szászrégenben, az egyházmegye tanács-termében, dél előtt kilenc órakor gyűlést tart, a következő tárgysorozattal.

1. Gyakorlati tanítást tart Kertész József, szász-régi kántor-tanító, az Értekezlet által akkor meghatározandó osztályban és tárgyból. 2. Elnöki megnyitó. 3. A mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése. 4. Felolvas: Dali József, sárpatiki kántor-tanító. 5. Jelentés a könyvtárról, és temetkezési egylet állásáról. 6. Szavál: Ercse Miklós. 7. Könyvtáros és temetkezési egyleti pénztáros választás. 8. A millenium iskolai megünneplése iránti indítványok. 9. Jegyzőválasztás. Gernyeszeg, 1896. február 9.

Dali József,
jegyző.

Csekme Ferenc,
elnök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVI. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1896. Február 20.

8. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmentve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A millenáris pályázat érdekében.

Nagytszeteletü egyházkerületi főjegyző,
szerkesztő úr!

A »Prot. Közl.« ez évi 7-ik, febr. 13-iki számában olvastam Juhász Izidor, körlelkész indítványát egy milleniumi beszédre kitüzendő pályázat tárgyában.

Az eszmét helyeselve, és a megvalósításhoz is hozzájárulni, óhajtván, mellékelten ötven (50) koronát azon kéressel küldök, hogy azt a kitüzendő pályázathoz felhasználni, sziveskedjék,

Budapesten, 1896. évi febr. hó 15-én.

Br. Bánffy Dezső.

Nyiltlevél, körlelkész-társaimhoz.

II.

De, itt még nem lehet megállanunk. Ha a körlelkészi nyugdijj-alap kötelékében maradunk meg, annak revízióját is kívánnunk kell. Minden esetre szükség, hogy tíz éven alóli szolgálat után, az özvegy és árvák ellátása méltányosabban történjék, mint a hogy a szabályzat 30-ik §-sa megállapítja, mivel jelenleg tíz évi szolgálaton alúl csak csekély végkielégítésre tarthatnak számot, holott helyes és méltányos volna, hogy legalább öt évi szolgálat után, bizonyos összegű állandó ellátást élvezzenek. Tíz-től-húsz évig terjedő szolgálat után az özvegyi ellátást is, az elhalt férjet megilletethetett nyugdijjnak legalább hatvan-százalékában volna méltányos megállapítani, s ilyen arányban az árvák járulékát is. Ha ezen módosítások meg nem valósíthatók, akkor sokkal előnyösebb az özvegyekre és árvákra nézve, ha az országos gyámintézetbe lépünk be, honnan már öt évi szolgálat után egy özvegy 250 frtot, egy árva 50 forint ellátást fog nyerni. Tehát, arra kell törekednünk, hogy a körlelkészi nyugdijj-alap kötelékéből nyerjünk feloldoztatást, mikor minden fentartás nélkül lépünk be az országos gyám-

intézetbe, mely előbb-utóbb úgy is nyugdijj-intézetté kell, hogy átalakuljon. Kár, nagy kár, hogy nem most történt!

Tény, hogy így nyugdijj-kilátásaink, legalább egyelőre, megsemmisülnek. De, ha meggondoljuk jól a dolgot, nyugton lemondhatunk nyugdijj-igényeinkről, ha ezen az áron az özvegyek és árvák sorsának biztosításáru jobban gondoskodhatunk. Mert kérdelem: melyik az közülünk, ki nyugdijjba vágnék, míg hordozhatja a munkának terhét? Ha csak valami véletlen csapás idő előtt nyomorékká nem teszi. Ámde, az ilyen eset csak kivételes. Ha valamelyikünkre el is következnek, módjában és kötelességében áll az anyaszentegyháznak, az elnyomorodott szolgáruól kivételesen is gondoskodni. Vagy, mire valók különben az egyházi segélyalapok? Teljes nyugdijjra jogosító szolgálatot pedig vajmi kevesen fogunk, ha fogunk is elérni, de ha elérjük is, akkor már, erős az én hitem, országosan lesz szervezve a lelkészek nyugdijj-ügye. Különben, arra nézve is vannak aggályaim, hogy vajjon, a körlelkészi nyugdijj-alap bevált-hatja-e azon kilátásokat, melyeket nyújt? Már az alapszabályzat 38-ik §-sa is lehetőnek tartja az ellenkezőt, s elég alapot nyújt azon föltevésre, hogy én nem csak lehetségesnek, de valószínűnek is tartsam. Jó volna, ha magunkruól is gondoskodhatnánk, de első sorban az özvegyek és árvák sorsáruól kell gondoskodnunk. Erről pedig az országos gyámintézet már öt évi szolgálat után jobban gondoskodik, mint a körlelkészi nyugdijj-alap húsz évi szolgálat után. Ezért kell sürgetnünk a föbbebbi módosítást, vagy a körlelkészi nyugdijj-alap kötelékéből való felmentést. Utóbbi esetben, természetesen, jogosan kívánhatjuk eddigi befizetéseink visszatérítését is.

Nem tartom igazságosnak a körlelkészi nyugdijj-szabályzat 35-ik §-ában kimondott azon elvet sem, hogy a nyugdijj-alapba beszol-gáltatott járulékok visszatérítésének

helye nem lehet. Értem én, hogy a körlelkészekre nézve ezen intézkedésnek az a célja, implicite, hogy állomásainkon annál hajlandóbbak legyünk állandóul megmaradni. Ismerjük el, hogy bizony, mindnyájan hajlandók vagyunk, sokat zaklatott állásunkat akár csak egy egyenlően javadalmazott önálló, nyugodalmasabb parokhiával felcserélni. De, az nem méltányos, hogy a nyugdíj-kötelezettség előre törekvésünkben gátul szolgáljon. Ezt sokkal helyesebb, méltányosabb és könnyebb volna elérni a fizetések javításával, mert egy-két kivétellel, a körlelkészek javadalmazása mögöttesen marad azon mértéknek, mely a tőlük megkövetelt munka, fáradság, és erkölcsi felelősség után, méltányosan megilletné. De, erről majd más alkalommal szólok. Most tárgyamnál maradok. Ha, például, tíz-tizenöt, vagy több évi szolgálat után, a körlelkész önálló egyházban nyer alkalmazást, a 35-ik §. szerint elveszti összes befizetéseit, elveszti nyugdíj-igényeit. Mondjuk, tizenöt évi szolgálat alatt, 600 forint fizetés után befizet: $144 + 15 \times 18 = 314$ forintot, több év alatt többet, kevesebb alatt kevesebbet. Minden esetben olyan összeget veszít el, a mely a mi szegénységünket messze felülhaladó megterhelhetés. Ám, veszítse el, a ki arra érdemes, fegyelmi úton, de hogy elveszítse az is, a ki éppen olyan tisztas állást foglal el önálló egyházban, s továbbra is éppen olyan pap marad, mint volt körlelkész korában: az már még sem igazságos, s nem lehet igazságos, megkövetelni egy szegény paptól, hogy ekkora áldozatot hozzon.

Módját kell találni annak, hogy ilyen esetben a visszatérítésnek, legalább bizonyos mértékig, helye legyen. Például, fizetessék vissza a belépési járulék egész összege, és az évi tagsági díjnak, mondjuk, ötven-százaléka, kamat nélkül. Az alap így is, a fönnebbi példa szerint, az időközön kívül, 135 forintot nyerne egy megszűnt nyugdíj-igény tejében, melylyel szemben semmi teher sem háramlik az alapra. Az így megüresedett helyre ujonnan belépő körlelkész-utód úgy is köteles lesz a belépési járulékot, és az évi háromszázalékot befizetni, s nyugdíj-igénye csak hivataloskodása évétől kezdődik. Annál is jogosabb ezen kívánság, mert midőn a körlelkész önálló parokhiába jut, köteles lesz, az országos gyámintézetbe belépni. Történhetik olyan eset, hogy tizenöt évi körlelkészi szolgálat után, valaki önálló egyházba lép, s ott két-három év múlva eléri a halál. Tizenhét-tizenennyolc évig volt pap

de sem innen, sem onnan nem kapnak az özvegy és árvák semmit. Vagy bizonyos klauzulák mellett, lehetne gondoskodni arról, hogy a körlelkész, ha önálló egyházba jut is, maradjon benn a körlelkészi nyugdíj-intézet kötelekeiben, s akkor ne legyen köteles az országos gyámintézetbe belépni. Nem tudom, hogy a körlelkészi nyugdíj-alap ilyen kombinációt kibírna-e? Lehet, de kétkem.

Az is különös, hogy a 44-ik §. megszűnés esetén az egyházkerületi közgyűlésre bizza az alapvagyon feletti rendelkezést a nélkül, hogy hozzá szólási jogot biztosítsa azoknak, kiknek befizetéseiből létesült az alap.

A nyugdíj-kezelő bizottságban (46. §.) sincsenek bár csak egyetlen taggal képviselve a tagok túlnyomó számát alkotó körlelkészek, a mi szintén olyan anomália, mely méltán vár helyesbitést. Mert bármily jóindulattal is viseltessenek felsőbb hatóságaink irányunkban, mégis csak mi ismerjük legjobban helyzetünket, érdekeinket. Méltányos és helyes volna, hogy a minket érdeklő kérdésekben rólunk ne nélkülünk határozzanak, mint a hogy eddig történt. Ennek következménye, hogy a különben javunkat célzó nyugdíj-szabályzat is, több pontjában, méltányos figyelmet érdemlő érdekeink figyelembe vétele nélkül lőn megállapítva. Nem volt egyetlen egyén, ki, például, a kerületi közgyűlésen jogos érdekeink védelmére szót emeljen. Pedig, így lesz jövőre is, ha módját nem találjuk annak, hogy érdekeink az illetékes fórumokon kellő képviselettel birjanak.

Az alapvagyon gyarapítását is elő lehetne mozdítani, habár nem is nagy összegekkel, olyan forrásból, mely eddig nem lett figyelembe véve. Székfoglalás alkalmával a körlelkészek is fizetni szoktak, úgy nevezett, bekebelezési díj, mely, a mint tudom, az illető egyházmegye özvegy-árvai gyámintézetét illette. Az egyházmegyei gyámintézetek missziója lejárt, sőt több körlelkész nem is tagja egyházmegyéje gyámintézetének. Ezen bekebelezési díj is szolgálhatna jövőre a nyugdíj-alap gyarapítására. Továbbá, ha már a körlelkészi nyugdíj-alapnak köteles tagjai vagyunk, nem látom értelmét annak, hogy az egyházkerületi gyámintézetbe fizessünk mi, és egyházaink évenként az 1—1 forint járulékot. Inkább szolgáljon ez is a nyugdíj-alap gyarapítására. Ha ezen fizetési kötelezettség jövőre általánosságban meg lesz szüntetve, ám, legyen; de, ha fizetni kell: gyarapítsa azon alapot, mely nekünk majdan a nyugdíj, az özvegyeknek és árváknak az ellátást van hivatta nyújtani.

Abban, azt hiszem, mindnyájan egyet értünk, hogy a kálvinista papi karakternek a meggyőződés szabad nyilvánítása egyik alapvonását képezi. Hát, mi nem vagyunk-e kálvinista papok?

Más kérdésekről más alkalommal. Most csak arra kérlek titeket mindnyájan, kedves barátaim, hogy a felvetett kérdést megfontolva, nyilvánítások ti is véleményt most, a mig nem késő. Ha valamiben tévedek, világosítsatok fel. Megköszönöm. De, ha már vagyunk, gondolkozunk is.

Az úrnak szentlelke adjon értelmet mindenkben!

Ujvári István,
m.-ludasi ev. ref. körlelkész.

Jézus korának vallási és politikai pártjai.

IV.

As essenusok.

(Felolvasatott 1895. dec. 18-án tartott felolvasó estélyen.)

(Vége.)

A zsidó nép az előtt is sokat szenvedett már; de szenvedett inkább, mint nemzet, tehát tömegben. Az assyriai és a babyloniai fogságba elhurcoltatáskor egész tömegek telepítették át Assyriába, és Babyloniába. Ez áttelepítéseknél az egyesek, azonban, alig szenvedtek valamit. Babyloniában, a Chebar folyó mellett, egész kis gyarmatot alkottak. Földet műveltek, házakat építettek, dolgaikat folytatták, családot alapítottak, és saját vérükből való vér volt a kormányzójuk. Üldöztetésről szó sem volt. Némelyek siratták ugyan az atyák földjét, a babyloni vizeknél kesergettek, vigasságtevő szerszámaikat szomoru fűzfákra aggatták, s »szívük gondolatja szárnyat öltve, repült az imádott hazába, melynek egykor bűvös illatárja messze ömlött a dús halmokon.« Mások voltak, azonban, a szenvedések a Seleucidák és Ptolemaeusok korában, különösen Antiochus Epiphanes alatt. A zsarnok rossz bánásmódja, a vallási üldözés, a jogtalan fosztogatás, a nyomasztó adók, az örökös háborúk nyomora, a pogányok gúnyolódásai, és az apróbb boszantások: mind-mind az egyesekre nehezettek, őket bántották. Olyanforma idők voltak ezek Izraelben, mint nálunk az ötvenes évek. A nemzeti, és egyéni önértzet untalan való megsértése, a népnek nemzetiségétől való megfosztására irányult törekvés, minden nemzeti szent hagyománynak kigúnyolása, és az egyéni jogoknak untalan való megnyirbálása, sőt a magán ügyekbe való beavatkozás. Felállították köztük is a Gessler-kalapot, oda állították a pogány-isten szobrát, s a ki előtte meghajolni nem akart, üldözöbe vették. Itt, ezen a helyen, már nem kereshették a Jehovát; az ő temploma meg van fertőztetve, elköltözött. Keresni kell másutt. Keressük hát meg papi közbenjárás nélkül; a papjaink úgyis az idegen nép szolgálatában állanak, mert hatalmukat csak így tarthatják meg, s úgyis, felvilágosodottságukban, alig hisznek már atyáink istenében, kibölcsekedtek magukból a hitet. Keresnünk kell oltár nélkül; az az oltár úgyis csak bűnnel van

rákva, és keresnünk kell tömjén füstje nélkül, az úgy sem száll fel egészen az égig, szél elkapja, felhő leveri, s gomolygva eltűnik. A társadalom nyom. A vagyon csak hátrány, van, mit elvenni az ellenségnek, jobb, ha semmink sincs. A világ csak keserűséggel teljes. Még ez a test is, a maga vágyaival, ösztöneivel, csak teher; sőt, a családi élet sem kedves többé; a szó teljes értelmében betelt, a mit annak idején Sámuel próféta mondott, hogy a király »a ti fiaitokat elveszi, és szekér-vezetői lesznek néki, és lovagjai, és az ő szekere előtt futnak. Elviszi, hogy neki szántsanak, gabonáját learassák, hadakozó szerszámokat, és szekérhez való szerszámokat csináljanak, és a ti leányaitokat viszontag elviteti szakácsságra, és kenyérsütésre.« (I. Sám. VIII. 11. s köv.)

Ime, a viszonyok, a gondolatok, a melyek egy csomó embert kihajtanak a Jordán melletti, az alsó-egyiptomi és a Maeotis tava körül levő pusztákba, egy-egy magányos helyre, távol a világ zajától, és annak háborgásaitól.

Hogy ők maguk nevezték-e el magukat essenusoknak, vagy mások adták nekik e nevet, nem tudjuk bizonyosan; sőt azt sem állapíthatjuk meg egész határozottsággal, hogy nevük mit jelent. Sokan azt mondják, hogy az essenus-név anyit tesz, mint »fürdő« (t. i. ember) vagy »gyógyító«, »orvos«, mások, hogy »jám-bor« vagy »hallgató.« A legfőbb valószínűség a mellett, szól, hogy nem anyira gyógyítóknak, mint inkább gyógyulónak nevezték magukat. Betegnek érezték magukat a társadalomban és e testben: gyógyulni óhajtottak a pusztában és a test önsanyargatásával. Egyesülni istennel és általa békességet nyerni: ez lesz az igazi gyógyszer. Ez a békesség a legfőbb jó, a mire az ember csak törekedhetik s ha ezt megnyerheti, a földi javak megtagadásával sincs még ez drágán vásárolva.

Az essenusok az első socialisták, vagy ha úgy tetszik, communisták: de nem a társadalmi rend felforgatására, hanem az egyenlő önsanyargatásban az egyenlőségnek és a vagyonközösség által a testvériségnek komoly megvalósítására. Kisebb csoportokat kepeznek. Testvéries községben laknak. Összeköti őket a szeretet, társadalmi különbség nincs közöttük. Egyformán szegények vagy gazdagok, mert mindenük közös. Az egyesek szerzeménye a szövetkezeté. Együtt étkeznek. Ételeik csupán növényfélék. Hust nem szabad ennie a renhez tartozónak. Egészen vegetarianusok. Minden olyan munkát kerülnek, sőt megvetnek, a mi a köznek nem hasznos. Nagyon korán kelnek s azonnal imádkoznak és munkához látnak. Az öregeket, előjáróikat mindenek telett nagyra becsülik, ezeknek föltétlenül engedelmességeknek. Az ünnepek közül a szombatot a legszigorubbantartják meg; de az évi nagy ünnepek nem érdeklik őket. Ajándékokat küldenek ugyan egyszer egyszer Jeruzsálembe; de az áldozatokban soha sem vesznek részt. Más emberekkel való érintkezést, különösen pedig a városokban való tartózkodást, kerülnek. Családot nem alapítanak s hogy mégis rendjük ki ne pusztuljon, időnkint egyeseket, főleg ifjakat, vesznek fel rendjükbe; de előbb bizonyos próba-évekre kényszerítik ezeket s csak ha alkalmasoknak találtattak, avatják be őket fokozatosan titokteljes tanaikba, a melyek a lélek

hallhatatlanságáról, a szellemi feltámadásról és valamely homályba burkolt angyalhitről beszéltek. A felvételre jelentkezőt a próbaidő után tisztító fürdővel vagy vízzel való befecskendezéssel avatták fel s átadták neki ez alkalommal a rend jelvényeit: a fehér ruhát, a kötenyt, az övet és a kapát, a munka e symbolumát. Az új tag hit alatt fogadta, hogy a szövetkezet szokásait és törvényeit szentül megtartja, titkait megőrzi, hogy az emberek iránt igazságos lesz, a jókat szeretni fogja, a bűnösöket gyűlölni, az öregeket ápolni, az igazságot szeretni és az istent teljes lelkéből tisztelni. Háboruszkodni, fegyvert fogni, nem szabad az essenusnak. Ha egyenlenség, vagy törvényszegés fordul elő közöttük, akkor ott a törvény, annak szigorát alkalmazzák. Olyan esküdt-szék-félét tartanak a bűnös felett, hol legalább száz tagnak kell jelen lenni. De esküt nem tesznek, mert az pogány szokás, beszéljük »ugy, ugy«, »nem, nem«, a mi e felett vagyon, az a gonosztól vagyon.«

De vajjon, mind ez megszerezhetette-e nekik a valódi gyógyulást? A történet a mellett tanuskodik, hogy bizony nem! Szétszóródva, elzülkenek önmagukban. Titkos tanaik lassan-lassan üres ábrándokba mennek át, haszontalan bölcsekedéssé válnak. Önsanyargatásukban más embereknél különbeknek képzelik magukat. A magány embergyűlölökké teszi őket. A vagyonközösség felbomlik s mikor a Krisztus utáni századokban itt-ott más-más nevek alatt feltűnnek is, senkire és semmire nagyobb hatással nincsenek.

Tisztaság, nemesebb erkölcsi élet, istennel való egyesülés, igazi békeség, valódi meggyógyulás, teljes testvériség: soha, de soha meg nem valósulhat holmi ábrándozás, vagy bölcsekedés mellett. Az embernek valami közvetlen égi erőre van szüksége, a melyhez állandóan ragaszkodhassék, a mely őt folyton táplálja, gyámolítsa és a mely egész életét áthassa. Hogy azt a távolságot, a melyet érez a gyarló ember maga és az ő istene között, egyáltalában nem lehet cselekedetekkel áthidalni, sem még oly titkos tanításokkal és törvénytisztelettel elenyésztetni és hogy az üdvösséget nem lehet még a legszigorubb tisztasági szabályokkal és testsanyargatásokkal sem megnyerni: annak egyik bizonyossága éppen az essenusok rendje, vagy szövetkezete. Az isten kegyelmétől függ mind ez. A kit ő kiválaszt, azt el is hívja, a kit elhív, azt meg is igazítja, és a kit megigazít, azt meg is dicsőíti.

És hát ebből a most ismertetett essenusok rendjéből állott volna-e elő Jézus és ebből lett volna-e a keresztyénség?

Nézzük csak.

A hasonlatosság a kettő között első pillanatra kétségtelenül meglepő. Például, az evangéliumok is tiltják az esküt, ajánlják az önmegtartóztatást, hirdetik a testvériséget, semmire sem becsülik a földi gazdagságot és az Ap. Csel. főlemliti, hogy az első keresztyének is vagyonközösségben éltek.

Ez mind így van. De ha két dolgot összehasonlítunk, akkor nem szabad, csak a külsőségek összehasonlításánál megállanunk, hanem mélyére kell hatolnunk az összehasonlítandó irányok lényegének, ügyet kell vetnünk a két irány céljára, eszközeire és a kettő hatására.

Az evangélium is kétségtelenül az embert önmagába akarja téríteni, hogy tekintetét elvonván az érzéki világtól, egy felsőbb szellemi világot tárjon eléje s követeli, hogy az embernek meg kell szenteltetnie, a nélkülözésektől és az önmegtágadástól nem szabad visszariadnia; de nem tulajdonít semmi értéket az önsanyargatásnak és külső tisztasági törvényeknek. Mikor pedig böjtöltök, ne legyetek feketített orcával, mint a kép-mutatók, kik megfeketítik orcáikat, hogy láttassanak az emberektől böjtölni. Bizony, mondom nektek, elvették jutalmukat«. (Mt; VI: 16.) »Meglásd, hogy az a világosság, mely te benned vagyon, sötétség ne legyen« (Lk. XI: 35.) Másfelől, az evangéliom egy pillanatra sem követeli, hogy kiszakítsuk magunkat a társadalomból; sőt ellenkezőleg, a Krisztus tanítványainak az a kötelességük, hogy a világot megjavítsák és boldoggá tegyék, és az isten országának kovászát bevigyék a társadalomba, a tehetetlen, vagy megromlott embertömegbe.

Az evangélium az isteni kegyelem világos és tiszta gondolatát, a Krisztussal való egyesülés egészséges eszméjét hirdetvén, soha ábrándozásba nem mehet át, sőt a leghatalmasabb és a legerőteljesebb gyakorlati tevékenységet hozza létre és az egyéniséget nem megölni, de teljesen és egész erejében kifejteni kívánja.

Az essenus félt, hogy az ő tisztaságát a bűnös világ valami módon beszenyezheti, azért félrevonul. Jézus a maga szentségével és tisztaságával éppen belemegy a bűnös világba, őt az nem érintheti, de ő meg megszentelheti.

Az essenus magának keres gyógyulást és békeséget, mással nem törődik. Jézus »gyógyít minden betegséget és erőtlenséget a község között.«

Az essenus a bűnöst kizárja a maga szövetkezetéből; Jézus magához hívja, hogy egy is az ő kicsinyjei közül el ne vesszen, hanem örök-életet vegyen.

Az essenus elvont dolgok felett bölcsekedik; Jézus belenyul a nyüzsgő élet közepébe, tanít, int, fedd, dorgál, ostromoz, megaláz és felmagasztal, ítéletet tart, és megbocsát, fegyvert hoz és békeséget hirdet.

Az essenus önmegtágadása csak addig megy el, hogy húst nem eszik és bort nem iszik. Ez az ő nagyra tartott erénye.

És a Jézus önmegtágadása?

Hát, ez a keresztnak haláláig megy!

Az a názárethi Jézus, bizony, nem az essenusokhoz, titkos barátjaihoz ment akkor, mint a hogyan egy német tudós (Alm: Theol. Briefe.) mondja, mikor tanítványait elhagyva, felmegy a hegyre, hogy magányosan imádkozzék, attól kért és nyert erőt, a kit a farizeus hiában keresett a törvény betűiben, a sadduceus a politikai alkalmazkodásban, az alexandriai bölcs a maga elmélkedéseiben és az essenus ott, a pusztá magányában. Ő a mennyei atyát látta, vele társalgott és a ki ő általa megtalálja ezt a mennyei atyát, az már többé nem fog azzal a kérdéssel vivódni: »micsoda jót cselekedjem, hogy az örök életet vehessem«, hanem oda borul a szetetet istenének karjaiba, átadja magát ennek a kegyelemnek; de nem hogy elvonulna a világtól és e kegyelem felett, mellette vagy ellene való okoskodásokba, üres bölcsekedésekbe merülne, hanem kimegy

az emberek közé, fennen hirdeti, hogy »megjelent az istennek igazsága a Jézus Krisztusban való hit által mindenkhez és mindeneken, a kik hisznek,« (Róm: III: 22.) és az ő jó cselekedetei az ő hitének lesznek gyümölcsei.

Azt a nagy világ-talányt, a melyet megfejteni, az emberi elme nem tudott, csak maga a kegyelmes isten oldhatta meg. A feleletet az az angyali karének adta meg, mely Bethlehemnek mezejében régen zengett ekképpen: Dicsőség a magasságos mennyekben az istennek, békesség e földön és az emberekhez jóakarattal!

Kenessey Béla,

az ev. ref. theol. fakultás igazgatója.

Az egyházmegyéből.

I.

Mikor szavaz az elnök?

A szilágy-szolnoki ev. ref. egyházmegye özvegy-árvai gyámpénztárának részvényes tagjai, esperesi körlevélben, Szilágy-Somlyóra, folyó évi február 5-én délelőtt tíz órára hivattak össze rendkívüli közgyűlésre, melynek egyedüli tárgyát az egyházmegyei özvegy-árvai gyámpénztár további fentartása, vagy felosztása feletti határozat-hozatal képezte.

Oly fontos tárgy volt tehát napirendre tűzve, mely minden lelkészt egyformán érdekel, illetve, kellene, hogy érdekeljen, és mégis az egyházmegye jelenlegi hatvan lelkésze közül csak huszonnyolcan jelentek meg a közgyűlésen. Eljöttek még Eröss Lajos, püspök-ladányi lelkész, és Rózsa Sándor, debreceni főiskolai háznagy is. Ez a csekély szám tehát az oka annak, hogy semmit sem határoztunk. Mert, olyan határozat, a milyen e gyűlésen jegyzőkönyvre vétetett, eddigelő a maga nemében páratlan. S vajjon, miért maradt távol az a harminckét lelkész éppen most, a mikor ilyen nagyfontosságú ügy várt eldöntésre, ilyen gordiusi csomót kellett volna ketté vágnunk? Hiszen, most, e téli napokban talán senki sincs oly nagyon elfoglalva, hogy ezt az egy napot ne szentelhette volna e közös ügynek? Én azt hiszem, hogy korántsem a közönyösség az ok, hanem igenis az, mert olyan nagy az egyházmegye, illetve, olyan óriási távolságra fekszik több egyház a központtól, hogy az utiköltségre, s az egy napi vendéglői ellátásra fordítandó összeg otthon a családnak talán két hétre is elegendő, s e tény is egyházmegyénk mielőbbi felosztásának szükségessége mellett tanuskodik.

A közgyűlés a kitűzött időben megnyitvatván, egyházmegyei jegyző olvassa az Igazgató Tanácsnak a »Protestáns Közlöny« idei első számában 4.206 szám alatt megjelent körlevelét, melynek meghallgatása után, egyházmegyei számvevő aa. megbízatása értelmében, olvassa e tárgyra vonatkozó, komoly utánjárásról tanuskodó, véleményes javaslatát, mely szerint határozatilag kimondatni kéri, hogy az özvegy-árvai gyámpénztár továbbra is tartassék fenn az eddigi részvényes tagok által, s azon lelkészek, kik az 1896. év jan. 1-sője előtt foglalták el lelkészi állomásukat, az eddigi kötelezettség teljesítésének terhe alatt, kötelezett tagjai legyenek az egyházmegyei gyámintézetnek is; a kik pedig az 1896. év január 1-sője után lépnek be egyházmegyénk kötelékébe, saját kérelmükre, szintén tagjai lehessenek az egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézetek.

Ezen javaslat elhangzása után, K. Nagy Elek, egyházmegyei aljegyző, egy tizenöt, s ezen gyűlésen is személyesen jelenlevő lelkész által sajátkezüleg aláírott határozati javas-

latot terjeszt a gyűlés elé, melyben a gyámpénztár felosztását kéri oly módon, hogy a jelenleg élő özvegyek és árvák további segélyezéséről egy bizonyos benn hagyott tőkéből gondoskodva legyen, s e munkát összeállítására egy öt tagból álló bizottság kinevezését javasolja. Azonban, mielőtt ezen indítványát elfogadásra ajánlaná, előbb a Szász Ferenc, egyházmegyei számvevő által, a gyámpénztár további fentartása mellett felhozott egyik legerősebb érvet, mint a mely a valóságnak meg nem felel, elvetetni kéri.

Ezen két, írásban tett javaslat meghallgatása után, pro et kontra, több felszólalás történt, melyek között különös figyelmet érdemel az Eröss Lajos, volt kémeri, jelenleg püspök-ladányi lelkész indítványa, ki szépen és meggyőzőleg érvelt a mellett, hogy ez az egyházmegyei gyámpénztár fentarthatatlan, felhozván például a debreceni és az alsó-szabolcsi egyházmegyéket, hol háromszorta, sőt négyszerre nagyobb tőkéje van a gyámpénztároknak a szilágy-szolnokiénál, és mégis ezek is kimondták azoknak a felosztását azon okon, mert azokat az országos özvegy árvai gyámintézet mellett fentartani, lehetetlen.

Hosszas vita után, végre, névszerinti szavazásra kerülvén a dolog, elnök feltette a kérdést: »Azok, kik a Szász Ferenc indítványát fogadják el, vagyis, az özvegy-árvai gyámpénztár további fentartását kívánják: »igen«-nel szavazzanak; azok pedig, kik a K. Nagy Elek és társai által benyújtott javaslat mellett foglalnak állást, vagyis, a gyámpénztár felosztását óhajtják: »nem«-mel szavazzanak.«

Beadatott összesen huszonkilenc szavazatot; ezek közül »igen«-nel szavazott tizenegy, és »nem«-mel tizenöt lelkész: tehát, egy szavazattal K. Nagy Elek és társai javaslata fogadtatott el

Ekkor mi történik? A kisebbségben maradt lelkészek közül egy, azon kérdést intézi a »részvényesek közgyűléséhez«: vajjon, olyan lelkész, a ki még sem be nem fizette a gyámpénztárba első évi fizetésének felét, a szabályok értelmében, sem kötelelet ezen tartozásáról mindezeideig nem adott: szavazhat-e itt, vagy nem? Ez a kérdés, igen természetesen, könnyen el lett döntve azon felelettel, hogy ha az ilyen lelkész-társaknak szavazatuk nincsen, akkor kötelezettségük sem lehet a gyámpénztárral szemben.

Most tehát már ki kellett volna hirdetni a szavazatok eredményét, ha ismét nagy vita nem támad azon (természetesen, ez is a kisebbségben maradt részről indult ki), hogy az elnök még nem szavazott, joga van szavazni annak is. Persze, biztos volt az, hogy »nem«-mel szavaz az elnök is, s akkor egyenlő lesz a szavazat. Nagy tiltakozás volt az elnök szavazása ellen, a mennyiben az elnöknek csakis egyenlő szavazatok esetén van joga szavazatát érvényesíteni.

Igen de, a mi igea tisztelt elnökünk erre azzal felelt, hogy ő neki nem mint esperesnek és elnöknek, hanem mint részvényes papnak, igenis, joga van szavazni, s ezt tőle senki meg nem tagadhatja.

Szavazott tehát, és pedig »nem«-mel, s így egyenlők lévén a szavazatok, most már nem volt, a ki döntsön.

Velünk is megtörtént ennél fogva az, hogy azt határoztuk, hogy semmit sem határoztunk.

A gyűlés jegyzőkönyve pedig így fog felterjesztetni az Igazgató-Tanácsához, hol, meg vagyok róla győződve, nem így fognak dönteni a mi határozatunk felett.

Egy pap.

II.

A marosi gyámintézet gyűlése.

A marosi egyházmegye febr. 5-én tarotta meg gyámintézeti közgyűlését a jelen voltak nagy érdeklődése mellett.

Liberális korban liberális határozatot hoztunk. Tudom, hogy apámnak, ki öregsége miatt nem jelenhetett meg, nem fog inyére lenni ez a fiatalos határozat. Hiszen, szabadságot adni valakinek, hogy kiléphessen egy gyámintézetből, ez határos a szentségtöréssel. Pedig hát, mi megadni határoztuk a »magna cartha libertatis«-t bárkinek is arra, hogy a gyámintézet kötelékéből kiléphessen, ha neki úgy tetszik; és pedig egészen tehermentesen mehet el az is, a ki meg van terheltetve. Ha tartozásai vannak az intézethez, azt nem követeljük rajta. De a kilépéssel neki is megszűnnek minden jogai és követelései az intézettel szemben.

Vigasztalóul ne feledjük, hogy az innen kilépők nem maradnak egészen künn, hanem belépnek egyenesen a gyámintézetbe, hová a belépést törvény teszi kötelességükké.

A marosi gyámintézet további ügyeire nézve a május elsején tartandó gyűlés fog határozni. A kilépők ezen időig kell, hogy bejelentsek szándékukat.

Mint hogy a mi gyámintézetünk 30,000 frton felül járó vagyonnal bir, eldöntendő lett volna ama fontos kérdés, hogy a most meglevő özvegyek segélyezésére megkivántató tőkepenzen felül, felesleg gyanánt maradó összeggel nem volna-e jó, könnyíteni magunkon, hiszen, úgy is mi veritékezünk érte. És pedig úgy, hogy azzal lépni be az egyetemes gyámintézetbe. Fizetne értünk az intézet, mert mi is fizettünk neki. Nem feledve, hogy az ez utáni özvegyekről az egyetemes gyámintézet gondoskodik és pedig elég jól. Azért hát, igyekezzenek a tagtársak, a májusi gyűlésre tömegesen megjelenni. Vessünk bogot a kék zsebkendőre, hogy ne feledjük el azt az ügyet, mely egyike a leglényegesebbeknek minden egyéb igazítani valók között.

gj.

III.

As egyházmegyék felosztása.

Rég ideje történt, de nem felesleges, megemlékezni a marosi egyházmegye mult őszi közgyűléséről, melyen az új esperességek eszméje először tárgyalatott. Mikor a felosztás eszméje indítvány alakjában tizenkét pap (az apostolok is ennyien voltak) aláírásával elő lett terjesztve, mindjárt oly élénk eszmecsere indult meg, mely bizvást mutatta, hogy a kezdeményezés nem volt hiában való, mert sokaknak ohajtása a minél hamarabb elérendő siker. Ugyanis, az indítvány ellen csak egyetlen egy hang emelkedett.

A gyűlés magukat az indítvány aláíróit bizottság képpen kiküldte a maga kebeléből, hogy a tavaszi közgyűlésre egy tervszerű, részletes javaslatot dolgozzanak ki. Akkor aztán a most megmozdított kő tovább hengerítettetik.

Az új idők új helyzeteket hoztak, a melyek újításokat, a régi rendszernek megváltoztatását követelik. Ma már nem elég a hivatalos kimértség a vallásos élet ébren tartására, hanem megkivántatik a buzgóságnak ama nem nyugvó munkálkodása, a mely az az egy szükséges dolog, melyet Jézus sürget.

A marosi egyházmegye, az egyházak számát tekintve, legnagyobb az egyházkerületben. Három esperessé; bőven kitelik belőle.

Különös volt, hallani oly nézetet, mely pártolja az új esperesi körök eszméjét, de aggodalma van a miatt, hogy a kisebb körökre való osztással veszteni fog nimbuszából az esperesi szék. Hát, az ekkleziák száma adja meg az esperesi tekintélyt? Nem az a magaslat, melyre emeli állása? Nem az a hivatás, melyet betölteni, oly szép kötelesség? Nem az a buzgóság, melylyel elől jár? Nem az az érdeklődés, mely kisugárzik szeméből, szavából, tettéből? A királyok hatalma függhet az ország nagyságától, de itt nem a külső terjedelem, hanem a benső erő a fő dolog. Itt más szempontból nézünk, más mértékkel mérünk. Itt azon országról van szó, mely nem e világból való; itt, a ki nagy akar lenni, legyen a ti szolgátok.

Minden munkásnak, minden hivatalt viselőnek megvan a magához méltó tekintélye, ha helyét jól betölti.

Különben, itt nem tekintélyről van szó, hanem egyenesen arról, hogy a vallásos élet fejlesztésének nagy munkája minél sikeresebben keresztül vihető legyen.

Hogy az egyházmegyék virágzása biztosítva legyen a máj időkben is, mikor az e világból való ország terjesztésére fut össze a tömeg, bizony, az adminisztratív tekintetek előtt sem hunyhatunk szemet. A munkát meg kell osztani, a terhet megkönnyebbiteni. Több szem többet lát, több kéz több dolgot győz el. Állítsunk új esperességeket.

A hisztorikus Szabó Károly szerint, minden kezdeményezett dolognak, a míg az a végére jut, történelme van, s az a történelem csak úgy lesz teljes, ha minden mozzanat, de főleg az indító ok följegyeztetik szó szerint való hűséggel.

Mint hogy az egyházmegyék felosztása korszakot alkotó történelmi tény lesz, a történelmi hűségért ide írom a marosi egyházmegye részéről elfogadott indítványt, annak aláíróit, és az arra hozott egyházmegyei határozatot.

Indítvány:

Miután az új idők a mi helyzetünkre is változást hoztak, s nekünk, mint protestánsoknak, a haladás áramlata elé nem szabad magunkat gátul vetnünk, nem térhetünk ki az idők ama kívánalma elől, mely újítást sürget egyházi életünkben is. Nem kisebb dologról, mint az idő megkészszerzéséről van szó, hogy a vallásos életet megmenthesük; ezt pedig csak egészséges lüktetés, hogy úgy mondjuk, eleven érítés szülheti. A nagy test lomhábban mozog még nagyobb erővel is, míg a kisebb könnyebben lehet élénkebb, gyorsabb kevesebb erővel is.

Hogy az élénkség az egyház testében adminisztratív tekintetekből is inkább meglehessen, s e mellett erő-szaporítást is nyerhessünk, indítványozzuk: hogy jelenleg a sajtóban is vitatás alá vett, és aktuálisá vált kérdéshez, t. i. az egyházmegyéknek kisebb körű esperességekre való felosztásához a marosi egyházmegye is járuljon hozzá, és határozatilag mondja ki, hogy az egyházkerületi közgyűléshez feliratot intéz az egyházmegyék felosztásának keresztülvitele tárgyában. Marosvásárhely, 1895. december 19. Vass Tamás, Ravasz János, Dali János, Szentkirályi Sándor, Kócsi Dániel, Székely Sándor, ifj. Rákosi Lajos, Nagy József, Káli József, Tóth László, Kis György, Gönci János.

Ezen indítványra a gyűlés határozata »16—1895.« szám alatt így szól: »Indítványozók felhivatnak, hogy készítsenek részletesen kidolgozott véleményt; azt terjesszék az egyházmegyei tanácshoz, és az, saját véleményével együtt, terjessze be tárgyalás végett a jövő tavaszi egyházmegyei közgyűléshez.

Ennyi most elég, a többire is megadja isten az ő segedelmét.

Gönci János.

TÁRCA.

Könyvismertetés.

Pál apostol élete, és levelei. Irta: dr. Masznyik Endre, theol. akad. tanár. Első rész: Pál élete.

(Pozsony. 1894. Szerző sajátja. XXXVIII. fejezet, 466 l. Ára 4 ft.)
(Vége.)

A korinthusi gyülekezet tehát meg van mentve, de nem egészen, mert csak a többség tért meg. A gyülekezet egy részéről, a kisebbségről, Titus is aggasztó híreket hozott. A Pál ellenségei ugyanis a Titus diadala után sem pihentek, sőt még inkább megfeszíték erejüket, hogy az apostolt éppen ott tegyék tönkre, a hol a szabadság evangéliomának leg-erősebb várát építé föl.

Korinthusban döntő ütközetre került a sor. Kiméretlen és elkeseredett mérközés volt ez mindkét részről.

A hamis atyafiak fegyvereit már ismerjük. Itt is, mint Galáciában, megtámadták a Pál evangéliomát, mely szerintök csak balga, oktalan beszéd; megtámadták apostolságát; megtámadták jellemét, becsületét, s dicsekvőnek, hazugnak, kétszínűnek, csalónak, esztelennek és gyávának igyekeztek őt feltüntetni.

És a korinthusi gyülekezet egy része hallgatott a hittegető beszédre, s hűtlenül elpártolt az apostoltól.

Pál nem hagyhatta szó nélkül az ellenség üzelmeit. Ujra kezébe ragadta az ige fegyverét, megírta és elküldötte Korinthusba a II. (kánonikus) levelet, melylyel halálos csapást mért a hamis atyafiakra, s eldönté a harcot a maga, és a szabadság evangélioma javára.

E nagyszerű diadal után Korinthusba siet az apostol, hogy fáradalmain, szeretett gyermekei körében, kipihenje, s a könyöradomány gyűjtését (melyet személyesen ohajtott föl-vinni Jeruzsálembe) befejezésre juttassa.

A könyöradománnyal Pál kettős célt akar elérni. Az egyik cél: hogy az egyetemes keresztyén eszme megvalósulását, a zsidó és pogány ker. elemek ápolása által, előmozdítsa; a másik meg: hogy gyülekezetei jövőjét a Jeruzsálem felől jöhető támadások ellen egyszersmindenkorra biztosítsa. Mert reá még nagy feladat várakozik. Eddig csak a világ egyik részében hirdette az evangéliomot; a másik fele még hátra van s mint a pogányok apostola, addig nem pihenhet, míg az egész pogányság be nem tér istennek országába.

A nyugati misszió eszméje már régebb is fölmerült a Pál lelkében, de az ellenség támadásai miatt nem valósíthatá meg.

Most azonban, a korinthusi győzelem után, kivált ha még a szeretet-adomány is célját éri Jeruzsálemben, elérkezettnek látja az időt, hogy új munkatért szemeljen ki. »Nincs többé helyem, mondja, ezekben a tartományokban. (Róm. 15, 23) Azért, szemét a római birodalom végső határára, Hispániára függeszti.

S mivel, Hispániába menet, a Rómában lakó keresztyéneket is szándéka meglátogatni, hogy jóindulatukat előre is biztosítsa, 58—59. telén, Korinthusból, levelet ír a rómaiaknak, melyben minden szenvedély nélkül, nyugodt tárgyilagossággal, előterjeszti evangéliomát, azt az evangéliomot, mely »istennek ereje, idvezíteni mindazokat, a kik hisznek, zsidót és görögöt egyiránt.« Hogy célját elérte-e, nem tudjuk. Egy azonban bizonyos, hogy a Pál utját megegyengette, mert mikor (sajnos, már mint fogoly)

pár év múlva Rómába érkezett, az ottani hivek eléje siettek egész Appiiforumig és Tresztabernéig s úgy fogadták, hogy szinte újra éledett.

Erről az utazásról s általában az apostol életének utolsó éveiről, szerzőnek a negyedik szakaszban, »A megáldoztatás kora« cím alatt számol be.

Minthogy, ezen időszak főbb eseményei: Pál Jeruzsálembe utazása, az élete ellen intézett merényletek, caesareai és római fogsága s vértanui halála (Néro alatt, 64 körül) eléggé ismeretesek e becses lap olvasói előtt: a negyedik rész bővebb tárgyalásába bocsátkozni, feleslegesnek tartom.

A fönnebbieken megkísérlettem a szóban levő munka tartalmát, főbb vonásaiban s lehetőleg a szerző szavaival, visszatükröztetni. Céлом nem a bírálat, hanem csupán az ismertetés volt. Arra törekedtem, hogy a mű iránya, eszmenete s ezzel együtt, a nagy apostol alakja, tisztán ki-domborodjék az olvasó előtt. Azért, fejtegetéseim folyamán, tartózkodtam minden megjegyzéstől, avagy reflexiótól. Most azonban, ismertetésem végére jutva, nem tehetem, hogy a nagy becsü munka jellemző vonásait, pár szóval, ki ne emeljem.

Szerzőnk (mint a fönnebbi vázlatból is kitetszik) egészen modern történetíró, a ki főalakját beállítja a kor történeti keretébe s mindenütt rámutat arra a kölcsönhatásra, melyet a nagy emberek korukra gyakorolnak, de a mint viszont jellemük, egyéniségük kifejlődésére éppen környezetük is föltétlen befolyással van rájuk. »Vizsgálja és élénken élénk állítja szerző Pál korát, környezetét, a kor hangulatát, uralkodó nézeteit, eszméit, ezeknek a lánglelkű férfura való hatását. Kutatja egyéniségének jellemző sajátságait, feltárja lelkének harcait, benső küzdelmeit. Az a nagy belső lelki forrongás, az az emésztő, szinte titáni küzdelem, mely végbemegy a farizeusi iskolában felnőtt s a hagyományos nézetekhez egész odaadással ragaszkodó Saulusban, míg aztán szakítani tud egész multjával és az üldözöből apostollá lesz, a legmakacsabb konzervációból pedig az égi, a valódi, a szent szabadságnak a leglelke-sebb, legbátrabb, egész az élet feláldozásáig, a mártir-halálig elmenő leghívebb bajnokává válik: ez az óriási átalakulás mintegy előttünk foly le a szerző előadásában, a mint felboncolja lélektanilag, a legkisebb jelenségre is figyelmet fordítva, azt a nagy szellemet és a mint fel-mutatja azokat a különböző benyomásokat, a melyek iránt oly fogékony volt a Pál lelke.« Általában, a nagy apostol életének minden mozzanata oly alaposággal, annyi szak-szerű tudással és pszichologiai érzéssel s mégis oly vonzó alakban, annyi melegséggel és lelkesedéssel van megírva, hogy e munkában prot. theologiai irodalmunk egy kiváló forrásművet nyert, a művelt nagy közönség pedig a törté-nelem egyik legnagyobb alakjának érdekesen megírt élet-rajzát találhatja.

Szerző a kitűzött célt sehol sem téveszti szem elől; de, a hol a vitás kérdések eldöntésére alkalom nyílik, nem tér ki előle, hanem néhány szóval igazolja álláspontját. Kritikája emelkedett, indokolása meggyőző, bár tagadha-tatlan, hogy sok helyt az argumentumok hiányát egy-egy dikcióval igyekszik pótolni.

Addig is, míg a második rész (Pál leveleinek fordítása és magyarázata) befejezést nyer, melegen ajánljuk az egész munkát olvasóink szives pártolásába.

Ifj. Péter Károly.

Különfélék.

= **Br. Bánffy Dezső, ő excellenciája akár mint** régebben egyházmegyei, akár mint már évek óta egyházkerületi főgondnok, úgy a közigazgatás terén, mint az elnöki széken mindenba követendő példálul szolgálhatott ott is, hol vallási, egyházi dolgokról volt szó, és szolgálatot tehetett a jónak, a nemesnek, az igaznak. Mindenkor jól esett, benne szemlélni a lelkiismeretes, buzgó, erős akaratu férfit, a kit tisztelni, megtiszteltetés önmagunknak. És hogy most országos gondjai között is minő meleg érdeklődéssel viseltetik egyházkerületünk iránt, és talál időt, dolgainkkal behatóan foglalkozni, semmi se bizonyíthatja élénkebben, mint az a meleg hangu levél, melyet lapunk legkiválóbb helyén közlünk. Egyházkerületi főgondnokunknak e kiváló figyelme biztatás, tán biztosíték is, hogy pap- és esperestársaink készek lesznek, meghozni csekély áldozatukat, hogy a millenaris egyházi beszédre való pályázatnak szép eszméjét megvalósíthassuk. Ismételten felkérjük esperes-társainkat, hogy e hónap végéig értesítsenek elhatározásokról. Biztosra vesszük, hogy ez csak kedvező lehet. Egyházkerületi főgondnokunk becses áldozatkészsége, nem maradhat követők nélkül.

= **A kolozsvári egyházmegyei özv.-árvai gyámintézet** részvényesei is megtartották gyűlésüket folyó hó 14-én. Megelégedésünkre szolgál, hogy a legbensőbb megnyugvással tették meg az illetők intézkedésüket. Nem voltak vehemens szónoklatok, és nem volt szükség szavazásra. Ment minden simán, békésen, egyetértő akarattal. Maga a tőke 15—16,000 forint, mely az illetők részvénydíjjain kívül, egyesektől, a kolozsvári egyház kegyes adományából, és a néhai házassági törvényszék áldozatkészségéből gyűlt. Esperes aa. előterjesztése után, minden részvényes tisztában volt azzal, hogy a humánus célra gyűlt filléreket érinteni, nem szabad. Elhatározta tehát a közgyűlés, hogy miután a nagy terhek miatt ezt az intézményt is, az országos mellett, fentartani, nem képes, a folyó éven kezdve a magáét megszünteti olyan formán, hogy a most élő részvényesek betett illetéküket, k a m a t n é l k ü l, visszakapják, hogy az országgal szemben való tartozásuknak eleget tehessenek; a megmaradó 13—14.000 frt. tőke sértetlenül megörzendő, s az így önmaga által folytonosan növekedő összegből az évek folyamán kielégítendőek lesznek mindazon igények, melyekre a részvényesek és azok családjai immár elévülhetlen jogokat szerettek. Mikor az utolsó jogosult is meghal: a már felszabadult tőke, hasonló humánus cél előmozdítására, az egyház rendelkezésére fog bocsáttatni. Elismerjük, hogy a kolozsvári egyházmegye gyámintézete nem volt olyan komplikált, mint akárhány vidéki egyházmegyéé, valamint az is bizonyos, hogy határozatunkkal mi sem fedeztük fel a Kolumbusz tojását, de túlfelől az is bizonyos, hogy intézkedésünkkel az élő részvényesek is részesülnek ma valamelyes előnyben; a jogosultak sem veszítenek semmit. Akarjuk remélni, hogy az Igazgató-Tanács osztani fogja felfogásunkat.

= **Kérelem** Tiszteletes lelkésztársaimat, a kik a »Milleniumi prédikációt« megtartani, kegyeskednek, az érte járó csekély összeg szives beküldésére kérem. Csik-Szereda. Bitay Béla.

= **Zaklatják a kálvinista Rómát, Debrecent,** a pápisták. Előbb püspöki székké tették, és oda küldték Wolafka Nándort, vál. püspök plébánosnak, kiről azt mondják, hogy bir mindazon tulajdonságokkal, melyek a pápista jezsuitákat megkülönböztetik; azután vittek apácákat, kiket angol kisasszonyoknak is neveznek; volt már interkonfeszszionális villongás egy reversalisos esketés miatt; most legközelebből pedig a nagyváradí biboros, Schlauch Lőrinc

keltett nagy örömet és lelkesedést, holott a debreceni katolikus aligmáziumnak főgmáziummá való fejlesztésére 300,000 koronát bocsátott a katolikus egyház rendelkezésére. Mindezek az idők jelei. És ámbátor mi Debrecent nem féltjük szerfelett a modern Pázmánok megrohanásától, de ügyelni, szükséges; és mindenek felett, a sok panaszkodás és jajveszék helyett, jó volna végre-valahára, valamelyes formában tüntető kifejezést adni minden irányban annak az erőnek, melyet a protestántizmus képvisel.

= **A protestáns irodalmi társaság** »Koszoru« című vallásos iratkáiból az elnök és a titkár nevében és megbízásából, a két protestáns egyház több művelt és vagyonos tagjához január hóban szétküldtetett mintegy 577 csomag (csomagonkint 1, 2, 3, 4 és 5 frt. értékben) azzal a kéréssel, hogy címzetek a vallásos füzeteket megtartani, illetve, terjeszteni és azok árát a Társaság főbizománnyosához beküldeni, sziveskedjenek. Ama hitfeleinket, a kik ily küldeményeket kaptak, s a füzetek árát még nem küldték meg, tisztelettel és bizalommal fölkerjük, hogy a megtartott »Koszoru«-k árát Hornyánszky Viktor urhoz, mint a társaság főbizománnyosához (Budapest, Akadémia bérháza) sürgősen beküldeni sziveskedjenek. Budapest, február hóban, Sz ó t s F a r k a s, mint a Társaság titkára.

Szerkesztői nyiltposta.

= **G. J. urnak. Koronka.** Az indokolás lehet elsiertett, de az intencio helyes. Minden esetre, sok függ a szemüvegtől, melyen át a dolgokat nézzük. Mi ajánljuk a miénket: rózsaszínű, s ezért olyan szép minden. Van ilyen mindenfelé, csak keresni kell, és kifizeti magát.

= **T. J. Sz.-Panit.** Az érdeklődést köszönjük. Részletkérdések levén, figyelembe vesszük a maguk helyén.

Hivatalos rész.

576—1896.

KÖRLEVÉL,

valamennyi ev. ref. egyházközségünk tiszteletes
1. Előljáróságának.

Az erdődi ev. ref. fiókegyházközség templom- és iskolaépítésre segélyadományért fordult a testvéregyházakhoz, mely kérését, tekintettel nevezett szegény egyház exponált helyzetére, jó indulattal ajánljuk tiszteletes t. Egyházaink figyelmébe, s kérjük, hogy a nyújtandó filléreket közvetlenül Virágh Mihály, erdődi lakos, mint az egyház főgondnokának címére, Erdődre, küldeni, sziveskedjék.

Kolozsvártt, 1896. évi február hó 5-én.

Kádár János,
s.-titkár.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

312—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kükküllői egyházmegyébe kebeleztett b.-besenyői kántor-tanítói állomásra pályázat hirdettetik.

J a v a d a l o m: tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, és 336 frt. 78 kr. értékű évi fizetés, melyből 162 frt. 78 kr. a kepe- és kanonika-porcio egyházhatósági beclés szerinti értéke, 174 frt. pedig a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr által 70,812—1895. h. szám alatt engedélyezett államsegély.

Folyamodási határidő folyó évi ápril. 10. Folyamodványok nt. Kovács Elek, esperes aa.-hoz V.-Gálfalvára, küldendő, u. p. D.-Szent-Márton.

Kolozsvártt, 1896. febr. 16.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

158—1895.

FELHÍVÁS

Miután nt. Sándor János, aa. esperesi hivataláról február 10-én, N.-Enyeden tartott rendkívüli közgyűlésünken lemondott, atyafiságos indulattal kérem föl mindazokat, kik a n.-enyedi egyházmegye (esperesi hivatalához fordulni akarnak, hogy megkeresvényüket hozzám intézzék.

A n.-enyedi ev. ref. egyházmegye h.-esperesétől
Maros-Ujvártt, 1896. február 11. *Fancsó Lajos,*
h.-esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVI. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1896. Február 27.

9. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmentve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Evangyéliom, és hazafiság.

(Felolvasatott 1896. febr. 22-én, az ev. ref. theol. fakultás ifjúsága előtt.)

A hazafiság manapság uralkodó eszme. Fájdalom, azonban, sokaknál csak eszme és szó marad, melynek a valóság meg nem felel. Különösen mi, az evangyéliomi egyházak hivei, követtünk, s követünk el folytonosan súlyos bűnöket a hazafiság szent eszméjével szemben. Abban lettünk gyengék, a miben nagyon erőseknek képzeltük magunkat; és azért lettünk gyengék, mert nagyon erőseknek képzeltük magunkat. Mi távol állottunk, és bizonyára a legtávolabb állunk ma is a hátrározottan hazafiatlan üzelmektől. Mi, mikor a hazaszeretetről volt szó, nem fordultunk el közönyösen, vagy éppen ellenséges érzellemmel, hanem lelkesedtünk, lángoltunk, éledtünk. A mikor a haza iránti kötelességekről volt szó, mi nem riadtunk vissza azok teljesítésétől, még súlyos áldozatoktól sem. Hanem aztán, hoztunk egy oly nagy áldozatot, a mely magunknak majdnem életünkbe kerül, s a hazára nézve végzetes veszedelmet hozott. E különösnek tetsző állításokat meg kell magyaráznom. S hogy megmagyarázhassam, azt a kérdést kell először vizsgálat alá vennem: vajjon, miben is áll a hazafiság, a hazaszeretet lényege?

Mindenek előtt, egy tévedés ellen kell tiltakoznom. Sokan vannak, a kik a hazaszeretetet az emberiség szeretetével állítják szemközt, s eme nagy, általános szeretettel szemben, kicsinyesnek, sőt károsnak tartják a hazaszeretetet, mint a mely érzelm az egységes emberiséget részekre szakgatja, s a részeket egymás ellen tüzeli. A jelszó tehát ez ábrándozóknál, a kik közé egyebek közt a híres Tolsztoj is tartozik, az: el a hazaszeretettel. Éljen az emberiség iránti szeretet! Az ilyen felfogások, azonban, csak arra vallanak, hogy az illető tudósok nem tanul-

mányozták a történelmet, s a nép-pszichológiát eléggé, s nem látják, hogy a hazaszeretetet egysegítő hatalom is, mely különböző törzsek különböző és egymással versengő pártokat és osztályokat olvasztott össze. És aztán, az emberi lélek korlátoltságából következik, hogy egyetemességre csak bizonyos lépcsőken át juthat el. A gyermek, a mint megszületik, a nemzetnek, sőt az egész emberiségnek is tagjává lesz, de igazán csak a családdal, e legkisebb körü intézménnyel áll szoros összeköttetésben. És nincs kétség felőle, hogy a nemzetnek csak akkor lesz hasznos tagjává, ha szeretetteljes családtag, ha engedelmes gyermek, szerető testvér, később férfi, vagy munkás nő tudott lenni. A ki a család iránti kötelességeit nem teljesíti, az beszélhet nekem arról, hogy hiszen a nemzetet annyira szereti, hogy nem ér rá, családjával törődni. Nős, tehát, a ki az egész emberiséget akarja szeretni, ne azzal kezdje, hogy nemzetét megveti, és elhanyagolja. A kinek szívében igazi hazaszeretet nincs, az az emberiséget sem szereti igazán.

De hát, mi az igazi hazaszeretet? Mert van nem igazi is. Olyan hazaszeretet, mely csak szavakból, frázisokból, hazafias felköszöntőkből, énekekből, meg szónoklatokból áll. Ezzel nem akarom azt mondani, hogy hazafias énekekre és nyilatkozatokra szükség nincs. Nem. Hanem, azt hangsúlyozom, hogy a szónak, énekek és beszédnek munkás, és becsületes élet feleljen meg. De hát, milyen legyen ez az élet? A felelet első sorban ez: a földmives munkálja kitartással a földet, az iparos készítsen tisztességes iparcikkeket, a kereskedő legyen vállalkozó, és takarékos, a tanár oktasson nagy igyekezettel, a közhivatalnok legyen lelkiismeretes, és igazságos. Akkor aztán a nemzeti élet soha és sehol meg nem akad. Megy minden, mint a karikacsapás. A gazdák megtermelik az eledelt, az iparosok elkészítik a ruhát, csizmát, butort, a kereskedők közvetítik mind-

kettőt, a kinek ügyes-bajos dolga van, azt eligazítja az ügyvéd, bíró, alispán, az országgyűlés meghatározza, hogy az ügyes-bajos dolgok elintézése miképpen menjen végbe, a tanárok az összes multat és jelent, az ásvány-, növény-, és állatvilágot, egy csomó nyelvet, vagy legalább nyelvtani formát beoltanak az ifju lelkekbe, s néha az emberek templomba is elmennek, a parasztok minden lehető alkalommal, az uri asszonyok vasárnap délelőtt, s az uri férfiak nagy ünnepeken, és nagy alkalmatosságokkal, és pedig, mivel az ősök nem tudtak megegyezni a vallás kérdései fölött, hát különböző templomokba járunk, de nem a szerint különbözőkbe, a mint mi különbözőképpen hiszünk, hanem, a mint az ősök különbözőképpen hittek. Az erkölcs úgy sem függ a vallástól, és csak jó magyarok legyünk. az mindegy, akár mit hiszünk.

Itt érek már annak a nagy hibának megmutatásához, a melyet mi, az evangyéliomi egyházak hivei, elkövettünk. Szóval és tettel mi is tápláltuk leginkább azt az elvet, hogy: mindegy, akár mit hiszünk. Az volt a veszedelmünk, hogy egy részt igazunk volt. Mert az csakugyan mindegy, hogy mit hiszünk harmad és negyed rendű kérdésekről; mindegy, hogy milyenek óhajtjuk a templomot, fényesnek-e, vagy egyszerűnek, s hogy milyen egyházi szervezetet tartunk szükségesnek. De, az már nem mindegy, hogy a nagy isten kegyelmét szívünkbe fogadtuk-e, vagy nem; az már nem mindegy, hogy a hatalmas és irgalmas Krisztus újjászülő és megszentelő erőit magunkba vettük-e, vagy nem? Az már nem mindegy, hogy a lélek, és az irás mélységeibe alázatosan behatoltunk-e, vagy pedig könnyelműen és érzéketlenül elhaladtunk-e a nagy igazságok mellett? Az se mindegy, hogy papjaink tiszta, keresztyéni családi életet élnek-e, vagy a papnőtlenséggel és más tévedésekkel megrontják a családi és társadalmi életet. Legfőképpen pedig nem mindegy, hogy a keresztyén szentség és irgalmasság erőit az összes egyháztagok, férfiak és nők, tudósok és egyszerű emberek, lelkészek és világiak érvényesítik-e, vagy pedig azoknak csak nagy része, esetleg, csak a papok törődnek valamit a vallásos élettel, s azok sem tesznek egyebet, mint egy csomó szertartást gépiesen elvégeznek, s egy csomó külső kötelezettségnek eleget tesznek. Mindez nem mindegy, s mi mégis azt mondtuk, hogy mindegy. Oh, mily sokat vétkeztünk isten és emberek ellen. Minden

egyház sajátos és exkluzív tanok alapján áll fenn, csak az evangyéliomi egyházak épültek egyetemes és általános igazságok alapján. Minden felekezet, a római, a görög, a zsidó, természetüknél fogva, ápolják a felekezetieskedést, a melynek egyik nyilvánulása az, hogy az áldást mindenik csak saját hiveinek osztogatja. Csak az evangyéliomi egyházak voltak és vannak abban a szerencsés helyzetben, hogy olyan igazságokat vallhatnak magukénak, a melyek minden rendű és rangú, sőt minden nemzetiségű ember számára valók. Minden más felekezet tagjait fenyegeti az a kellemetlen és szerencsétlen dilemma, hogy vagy hallgatólagosan szakítanak egyházaik alapfelfogásával, s akkor a belső tudat, és a külső hitvallás közti különbség emészti fel az erkölcsi erőket, vagy pedig szigoruan ragaszkodnak egyházuk alapgondolataihoz, s akkor a keresztyén szeretettel, és a hazaszeretettel jönnek összeütközésbe. Mi előttünk pedig ott állt az a dicső választás, hogy minél jobban ragaszkodunk egyházaink alapigazságaihoz, annál egyetemesebb álláspontra helyezkedünk, s annál több ujitó, ébresztő, megszentelő, és összeforrasztó erőt viszünk nemzetünk életébe.

Mi pedig e helyett a közönyösséget választottuk az evangyéliomi nagy igazságok iránt, helyel-közzel meg is tagadtuk azokat, de minden esetre, elmulasztottuk azok érvényesítését. Arra számítottunk, hogy ha majd mi cserben hagyjuk az evangyéliomi igazságokat, mások még inkább cserben hagyják a felekezeties, kizárólagos és szétválasztó, egyszersmind erkölcsi energiát nem kölcsönző tanokat, és akkor azután a közös hazaszeretemben egybeolvadva, egy egységes, boldog, és erős magyar nemzetet alkothatunk.

De. most már, a kinek szeme van a látásra, az láthatja, hogy csalódtunk, és tévedtünk. Mindenféle exkluzív, felekezeti irányzat erősödik, mi pedig az evangyéliom gyújtó, megszentelő, erkölcsi energiáit a nemzeti élet számára szolgáltatni, nem bírjuk. A társadalmi életre, az irodalomra, a közszokásokra kellő hatást gyakorolni, nem tudunk. A politikai életbe kellő lelkiismeretességet, szilárd-ságot és következetességet vinni, nem vagyunk képesek. Azután, romlás és veszedelem mutatkozik mindenfelé. Számptalan jelenség igazolja, hogy a miveltség, és az erkölcstani tételek ismerete erkölcsössé nem tesz, s nem akadályozza meg, hogy sokan az erkölcsösség legszentebb eszményeit lábbal tiporják. Ehhez járul, hogy a magyar iparos, sőt a magyar földművelő is, a mit

senki sem akart hinni, fölforgatási törekvésekkel kezd megbarátkozni. Az élvhajászat állattá tesz sokakat; állattá, mert a testiség posványába sülyednek, és állattá, mert könnyörtelenül tiporják le azokat, a kik utjokban állanak. A hitetlenség, melyben a középosztály sok tagja, fájdalom, még sok egyházi férfi is tetszelgett, kezd lehatni a tömegekbe, s a nyers, a durva erő szenvedélyességével egyesülve, megreszketteti a földet lábaink alatt. Valami léha szellem vett erőt a társadalmon, mely egyebek közt abban is mutatkozik, hogy az irodalom a pikantériákat kedveli, s azokkal rontja a már úgy is megromlott izlést.

(Vége következik.)

Szabó Aladár,
budapesti theologiai tanár.

Ugyancsak a körlelkészi gyám-, és nyugdíjintézet ügyében.

A napokban egy körlelkésztársamtól felhívást kaptam arra nézve, hogy miután a mi részünkre már úgy is fennáll a »nyugdíj szabályzat«, vagyis egy »nyugdíj-intézet«, kérjük mindnyájan a mélt. Ig.-Tanácstól az orsz. gyámintézetbe való belépés kötelezettsége aloli felmentést, vagy pedig annak az összegnek, a mit a körlelkészi nyugdíj-intézetbe már befizettünk, az orsz. gyámintézetbe fizetendő illetékeinkbe való átszámítását.

Nem egy-két embernek, hanem harmincöt körlelkésznek lévén ez közös ügye, azt hiszem, nem cselekszem rosszul, a mikor e tárgyhoz nyilvánosan hozzászóllok, s egyéni nézetemet, e lap hasábjain, közlöm körlelkésztársaimmal is.

Minekelőtte tovább mennék, legyen szabad, kijelentenem, hogy én a szóban forgó ügyben nem értek egyet a fenti felhívást kibocsátó körlelkész-társammal. Ami ugyanezen felhívás indokát illeti, én magam is belátom, sőt azt hiszem, mindnyájan érezzük, hogy a mi nyugdíj-intézetünkkel szemben fennálló terhes kötelezettségeink mellett, az orsz. gyámintézet részéről reánk háruló új teher igen súlyos, sőt majdnem elviselhetetlen teherként nehezedik vállainkra, de azért, a mi engem illet, még sem óhajtok sem az egyik, sem a másik kötelekéből kilépni. Többet mondok, ha a mélt. Ig.-Tanács maga hívna fel erre, még akkor sem szívesen mennék bele. Egyszerűen azért, mert nekünk, körlelkészeknek, azon különleges helyzetünkél fogva, melyet egyházkerületünkben elfoglalunk, mindkettőre szükségünk van, mi mindkettőre, úgy szólva, reá vagyunk szorulva, bárha igen-igen nagy anyagi áldozatunkba kerülnek is azok nekünk, kivált most az elején.

Ha azonban nem csak a jelent nézzük az ő terheivel, hanem a jövőt is a maga előnyeivel, azt hiszem, hogy a legtöbb körlelkész-társam velem fog tartani és nem óhajt egyik intézet kötelekéből is kilépni, vagyis szívesen tagja marad mindkettőnek. Előbb említém, hogy nekünk egyházkerületünkben különleges és e mellett meglehetősen nehéz helyzetünk van. Nem azzal a mértékkel mérnek nekünk, mint a többi »rendes« papoknak.

Mi ugyan éppen úgy buzgolkodunk hiveink lelki gondozásában, éppen annyit munkálkodunk és fáradunk gyülekezeteink érdekében, mint »rendes« paptársaink, sőt akárhányszor inkább és többet, mint ők, mégis némely és pedig igen fontos és jövőnkre egész elhatározó befolyással bíró tekintetekben lényegesen különbözünk tőlük.

Mi, ugyanis, a mint tudva van, a »rendes« papoktól eltérőleg, más, úgy szólva, szigorú rendszabályok alatt állunk; mindnyájan ismerjük e szabályokat, s azt hiszem, hogy »rendes« paptársaink közül is többen ismerik azokat, éppen ezért, nem is tartozván tárgyunkhoz, ezek ismertetését mellőzöm, s csakis a nyug. és gyámintézetet illetőleg óhajtom azon lényeges különbséget feltüntetni, mely közöttünk és »rendes« paptársaink között megvolt, van és a jövőben is lesz, ha e tekintetben más irányú intézkedés nem fog történni.

A mi ugyanis a »rendes« pap, ha szolgálat-képtelenné lesz, félfizetéssel és rendes lakással tisztességes nyugalomba helyeztetik és özvegye fél évi teljes és egy évi félfizetés, vagyis egy egész évi fizetésből álló kegyjavadalomban részesül, addig mi, körlelkészek, csak úgy számíthatunk nyugdíjra, ha tíz éven át tagja voltunk nyugdíjintézetünknek, s ekkor is csak fizetésünk 40%-át nyerjük nyugdíjra. Ha pedig a kötelezett tíz éven belül lennénk szolgálat-képtelenek, csak végkielégítésre tarthatunk igényt és pedig három évet meg nem haladó szolgálat után $\frac{1}{4}$, három-öt évig terjedő szolgálat után $\frac{1}{2}$ és öt-tíz évig terjedő szolgálat után egy egész évi fizetéssel nyerünk végkielégítést. Özvegyeink pedig csak ha ellátásra igényt tarthatnak, azaz, ha férjük nyugdíj-jogosult volt, számíthatnak özvegyi nyugdíjra; ellenkező esetben, ha mindjárt kilenc évig élt is a férjük, csak temetési költséget kapnak és pedig férjük fizetésének 15%-át. Tehát, igen is van, azaz, az orsz. gyámintézet életbe lépte előtt igenis volt alapos okunk az egek urát kérni, hogy legalább tíz évet engedjen szolgálnunk, hogy családunk, s esetleg mi magunk is nyomort ne lássunk.

S ha jól imádkoztunk és tíz évi szolgálatot betöltöttünk, már nyugodtabban hajthatjuk fejünket örök nyugalomra, mert családunk jövője biztosítva van. Özvegyeink ugyanis a férj beszámítható javadalmának 600 frtjáiig ennek 50%-át, a 600 frtot meghaladó rész után pedig 20%-ot, vagyis, 700 frtot véve alapul, minden évben 320 frtot nyernek özv. nyugdíj fejében, ezenkívül minden egyes árva az anyát megillető ellátásnak $\frac{1}{6}$ -át, vagyis 53 frt. 33 krt nyer nevelési járulék címen. És ez valóban szép és humánus gondoskodás az özvegyek és árvák ellátását illetőleg, de semmi esetre sem megnyugtató és kielégítő a befizetett illetékekkel szemben a férjet illetőleg. Mert, ha például valaki tíz évet még nem szolgált, vagy tegyük fel, hogy éppen kiszolgált a tíz évet, és saját hibáján kívül szolgálat-képtelenné lett: (melyikünkkel nem történhetik ez meg?) az első esetben végkielégítésül megkapja egy évi fizetését, azaz, 700 frtot, a második esetben fizetésének 40%-át, vagyis, évi 280 frtot kap nyugdíjra; aztán ezzel tartsa fenn továbbra is családját, s ha nem tarthatja, hát isten viselje gondját! S vajjon, ezzel szemben, mit fizetett be a nyugdíjba, feltéve, hogy tíz évig fizetett. Hát, 1-ször

belépési tagdíj címen fizetése 24%-át, vagyis, 168 frtot, 2-szor rendes járulék címen minden évben fizetése 3%-át, vagyis, évi 21 frtot, tiz éven át összesen 210 frtot, s így tiz év alatt összesen 378 frtot.

Bizony, tiz évi szolgálat után, a befizetett 378 frttal szemben, nagyon, de nagyon sovány kárpótlás nekünk az a végkielégítés, vagy pedig a 280 frt évi nyugdíj, különösen, ha meggondoljuk azt, hogy a »rendes« papok tekintet nélkül szolgálati idejükre s a nélkül, hogy csak egy fillért is fizettek volna valahová, félfizetéssel és rendes lakással helyeztetnek nyugalomba.

Míthogy ez a kedvezmény, mi körlelkészek bátran nevezhetjük e nyugdíjazást e címen, nekünk részünkbe nem juthatott, igaz örömmel és egész bensőséggel üdvözlöttük volt annak idejében ezt a mi nyugdíj-intézetünket, mert habár nagy terheket is rakott reánk, de legalább biztos reményt és kilátást nyújtott arra, hogy ha valami csapás, szerencsétlenség érne az életben, mi némi kis nyugdíjt, családunk pedig, halálunk esetén, tisztességes ellátást nyernek, föltéve, hogy az isteni gondviselés legalább tiz évig szolgálni enged.

Most azonban, hogy az orsz. gyámintézet immár életbe lépett, nem annyira özvegyeink és árváink, mint inkább önmagunk s egyuttal a mieinkért szükséges, hogy a mi körlelkészi nyugdíj-intézetünk továbbra is fennmaradjon, s mi is tagjai maradjunk. Mert föltéve, hogy ez a nyugdíj-intézet megszűnik létezni, s mi továbbra is megmaradunk mostani különleges rendszabályaink alatt, azaz, szolgálat-képtelenség esetén nem részesülünk félfizetéses nyugdíjban, mint a »rendes« papok, akkor a mi helyzetünk kétségbeejtő és nyomoruságos leszen elannyira, hogy inkább kívánnánk meghalni, mint élni, mert akkor a miénk legalább az orsz. gyámintézet részéről kellő gyámolításban részesülnek.

Az elmondottakból világosan megérthető, hogy a mi körlelkészi nyugdíj-intézetünk, bármily nagy erőmegfeszítésbe kerüljön is nekünk annak fennállása, továbbra is fentartandó, mert ez uttal való kilépés nem hogy valami előnyt nyujtana nekünk, de határozottan veszélyt és romlást rejt magában számunkra. Ne azt kérjük tehát a mélt. Ig. Tanácstól, hogy minket ezen nyugdíj-intézet kötelezettségei alól felmentsen, hanem inkább azt, hogy terheinken könnyítsen, vagyis, hogy tagdíjainkat lehetőleg lesszállítsa, a mennyiben pedig ezt nem tehetné, tekintettel arra, hogy özvegyeink és árváink az orsz. gyámintézet részéről kellő gyámolításban részesülnek, a nyugdíj-szabályzaton oly módosításokat eszközöljön, hogy az özvegyek és árvák nyugdíját, vagy jobban mondva, ellátását alább szállítva, ezen arányban emelje a férj nyugdíját, úgy például, hogy szolgálat-képtelenség esetén, tekintet nélkül a szolgálati időre, de tekintettel a nagy befizetésre, 1—10 évig terjedő szolgálati idő alatt fizetésének 50%-át kapja nyugdíjul, mint a rendes lelkészek, s tiz év után aztán, egész a harmincig, minden öt évi szolgálat után, fizetésének 10%-át, vagyis, 10—15-ig 60%-át; 15—20-ig 70%-át; 20—25-ig 80%-át; 25—30-ig 90%-át; és 30—40-ig 100%-át, vagyis a teljes fizetést.

Ime, ezekben mondám el szerény véleményemet, a mi nyugdíj-intézetünket illetőleg. Szóljatok hozzá ti is,

barátaim, körlelkész-társaim, de szóljanak hozzá ez intézetnek többi tagjai, az Ig.-Tanács tisztviselői, a theologiai fakultás tanárai, hiszen, már is elmúlt a határidő, s akkor valószínűleg e nagyfontosságú ügyben is véleményyt fog adni a mélt. Ig.-Tanács.

A mi pedig az orsz. gyámintézetet illeti, ez olyan áldásos intézmény, melybe be nem lépni, balgaság volna. Egyébiránt, teljesen meg vagyunk győződve, hogy az ebbe való belépés kötelezettsége alól az Ig.-Tanács sem menthet fel, mintán ennek a létesítését nem egy egyházkerület, hanem maga az egyetemes egyház országos zsinata rendelte el, s léptette életbe.

Juhász Izidor,
petrozsény-fehérvizi körlelkész.

Az egyházmegyéből.

Gyámintézeti ügyek.

Előre kijelentjük, hogy az alábbi cikkben foglaltak az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye gyámintézeti ügyeinek tárgyalásakor 1895. dec. 16. fölfejtettek, s hogy napvilágot nem láttak, annak oka nem az akarat hiányában, hanem az erdélyi ev. ref. egyház-kerület Igazgató-Tanácsának a papság megélhetését biztosítani, sulyos megterhelését kerülni akaró nemes intencioju körlevelében keresendő, mely 4206—1895. szám alatt intéztetett az egyházmegyék vezetőihez.

Ma, mikor minden egyházmegyei gyámintézetnek ügyei rendeztetnek, közérdekű dolog, a gyámintézetekről beszélni.

Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye a következő elvi határozatokat hozta:

1. Mivel 1896. január 1-vel az orsz. gyámintézet életbe lép, új tagokat nem vesz föl.

2. A kik tartozásaikat be nem fizették, azokon 1895. december 31-ig végrehajtás utján fölszedi.

3. Miután az évek lezajlásával a jogosultak száma csökken, s miután az özvegyek az orsz. gyámintézet pénztárából is szép összeggel fognak segítettüni, az osztalék maximuma 250 frtban állapittatik meg.

4. Mikor a gyámintézeti tőke gazdátlanává válik, illetőleg, jogosult özvegyek és árvák nem lesznek, akkor a jövedelme részben az egyházmegye költségeinek, illetve, hivatalnokai fizetésének fedezésére, részben pap-fiuknak a középiskolában és egyetemen ösztöndíj gyanánt fog kiadatni.

Ugyan ily értelmű intézkedés történt a felekezeti tanítók, illetőleg, énekvezérek gyámintézete ügyeinek rendezésénél, azzal a különbséggel, hogy itt a maximum 150 frtban van meghatározva.

Ezeknek előre bocsátása mellett, kérdezhetjük: hogy, tekintve az alapszabályokat, s ragaszkodva az igazsághoz, törvényesen járt-e el az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye gyámintézeti gyűlése, mikor kimondotta, hogy a ki tartozását be nem fizette, exekuciót küld nyakára; igazságosan bánt-e el a gyámintézet azon tagjaival szemben, kik az utolsó pár évben jöttek egyházmegyénkbe, s így sem idejük, sem alkalmuk nem volt, fizetésük fele hetvenöt-százalékának befizetésére? Véleményünk szerint, a jogi igazság nem mindig erkölcsi igazság is, már pedig ez utóbbi kell, hogy áthasson, éltesen és fentartson minden erkölcsi testületet. Egyházmegyénk említett határozata jogos, teljesen törvényeken alapuló, igazságos azokkal szemben, kik évtizedeken át elmulasztották,

kötelességüknek eleget tenni; de, azokra nézve, kik egyházmegyénkbe lépésük alkalmával biztak egy oly intézet létrejövetelében, mely hátra maradható özvegyeinknek megélhetését jobban biztosíthatja, nem volt méltányos. Az alapszabályoknak megváltoztatását maga után vonó elvi határozatok meghozatalakor, ki lehetett volna mondani, a gyámintézeti tagok jogainak sértése nélkül, hogy a kik ezen intézetnek, mivel az országos gyámintézetbe most úgy is nagy összeggel kell járulniok, tagjai nem akarnak maradni, mivel a két terhet egyszerre el nem hordozhatnák, egyszerűen elbocsáttassanak.

Mikor egyházmegyénk gyámintézetének ügyei így intéztettek el, jól esett olvasnunk Igazgató-Tanácsunknak az esperesekhez intézett körlevelét, mely talán egyetlen konkrét eset kifolyása. E körlevél keretében nem akar az Igazgató-Tanács az egyházmegyék autonómikus ügyeinek tárgyalására

befolyást gyakorolni, de ohajtásának kifejezést adott, melynek teljesítésével egy nagy tehertől, és a hol a gyámintézetek úgy határoznak, mint nálunk, a hivek előtt lealázó, papi tekintélyt csorbitó exekuciótól sokakat megmentene.

Lehetnek talán olyanok is, a kik így gondolkoznak, és szólnak: »Minek engedjünk el tagjaink közül csak egyet is, hiszen, közöttünk is van olyan nem egy, ki sem özvegyet, sem árvát nem hagy hátra, s mégis tagjai tartoznak lenni az országos gyámintézetnek.« Igazatok lehet nektek is, aai, de, adjatok hálát istennek, hogy adhattok ti is valamit annak az intézetnek alapjához, melyből szegény kollégáitok özvegyei segélycztetnek, hogy ez által is édesebbé legyen az özvegyi keserű kenyér.

Biró András,
peteki ev. ref. lelkész.

TÁRCA.

Könyvismertetés.

(*Isten országa.* Templomi és iskolai beszédek gyermekek és ifjak istentiszteletére s vallás-tanítására. Buxton, H. J. Vilmos után átdolgozta Benke István, ref. koll. r. tanár. III. kötet. XI, 150 l. Ára 1 frt. Átdolgozó kiadása.)

A fentebbi című munkának két első kötete még 1888-ban hagyta volt el a sajtót, s mi, a kik akkor is részletesebben foglalkoztunk a művel, az átdolgozóval együtt erősen reménykedtünk abban, hogy e kötetek tartalmuknál, értéküknél fogva szélesebb körben fognak elterjedni és az ifjusági isteni tiszteletek meghonosítására jelentékeny szolgálatot teendének. Átdolgozó ugyan azt mondja a mostani kötet előszavában, hogy reményében és bizalmában legalább »egészen« nem csalódott; de ezt a nyilatkozatot, azt hiszem, csak az ő kevéssel való meglegedése adta tollába; mert hiszen, nyolc év elég hosszú idő lett volna arra, hogy éppen az ifjusági isteni tiszteletek tartása körül is nagyobb tevékenységet, intenzivebb munkát láthatnánk, mint a mostani, mely a semminél alig több. Pedig, felettébb rossz erdőmester az, a ki a fiatal gesztre nem fordít elég gondot, mert a vén erdővel van nagyon elfoglalva, azt kell örökké lajstromoznia és reá üzem-terveket (szép műszó!?) készítenie.

Egyházunk is többet vesződik a lajstromozással, a burokratikus kormányzással és a különböző adókulcsok keresgetésével, mint az igazi benső, vallásos életnek erőteljes evangyeliomi szellemben való ápolásával. Hiszen, beszélni beszélünk eleget, alkalmas és alkalmatlan időben; de hogy egyház-társadalmi tevékenységgel teremtsünk virágzó életet: erre alig gondolunk. A »belmissió« már önmagában egy kiállhatatlan szó, egy-két munkása pedig egyenesen rajongó pietista, vagy baptista sektárius. Elég prédikációt mondunk a templomban, oda a gyermekek is eljönnek, majd még külön az ő számukra is tartunk isteni tiszteletet! Hadd, érezzék már kis korukban is a közösséget az anyaszentegyházzal!

Nos, majd meglátjuk, meddig tartja meg az ifjabb nemzedék ily rendszer mellett az anyaszentegyházzal való közösséget, kivált a mostani példás vallástanítás mellett! A theologiai akadémiák már is tudnak erről valamit regélni és talán tudnának az üres templomok falai is, ha meghallgatnánk, hogy mit beszélnek a kövek.

Ár ellen uszik az a becsületes átdolgozó, a ki mun-

kája két első kötetéért is alig kapta meg a nyomda-költséget (pedig ugyancsak gyenge nyomdával dolgozik) s ime, előáll a harmadikkal is. Nem fárad és nem lankad meg, kedvelt ideájáért mindent megtenni s annak prozelilákat szerezni és a ki nemcsak hangzatos szavakban vezércikkez, hanem egyenesen eszközöket is ad paptársai kezébe: itt van, ezekkel és ilyenekkel álljatok munkába!

És ha talán még gyarló dolgokat nyujtana is, akkor is megérdemelné tiszteletreméltó ideálijzusa a teljes méltánylást. De nyujt becseset, tartalmasat, vallásosan éltetőt, és minden ízében bibliai szelleműt. Kiváló prédikátorok munkáit tolmácsolja, s hogy magunknak még csak vesződni se kelljen a hazai viszonyokra való alkalmazgatással, ezt is elvégzi helyettünk.

Részemről ugyan ezt az utóbbit nem tettem volna; mert sokkal inkább szeretném Buxtont a maga teljes eredetiségében előttem látni. Így, azonban, nem látom egészen sem Buxtont, csak érzem, hogy valami más nyelven irhatott, mint magyarul, mert nem egészen törülmetszett az irányja; de nem látom egészen Benke Istvánt sem, a romlatlan nyelvű székelyt, mert nagyon is angolosan gondolkodik és ír; beleveszti a maga egyéniségét abba a mintául választott erőteljes individumba még ott is, a hol pedig a hazai életből, vagy történetből tarlózik.

Azonban, így is egyik beszéd tartalmasabb és értékesebb, mint a másik. Az igaz, hogy Buxton úgy nem tud szónokolni és olyan szónokilag csoportosítani, mint a magyar prédikátorok kiválóbbjai, sőt még a közönségesebbjei is, mert ha tartalom nem sok van is, de van még ezeknél is bizonyos szónoki kerekdedség és pathetikus csoportosítás, mely hatást vadász s egyszer-egyszer hatást is ér el: de van nála annál több gondolat, mély érzés, boncolás, szemléltetés és evangyeliomi bensőség, a mely nem cifra külsővel akar hatni, hanem a belső igazság erejével. A beszédek egy részének annyira nincs meg a mi magyar szónoklati előadásunk jellege, hogy szinte töredékeseknek tűnnek fel előttünk. Az átmenetek bennük dőcögősek. Sokszor el-elnyujtogatják a tárgyalás egyes részletei figyelmet kelteni akaró, de nekünk őszintén megvallva, unalmas és a tárgyalás gyorsabb menetét megzavaró kérdésekkel. Tulon-túl gyermekies akar lenni és nem egyszer gyermekessé válik.

(II. Kor. IV. 5.) s erré építi fel az egészet azzal az akrobatai ügyességgel, a melylyel az equilibriumisták egy tühegyén tartanak egyensúlyban egy csomó kisebb-nagyobb égő lámpát. Főtétele: »a gyermekek milyenek lehetnek és mit tehetnek a Jézusért«. Kétségtelenül zsenialis, de minden esetre merész az ilyen mű alkotás. Legyenek szelidek, önzetlenek, és derék emberek, kívánja a szerző; de persze ezekkel a tulajdonságokkal még az erkölcsi élet távolról sincs kimerítve, ad infinitum lehetne az ilyen részletezést folytatni. Bele is vész a tárgyalásban egy olyan utvesztőbe, a melyből alig tud kitalálni. Átdolgozó még aztán azzal, hogy e beszédet akklimatizálni akarta, belehozott olyan példákat, a melyek igen kevésbé találják éppen ide. Különösen nem a Mátyás király példája s utána az a szerencsétlen megjegyzés »akkor ti is a Mátyás király nyomdokain járhatok« (146. l.) Ezt már az angol prédikátor nem tette volna oda, mikor Jézusról beszél s az ő nyomdokai követéséről. Az angol még csendes mosolyt keltő adomát is megenged magának a közvetlenség kedvéért a szószéken, de soha semmi körülmények között nem profanizál. És Mátyás különben is minden más jeles tulajdonsággal ékeskedhetett, de a keresztyén szelidség nem volt épen erős és kidomborodó jellemvonása. Ha az angol író elmondta is, de az átdolgozónak, ha már átdolgozik valamit, nemcsak fordít, a Nagy Alfréd felhozott példájából el kellett volna hagynia azt a záradékot, hogy »ezen nemcs szivü király önmegtagadásának az lett a jutalma, hogy kísérete éppen akkor gazdag zsákmánynak jutott birtokába«. Ez lerontja az egész példának építő és megnemesítő erejét s bizonyos furcsa erkölcsi világnézetet ad az ifjuságnak, mely amugy is szereti mindjárt mindenért a jutalmazást. A jót önmagáért tegye s ne deus ex machinaként jövő jutalomért. Hanem e kifogásolt példák mellett aztán annál megragadóbb a mohról, illetőleg, a moha-rózsáról szóló rege a maga üdeségével és költőiségével, továbbá a svéd királynőről elmondott kis történet, a női szív mélységeinek feltárásával.

S ha már a szemléltetés kedvéért az ezen beszédekbe szőtt példákra szóló, általánosságban megjegyzem, hogy e példák között mindenik beszédben van több-kevesebb olyan, a mi ránk nézve idegenszerű. Az angol szereti a burleszket. Ő ezzel akar hatni. Innen az olyan legkikeresettebb esetekre való hivatkozása, a melyek egy ezred évben legfeljebb egyszer történhetek meg több ezermillió ember között. Mi még a színpadon sem szeretjük azt, a mi burleszk, hát még a szószéken. Mi a természetest, az egyszerűt, a mindennapi életbe valót kívánjuk onnét hallani.

Azonban, hagyján még az egyes példák idegenszerűsége. Azok az angol népnek mondattak angol író által; nekik, s neki hazaiak azok. Ott termettek. Hanem, arra már az átdolgozónak kellett volna vigyáznia, hogy ha már nem is jelenhettek meg e beszédek »teljesen sújtásos magyar ruhában«, mint a hogy előszavában mondja, de legalább arra ügyelt volna, hogy ne vétson nyelvünk géniusza ellen effélékkel: »a fiu is a vízbe fultak közé jutott« (9. l.); »ő tudja leginkább megszabadítani a benne hívőket« (14. l.), hát, még ki?, kérdjük önkintelenül; »kerintő módjára« (45. l.), itt persze, »keringő« helyett »csavargó«-nak kellene lennie; »biztosan lesz a háboruban« (48. l.), talán »biztonságban«?; »a mi hozzád nem talál« (100. l.), a helyett, hogy »a mihez nem értesz«, vagy »a mi nem neked való«; »a patak a víz

hullámaival nagyon meg volt dagadva« (142 l.); »nekik és a velük levő kíséretnek csak egy kenyérből áll az egész eleség« (147. l.), sat. Jól tudom, hogy ha idegen nyelvből dolgozunk, az az idegen nyelv, többé-kevésbé, megveszteget bennünket, s észre sem vesszük, a mikor annak szabályai szerint alkotjuk mondatainkat; de ha egyszer az idegen könyvet félre tettük, s már csak a magunk munkáját nézzük, akkor egy kevés figyelemmel is észrevehetjük a szavakban, vagy a mondatfűzésekben levő idegenszerűséget. És ezt a figyelmet minden fordítótól meg is kívánhatjuk.

Nem nagy dolgok ugyan ezek, könnyen ki is javíthatók az olvasók által, s meglehet, hogy úgy is tűnnek fel mint egy kiállhatatlan kritikus okvetetlenkedései; de hát, a kritikusnak nem csak a rózsát kell meglátnia, hanem rajta a töviset is. Persze, nagy baj, ha csak a töviset látja meg, vagy a felségesen kifejlett szirmok közt üldögélő pókokocskát, és egyebet nem tud e miatt élvezni.

A vallásos léleknek az előttünk levő műben egy olyan felségesen virágzó nemes rózsája pompázik, a melyet ha ki házába visz, hajlékát egy felsőbb világ édes illatarja tölti be, s mit törődik tovább egy-két töviscskével! Ilyen virágok környezetében, légkörében élve, szivhatjuk be azt az erőt, a mely magunkat éltetve, másokat is ebbe a világba kíván vonzani.

Most már nem csodálkozom az átdolgozó nagy buzgóságán. A szent ügy érdekében, legyen neki az ő törhetetlen hite szerint.

Kenessey Béla.

Különfelek.

— **A millenáris egyházi beszéd-pályázat költségeinek fedezésére egyházmegyénk egyházkerületi képviselőjétől, Hegedűs Sándortól, legújában 20 koronát kaptunk.** Megszoktuk, hogy a hol odaadó munkáról, önzetlenségéről, és áldozat-hozatalról van szó, ott a Hegedűs Sándor nevével az elsők között találkozunk. Fogadja köszönetünket szíves figyelemért, és jó célra szánt adományáért.

— **Vasárnap, márc. 1-én foly le első ízben** egyetemünken a »sub auspiciis regis« doktorrá való avatás. A vallás- és közoktatásügyi miniszter, Wlassics Gyula fogja a király személyét képviselni, kit Kolozsvárra fognak kísérni még Leövey és Szathmári György, miniszteri tanácsosok. Kolozsvár mindig érdeklődéssel viseltetett minden kulturális mozgalom iránt, mint ha tudatában lenne, hogy ez a pont az, a melyen excellálnia kell. Most is várakozással tekint ez ünnepélyesség elé annyival inkább, mert még más intézetek meglátogatásával is kapcsolatban áll, és kétségen kívül, látható nyomokat fog maga után hagyni.

— **Teljességgel benne vagyunk az ugy nevezett** »belmisszió« sodrába. A legközelebbi napokban Szilassy Aladár, kuriai bíró, és Szabó Aladár, theol. tanár látogatták meg Kolozsvárt, és itt letelepedett barátainkat, a mi theol. tanárainkat. Látogatásukat emlékezetessé tették azzal is, hogy felhasználva az alkalmat, vasárnap délelőtt Szabó Aladár predikált a belfarkasutcai templomban, az estve tartott vallásos összejevetelen pedig buzgó beszédeket tartottak a keresztyén ifjúsági- és a keresztyén női egyletek szervezése érdekében. A tömegesen látogatott gyűlés érdeklődéssel és figyelemmel hallgatta a buzgóságtól és hévtől lobogó beszédeket; de, mintha némelyeknek ajkairól ezt a kérdést hallottuk volna elszállani: atyámfiai, férfiak, vajjon, mi lesz mindezekből? Mert a földműves is szánt, vet, ha eljön a tavasz, de egy őrizetlen pillanatban eljön a gonosz, és konkolyt hintvén a tiszta magvak közé, tönkre teszi az aratás reménységét. Éltek régen, és nem is igen régen holmi Spener, Franke, és valami Fröhlich nevű urak, a kik mind igen szép dolgokat akartak, aztán a pietizmus, meg a hernhutiak, meg a názárénusok csak nyomukba léptek. Dehogy is jut eszünkbe,

aggodalmakat kelteni, utjába vetni öreg-magunkat a haladásnak, kritikát gyakorolni egy megszületendő világ felett: csak úgy elgondolkozunk, mert a gondolkodás szabad és független, és összehasonlításokat teszünk, vagy legalább is próbálgatjuk összehasonlítani az amerikai statusokat, Skociát, Angolországot, nó, meg a mi állapotainkat. Lehet, bár mi kételkedünk rajta, hogy valaha lesz egy akol, egy pásztor, de most még egy kicsikét messzecke vagyunk ettől az ideáltól, a mint hogy minden ideális cél elérhetetlen marad. Érte küzdeni, azonban, érdemes.

== **A dévai ev. ref. egyházközség közgyűlése**
 »Rendszabályokat« hozott az egyházi adófizetésről, harangoztatásról, a lelkési és kántori szolgálatok díjazásáról, és a temetőről, és azokat hatósága által megerősítette, tagjainak kezébe adta, tudásul. A hallgatók tiz osztályba soroztattak a fizetés aránya tekintetében, melyek közül a legnagyobb fizetség nem mehet tovább harminc koronánál, és nem lehet kevesebb két koronánál, valamint hogy teljes fölmentés is lehetséges. Rend levén a dolog veleje, igen helyesen tették, ha egy akarattal közre munkálnak, hogy ez exponált községünk megerősödjék, és virágozzék. Bár sok egyházzól mondhatnók ugyanezt!

== **A Hunyadi János-féle dévai református templom restaurációja**, mint biztos forrásból értesülünk, a Gyalus László, budapesti építész tervezete szerint stylszerűleg fog végbe menni, mihelyt arra elegendő alap gyűl össze. A restauráció összes költsége 20,000 forint, melyből idáig 10,208 forint

11 kr. gyűlt össze. Az adakozók száma 8089. A szép törekvés támogatását ajánljuk olvasóink szives figyelmébe. A kegyes adományok Szöcs Sándor, ref. lelkészhez küldendők.

== **Szép adomány.** László Ignác, vajdahunyadi egyházmegyénk egyik algondnoka, és dévai egyházközségünknek harminchat év óta érdemes főgondnoka, a dévai református templom restaurálási költségeire pár évvel ezelőtt 50, újabban pedig 500 forintot adományozott. A lelkes főgondnok ezen szép cselekedete, nem szorul dicséretre.

== **Száz forintos alapítványt tett** dévai egyházközségünk egyik buzgó tagja, oly célból, hogy annak kamatai az új-kenyéri és az adventi urvacsora-osztáskor kenyér és bor beszerzésére fordíttassanak. Mikor azokat az eklézsia a hívóktól ajándékba kapja, a kamatok az eklézsia egyéb szükségleteinek fedezetére költhetők el. Jellemző, hogy a nemes szívű alapítványt tevő nem csak életében, hanem halála után is örök időkre ismeretlen kíván maradni.

== **Kérelem.** Zalathnai egyházközségünk a mult év folyamán temploma befejezése, sat. célra könyöradományokért folyamodott a vagyonosabb egyházakhoz, és hívekhez. De, mindeddig kevés adomány folyt be a nemes és szent célra. Tisztelettel kérjük azért mindazokat, kikhez esdő szavunk elhatott, hogy gyűjtőívünket bárminő csekély adománnyal, vagy ha támogatást nem nyerhetnénk, a nélkül is visszaküldeni, kegyeskedjenek, hogy a gyűjtésről elszámolásunkat megtehessek. Zalathna, 1896. február 23. Ferenc István, ev. ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

340—1896.

PÁLYÁZAT.

A szilágy-szolnoki ev. ref. egyházmegyébe kebelezett ballai ev. ref. organista-kántortanítói állomásra ezennel pályázat hirdetik.

Javadalom: 1. Kényelmes lakás, mellék-épületekkel s kerttel. 2. Havi előleges részletekben fizetendő 400 frt. 3. Kauonika porció: egy boglyás rét és három vékás szántó haszonélvezete. 4. Egy 200 négyszög öl területű kőbánya jövedelme. 5. Nmélt. Báró Bánffy Dezső ur gazdaságától öt véka tiszta buza, öt veder must váltsága á 80 kr. és 2 frt. fapénz. 6. Stóla.

Kötelelességei: Az organista-kántori, valamint tanítói teendők törvényszerű, pontos végzése.

Pályázati határidő: március hó 30. A felszerelt kérvények ntiszt. Viski Pál, esperes urhoz küldendők, Zoványra (Szilágy m.)

Kolozsvártt, 1896. febr. 24. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

339—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett szamosujlaki l. egyházközség lévita-kántortanítói állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott, csinos új lakáson és kerten kívül, egyházhatósági becslés szerint, 300 frt. o. é. melyből terménykepe és két belső telek haszna: 46 frt. értékben; bérváltság: 16 frt. évi államsegély az állam pénztárából: 238 frt Stóla: temetéseknel bucsuztatóval 1 frt., énekszóval 50 kr.

Kötelelességek: a kántori teendőkön kívül, az isten tiszteletek végzése és a tanulók dijtalan tanítása.

Pályázati határidő: 1896. március 30. A felszerelt kérvények nt. Viski Pál esperes ofiához küldendők Zoványra (Szil. megye).

Kolozsvártt, 1896. febr. 24. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

357—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai ref. egyházmegyébe kebelezett körösfői kántortanítói állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás gazdasági épületekkel,

és hivatalos fölszámítás szerint, 243 frt. 67 kr. fizetés, mely azonban a nagymélt. vall. és közokt. miniszter ur által 27916—1895 sz. rendeletével évi 56 frt. államsegéllyel pótolatik.

Pályázati határidő márc. 20 Folyamodványok nt. Deesi Gyula aához küldendők, Gyaluba,

Kolozsvártt, 1896. febr. 24. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

337—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kézdi egyházmegyébe kebelezett felső-csernátóni énekvezér-tanítói állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, kerttel. Kepe terményekben és pénzben. Kan. porció: 1084 négyszög öl területű szántó haszonélvezete. Stóla. Összes pénzérték 355 frt.

Kötelelességek: az egyházi törvényekben megszabott tanítói és organista-kántori teendők végzése.

Megjegyeztetik: hogy az iskola községi alapon szervezése folyamatba van téve s az énekvezér-tanítónak községi tanítónak leendő megválasztása biztosnak tekinthető, mi által a kántori szolgálatok végzéséért megszabandó fizetéssel tisztességes javadalom élvezéséhez jut.

Pályázati határidő: 1896. márc. 20. A pályázati folyamodványok nt. Zoltáni Elek esperes aához küldendők, Lécfalvára, u. p. Mák sa.

Kolozsvártt, 1896. febr. 24. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

363—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küküllői egyházmegyébe kebelezett kis-kendi III. osztályu papi állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, kerttel, és 503 forint 73 kr. értékű kepe és kanonika porció, egyházhatósági becslés szerint.

Folyamodási határidő: folyó év ápril 5. Folyamodványok nt. Kovács Elek, esperes aához, V-Gálfalvára küldendők, u. p. Dicső-Szent-Márton.

Kolozsvártt, 1896. febr. 25. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**